UNIVERZITA KARLOVA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA OBCHODNÍHO PRÁVA

DISERTAČNÍ PRÁCE

MEZINÁRODNÍ INTERNETOVÉ PRÁVO A PŘÍSLUŠNOST SOUDU V INTERNETOVÝCH SPORECH

International Internet Law and Jurisdiction in Internet Related Disputes

Školitel: prof. JUDr. Monika Pauknerová, DSc.

Vypracovala: JUDr. Barbora Krajcová

2013

PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem disertační práci zpracovala samostatně, vyznačila všechny použité prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze 25. dubna 2013

Barbora Krajcová

PODĚKOVÁNÍ

Můj velký dík patří především mé školitelce paní profesorce Monice Pauknerové za její cenné rady, velkou podporu a pozitivní přístup, kterého si vážím již několik let.

Ráda bych také poděkovala vyučujícím na Stockholmské univerzitě zejména profesorce Cecilii Magnuson Sjoberg a profesoru Peterovi Sieblovi a dalším, jež mě v rámci mého studia „zasvětili“ a nadchli pro problematiku elektronického obchodování a doposud čerpám z jejich poznatků.

Dále patří můj dík Evě Martinicové ze společnosti Google, kolegovi Jiřímu Čermákovi z AK Baker McKenzie, Petru Fleišerovi a dalším členům týmu Útvaru zvláštních činností Policie ČR za konzultaci praktických problémů.

Disertační práce by nevznikla bez podpory mé rodiny, přátel a všech, kteří mi dodávají sílu a inspiraci.

ABSTRAKT

Disertační práce analyzuje mezinárodní internetové právo v jeho užším pojetí tedy v pojetí elektronického obchodu, a to zejména z pohledu práva procesního. Autorka se zaměřuje na otázky soudní příslušnosti, jež považuje ve vztahu k elektronickému obchodu za specifické a do jisté míry i kontroverzní. Další procesněprávní problematiku jako je např. uznání a výkon rozhodnutí disertační práce neřeší, a to zejména z důvodu, že v této problematice autorka nespatřuje specifičnost ve vztahu k elektronickému obchodu.

V teoretické části se první kapitola věnuje internetu jako médiu zprostředkovávajícímu elektronický obchod. Kapitola druhá vymezuje pro disertační práci klíčové pojmy mezi něž patří, mimo jiné, i elektronický obchod.

Přestože se práce detailněji zabývá soudní příslušností, jsou v kapitole třetí rozebrány i hmotněprávní normy týkající se elektronického obchodu. Správným pochopením hmotněprávních norem (v kontextu této práce především unijního nástroje: směrnice o elektronickém obchodu a z pohledu mezinárodního: Úmluvy UNCITRAL o používání elektronických prostředků při uzavírání mezinárodních smluv), jejich principů a základních stavebních kamenů, lze snadněji a lépe zanalyzovat procesněprávní problematiku elektronického obchodování. Tudíž i těmto a dalším právním normám je v práci věnován prostor.

Vzhledem ke skutečnosti, že pravidla výslovně řešící problematiku elektronického obchodu v procesněprávních normách doposud zakotvena nejsou, je třeba na daný právní vztah aplikovat normy obecné, hlavním jádrem praktické části je analýza nařízení Brusel I. Nařízení Brusel I považuje autorka vzhledem k přímé aplikovatelnosti jak z pohledu národního tak i z ohledu evropského resp. unijního za klíčovou procesněprávním normu řešící určení soudní příslušnosti.

Práce se snaží především potvrdit či vyvrátit hypotézy týkající se nalezení odpovědí na otázky určení soudní příslušnosti v případě sporů vzniklých v souvislosti s elektronickým obchodováním. Jádrem práce je kapitola pátá, kde jsou detailní analýze podrobeny zejména články 2, 5 a 23 nařízení Brusel I.

Tato kapitola analyzuje v praxi dvě zásadní možné situace v případech řešení soudních příslušnosti týkající se sporů vzniklých z elektronického obchodování. Prvým případem je situace, kdy mezi stranami dojde k volbě soudu dohodou a druhá situace nastane v případě absence takové dohody.

Autorka dochází k závěru, že situace prvá v praxi může způsobit obtíže zejména v případech uzavírání takových smluv se spotřebiteli, ovšem mnohem větší obtíže nastanou v případě druhém. Druhá část kapitoly páté se snaží nalézt odpovědi, jak správně určit soudní příslušnost a vyhovět požadavkům nařízení Brusel I a zároveň zajistit, aby zvolené kritérium soudní příslušnost určující bylo v praxi použitelné.

Práce se též v šesté kapitole věnuje stále více aktuální problematice postavení spotřebitelů v případech elektronického obchodu, opět především, avšak nikoli pouze, z pohledu určení soudní příslušnosti. Detailnější analýze jsou opět podrobena ustanovení nařízení Brusel I, především články 15, 16 a 17.

Samozřejmě bez povšimnutí nezůstává ani zákon o mezinárodním právu soukromém či občanský zákoník a z mezinárodních instrumentů pak např. Haagská úmluva o dohodách o volbě soudu.

Lze shrnout, že snahou autorky a zároveň cílem práce je zejména potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy, zkoumat problematiku určení soudní příslušnosti v odlišných případech elektronického obchodování a právní normy zanalyzovat z praktického pohledu, vyjádřit se k perspektivám a vyslovit názor ohledně dalšího možného vývoje procesněprávních norem a elektronického obchodu.

ABSTRACT

The aim of this dissertation thesis is to provide an analysis of International Internet Law from an electronic commerce and, in particular, procedural law perspective. The author focuses on questions relating to jurisdiction which are, according to the author's opinion, specific and controversial to electronic commerce cases. Other questions of procedural law, such as, for example, recognition and enforcement of judgments, are not analyzed in this thesis, since the author does not see any specific issues with these questions in connection with electronic commerce.

The Chapter No. 1 in the theoretical portion of this dissertation thesis refers to internet as medium operating electronic commerce. The Chapter No. 2 reflects key and basic terms, contains, inter alia, definition of electronic commerce.

However, this thesis analyses questions of jurisdiction the Chapter No. 3 analyses also substantive law relating to electronic commerce and the basic terms used throughout this thesis. Due understanding of substantive law (from an EU law perspective; the e-commerce directive and from an international law perspective; the UNCITRAL Convention on Use of Electronic Communications in International Contracts) its principles and basic rules, would provide a clearer understanding of the issues of procedural law. Therefore, these documents are also analyzed in this thesis.

Due to the fact that rules explicitly solving questions of electronic commerce are not reflected in procedural law and it is therefore necessary to apply general procedural rules, the core practical portion of this thesis is an analysis of the Brussels I Regulation. The Brussels I Regulation is the key legal provision stipulating the rules on jurisdiction.

This thesis, in particular, attempts to find answers to questions on jurisdiction in cases of electronic commerce, in order to prove or disprove hypotheses. The core of this thesis is in Chapter No. 5, the detailed analysis

provided deals in particular with Articles 2, 5 and 23 of the Brussels I Regulation.

This Chapter analysis two situations which might occur in connection with solving questions relating to jurisdiction in electronic commerce related disputes. The first possible situation is conclusion on agreement on choice of court between parties and the second situation is a case where no such agreement was concluded.

The author concludes that although the first situation might in practice caused problems and difficulties in a case where a consumer is a party of such contract, the second situation is much more complicated. The second part of this Chapter is therefore trying to find answers on how to determine the jurisdiction in order to fulfil requirements of Brussels I Regulation and concurrently to comply with practical requirements.

This thesis also refers in its Chapter 6 to current issues relating to the position of consumers in electronic commerce; again, mainly from the perspective of determination of jurisdiction. Articles 15, 16 and 17 of the Brussels I Regulation are analyzed in more detail.

National law (including the Act on International Private Law or the Civil Code) and international law (such as the Hague Convention on Choice of Court Agreements) are also reflected in this thesis.

In conclusion, the author's main aim of this thesis is, in particular, to analyze defined hypotheses and legal provisions, from a practical point of view, as well as to provide comments on possible future developments in the areas of procedural law and e-commerce.

OBSAH:

SEZNAM ZKRATEK 12

ÚVOD 14

1 Internet 20

1.1 Historický exkurz a fenomén internet 20

1.2 Budoucnost internetu 21

1.3 Právní povaha internetu 22

2 Vymezení základních pojmů 24

2.1 Elektronický obchod 24
2.1.1 Elektronický obchod z pohledu mezinárodního práva 24
2.1.2 Elektronický obchod z pohledu evropského práva 25
2.1.3 Elektronický obchod z pohledu národního práva 26
2.1.4 Subjekty elektronického obchodu 27
2.1.4.1 Způsobilost fyzické osoby 27
2.1.4.2 Problematika určení způsobilosti fyzické osoby v elektronickém obchodování 29
2.1.4.3 Způsobilost právnické osoby 30
2.1.5 Typy elektronického obchodování 31
2.1.5.1 Tzv. vztah B2B – vztah mezi podnikateli 31
2.1.5.2 Tzv. vztah B2C – vztah mezi podnikatelem a spotřebitelem 32
2.1.5.3 Tzv. vztah C2C - vztah mezi spotřebiteli 32
2.1.5.4 Tzv. vztah C2B – vztah mezi spotřebitelem a podnikatelem 33

2.2 Mezinárodní prvek 34
2.2.1 Mezinárodní prvek v unijním právu procesním 36
2.2.2 Mezinárodní prvek v unijním právu hmotném 37
2.2.3 Mezinárodní prvek v dalších unijních právních předpisech 38

2.3 Hraniční určovatel 39
2.3.1 Dělení hraničních určovatelů 39
2.3.2 Domicil 41

2.4 Soudní příslušnost 43
2.4.1 Pojmy příslušnost a pravomoc v kontextu národního práva, pojem dohoda o volbě soudu: prorogační dohoda („prorogatio fori“) 43
2.4.2 Pojmy příslušnost a pravomoc v kontextu unijního práva 44

3 Klíčové hmotněprávní normy reflektující elektronický obchod 46

3.1 Mezinárodní rovina 46
3.1.1 Úmluva UNCITRAL o používání elektronických prostředků při uzavírání mezinárodních smluv 47
3.1.1.1 Technologická neutralita 48
3.1.1.2 Funkční rovnocennost 48
3.1.1.3 Rozsah použití Úmluvy UNCITRAL 49
3.1.1.4 Vztah Úmluvy UNCITRAL a mezinárodního práva soukromého 51
3.1.1.5 Výjimky z působností Úmluvy 53
3.1.1.6 Článek 6 a 10 Úmluvy UNCITRAL 54
3.1.2 Vídeňská úmluva 57
3.1.2.1 Rozsah použití Vídeňské úmluvy 57
3.1.2.2 Vídeňská úmluva a elektronický obchod 58
3.1.2.3 Aplikace Vídeňské úmluvy v České republice 59
3.1.3 Římská úmluva a nařízení Řím I 60

3.2 Unijní rovina 62
3.2.1 Směrnice o elektronickém obchodu a její implementace v České republice 62
3.2.1.1 Princip země původu 64
3.2.1.2 Informační povinnost, obchodní sdělení 65
3.2.1.3 Odpovědnost poskytovatele internetových služeb 67
3.2.1.3.1 Odpovědnost poskytovatele služby za obsah přenášených informací dle zákona o informačních službách 68
3.2.1.3.2 Odpovědnost poskytovatele služby za obsah automaticky dočasně meziukládaných informací dle zákona o informačních službách 69
3.2.1.3.3 Odpovědnost poskytovatele služby za ukládání obsahu informací poskytovaných uživatelem dle zákona o informačních službách 70
3.2.1.3.4 Povinnost monitorovat a vyhledávat dle zákona o informačních službách 72

3.3 Národní rovina 73

3.4 Lex Mercatoria 74

4. Klíčové procesněprávní normy 75

4.1 Mezinárodní rovina 75
4.1.1 Haagská úmluva o volbě soudu 75
4.1.1.1 Rozsah použití Haagské úmluvy 76
4.1.1.2 Vztah Haagské úmluvy a nařízení Brusel I 76
4.1.1.3 Náležitosti dohody o volbě soudu 77
4.1.2 Úmluvy rozšiřující působnost nařízení Brusel I 77
4.1.2.1 Luganská úmluva II 78
4.1.2.2 Úmluva EU – DK 78

4.2 Unijní rovina 79
4.2.1 Nařízení Brusel I 79
4.2.1.1 Rozsah použití, působnost nařízení 79
4.2.1.1.1 Časová působnost nařízení 79
4.2.1.1.2 Věcná působnost nařízení 80

4.3 Národní rovina 82
4.3.1 ZMPS a nový ZMPS 82

PRAKTICKÁ ČÁST 84

5. Aplikace zejména nařízení Brusel I při řešení otázek soudní příslušnosti 85

5.1 Struktura soudní příslušnosti dle nařízení Brusel I
5.1.1 Základní soudní příslušnost 85
5.1.2 Zvláštní (alternativní) soudní příslušnost 85
5.1.3 Speciální soudní příslušnost 86
5.1.4 Výlučná soudní příslušnost 87
5.1.5 Dohodnutá soudní příslušnost 88
5.1.6 Příslušnost podřízením se zahájenému řízení 89

5.2 Soudní příslušnost k řešení sporů vyplývajících z elektronického obchodování na základě dohody smluvních stran 90
5.2.1 Alespoň jedna smluvní strana s bydlištěm v EU 90
5.2.2 Otázka omezení na volbu soudů v EU 92
5.2.3 Otázka dopadu nařízení na volbu soudů mimo EU 92
5.2.3.1 Rozhodnutí SDEU tzv. judikát Owusu 93
5.2.4 Náležitosti dohody o volbě soudu 94
5.2.4.1 Pojem dohoda o příslušnosti a pojem dohodnout se 95
5.2.4.2 Otázka materiální platnosti 96
5.2.4.3 Uzavření dohody o volbě soudu elektronicky 98
5.2.5 Dohoda o volbě soudu a elektronický obchod 98
5.2.A Náležitosti dohody o volbě soudu dle Haagské úmluvy 98
5.2.A.1 Formální požadavky 100
5.2.A.2 Otázka materiální platnosti 100

5.3 Určení soudní příslušnosti v případě absence dohody o volbě soudu 100
5.3.1 Praktické otázky jež je třeba analyzovat při hledání řešení soudní příslušnosti 101
5.3.1.1 Otázky vymezení hranic území dopadu 103
5.3.1.2 Otázky identifikace a lokace účastníků elektronického obchodu 104
5.3.1.3 Otázky identifikace a lokace počítače 105
5.3.1.4 Otázky lokace místa rozhodných událostí 105
5.3.1.5 Otázky dosahu na různé obchodní aktivity 105
5.3.1.6 Cílová skupina elektronického obchodování 106
5.3.1.7 Otázky předmětu elektronického obchodu 107

5.3.2 Řešení otázek soudní příslušnosti v případě absence prorogační dohody 107

5.3.2.1 Článek 2 nařízení Brusel I 107
5.3.2.1.1 Hledání odpovědi na otázky identifikace a lokace účastníků 107

5.3.2.2 Článek 5 (1) nařízení Brusel I 109
5.3.2.3 Článek 5 (1) a otázky předmětu elektronického obchodu a místa plnění 110
5.3.2.3.1 *Problematika předmětu elektronického obchodu: jde o prodej zboží, poskytování služeb, ani jedna z možností* 111
5.3.2.3.1.A Fyzické doručení hmotného předmětu plnění 112
5.3.2.3.1.B Produkt v elektronické podobě 112
5.3.2.3.1.B.1 Prodej zboží 115
5.3.2.3.1.B.2 Poskytování služeb 116
5.3.2.3.1.B.3 Nejde ani o zboží ani o poskytování služeb, ale o kontrakt sui generis 117
5.3.2.3.1.B.4 Specifika online služeb 117
5.3.2.3.1.C Koupě a instalace software 118
5.3.2.3.1.D Soudní praxe 119
5.3.2.3.1.E Řešení - klasifikace dohod 120

5.3.2.3.2 Problematika určení místa plnění závazku 121
5.3.2.3.2.A Fyzické doručení hmotného předmětu plnění 121
5.3.2.3.2.B Produkt v elektronické podobě 122
5.3.2.3.2.B.1 Možnosti místa plnění závazku 123
5.3.2.3.2.B.2 Řešení určení místa plnění závazku 124
5.3.2.3.2.C Koupě a instalace software 129

5.3.2.4 Článek 5 (5) nařízení Brusel I 132
5.3.2.4.1 Vymezení pojmů pobočka a jednání pobočky 132
5.3.2.4.2 Aplikace článku 5 (5) nařízení Brusel I v praxi na případy elektronického obchodu 133

5.4 Řešení otázek soudní příslušnosti v případech protiprávního jednání 139
5.4.1 Článek 5 (3) nařízení Brusel I obecně 139
5.4.2 Místo události, která zapříčinila škodu 140
5.4.2.1 Místo nahrání a místo stažení dat, informací, obsahu 142
5.4.2.2 Místo založení žalovaného 145
5.4.2.3 Řešení určení místa události, která zapříčinila škodu 147
5.4.3 Místo vzniku škody 147

5.4.4 Internetové delikty 148
5.4.4.1 Uvedení v omyl a chybné údaje 149
5.4.4.1.1 Místo události, která zapříčinila škodu 149
5.4.4.1.2 Místo, kde nastala škoda 149

5.4.4.2 Protiprávní obohacení 150
5.4.4.2.1 Místo události, která zapříčinila škodu 151
5.4.4.2.2 Místo, kde nastala škoda 151
5.4.4.3 Odmítnutí prodat určité zboží 152
5.4.4.3.1 Místo události, která zapříčinila škodu 152
5.4.4.3.2 Místo, kde nastala škoda 152
5.4.4.4 Porušení smluvního vztahu na základě informací poskytnutých třetí stranou 153
5.4.4.1.1 Místo události, která zapříčinila škodu 149
5.4.4.4.2 Místo, kde nastala škoda 154
5.4.4.5 Nedbalostní jednání, opominutí prodávajícího poskytnou určité informace 154
5.4.4.5.1 Místo události, která zapříčinila škodu 155
5.4.4.5.2 Místo, kde nastala škoda 155

5.5 Posouzení právních norem týkající se elektronického obchodu v kontextu procesních norem řešící otázky příslušnosti soudů 157

6. Elektronické obchodování z perspektivy spotřebitelů 161

6.1 Pojem spotřebitel 161

6.2 Uzavírání smluv se spotřebiteli v rámci elektronického obchodu 163
6.2.1 Spotřebitel a nařízení Řím I 167

6.3 Soudní příslušnost v případě sporu se spotřebiteli 168
6.3.1 Dohoda o volbě soudu uzavřená se spotřebitelem 168
6.3.1.1 Praxe a uzavírání dohod o volbě soudu 169
6.3.2 Soudní příslušnost v případě absence dohody o volbě soudu 171
6.3.2.1 Článek 15 nařízení Brusel I 171
6.3.2.1.1 Elektronický obchod a aplikace článku 15 (1) 176
6.3.2.2 Článek 16 nařízení Brusel I 177

ZÁVĚR 178

SEZNAM LITERATURY 182

SEZNAM ZKRATEK

Bruselská úmluva	Bruselská úmluva o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, 27. září 1968
Dohoda EU-DK	Dohoda mezi ES a Dánským královstvím o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Brusel, 17. ledna 2005
ES/EU	Evropské společenství/Evropská unie
SDEU	Evropský soudní dvůr (dnes Soudní dvůr Evropské unie)
Haagská úmluva	Úmluva o dohodách o volbě soudu, Haagská konference o mezinárodním právu soukromém, 30. června 2005
Luganská úmluva I	Úmluva o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Lugano, 15. září 1988
Luganská úmluva II	Úmluva o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Lugano, 30. října 2007
Nařízení Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení Řím I	Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
Nařízení Řím II	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy
Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky
Nový občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Nový ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
Občanský zákoník	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Obchodní zákoník	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
Revize Brusel Ia	Revize nařízení Brusel I přijatá Radou EU 5.4. prosince 2012

Římská úmluva	Římská úmluva o právu rozhodném pro závazky ze smluv (sdělení č. 64/2006 Sb. m. s.)
SES	Smlouva o založení Evropského společenství
Směrnice o elektronickém obchodu	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu na vnitřním trhu
Úmluva UNCITRAL	Úmluva UNCITRAL o používání elektronických prostředků při uzavírání mezinárodních smluv
UNCITRAL	Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo
UNIDROIT	Mezinárodní ústav pro sjednocení soukromého práva
Vídeňská úmluva	Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, Vídeň, 11. dubna
WTO	Světová obchodní organizace
Zákon o službách informační společnosti	Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti
ZMPS	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním

ÚVOD

Úvodem je třeba odpovědět na otázku, jež se nabízí přímo při přečtení názvu téma disertační práce: *„Existuje mezinárodní internetové právo resp. a contrario existuje národní české internetové právo či evropské právo?*[1] *“*

Autorka se domnívá, že v současnosti již bezesporu existuje mezinárodní, evropské a do jisté míry i národní české internetové právo.

Mezinárodní, evropské a národní internetové právo je třeba chápat samozřejmě v kontextu rozsahu aplikace právních norem. Je velmi obtížné, aby právní normy v krátkém časovém úseku vytvořily samostatné právní odvětví jako je např. rodinné či pracovní právo. Nicméně přestože je internet skutečností poměrně novou, díky dynamickému rozvoji a každodennímu užívání bylo nutné vytvořit právní rámec, a to jednak přijetím právních norem zcela nových tak i modifikací právních norem stávajících. V současné době zájem o problematiku internetového práva narůstá a internetové právo se stává velmi diskutovanou oblastí.

Dle některých autorů je internetové právo tvořeno zejména problematikou: doménových jmen, internetového (elektronického) obchodování a komunikace, otázkami autorského práva a internetu, e-governmentu a internetové kriminality. Autoři z oblasti internetového práva zcela vyřazují oblast softwarového práva (zejména licencování, dodání a implementace, servis a údržba, outsourcing softwaru a cloud computing).[2.]

Internetové právo je jedním z nejmladších právních oborů, ne-li nejmladším vůbec, oborem bez existence tradice(na rozdíl od např. práva občanského, obchodního, autorského atd.). Na území České republiky lze hovořit o pomalém rozvoji internetového práva teprve na přelomu tisíciletí.

Disertační práce analyzuje internetové právo v užším smyslu, tedy elektronické obchodování, jež je z pohledu mezinárodního práva soukromého velmi významná oblast internetového práva.

---

[1] Pojem evropské je v kontextu této práce chápán jako právo ES, právo unijní.
[2] JANSA, L., OTEVŘEL P., Softwarové právo, Brno, Computer Press, 2011, s. 23.

Na mezinárodní úrovni hraje v otázkách elektronického obchodování významnou roli Komise OSN pro právo v mezinárodním obchodu UNCITRAL, a to zejména pracovní skupina IV (angl. *Working Group IV*), jež vytvořila Úmluvu o užití elektronických komunikaci v mezinárodních smlouvách (angl. *United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts*).

Evropské právo a judikatura SDEU vytváří nejpočetnější skupinu právních norem regulujících oblast elektronického obchodování částečně reflektujících i určení soudní příslušnosti. SDEU v poslední době rozhoduje zejména otázky odpovědnosti jednotlivých IS providerů[3]. Přestože ze stran jednotlivých vlád vzniká čím dál větší tlak na SDEU přenést větší odpovědnost na IS providery, SDEU zachovává v souladu s body směrnice o elektronickém obchodování a s cíli vytyčenými při jejím přijímání konsistentní výklad a na IS providery více odpovědnosti, než jak je vymezeno ve směrnici a těchto cílech, nepřenáší a i díky tomu zůstává internet svobodným médiem.[4]

Na národní úrovni je internetové právo též kodifikováno v několika právních předpisech, významnou roli hraje zákon o některých službách informační společnosti, jež implementuje směrnici o elektronickém obchodu a hraje významnou roli z hlediska odpovědnosti poskytovatelů informačních služeb. Dále pak též zákon o elektronických komunikacích č. 127/2005 Sb., a v neposlední řadě též občanský zákoník a nově i nový občanský zákoník, jež pravděpodobně nabude účinnosti 1. ledna 2014, obchodní zákoník a další právní normy.

Důležitou roli hraje na poli mezinárodní soudní příslušnosti samozřejmě ZMPS a nově i nový ZMPS, jež ZMPS s účinnosti od 1. ledna 2014 nahradí. Bohužel ani v nově přijatých předpisech nejsou právní normy internetového práva, obsaženy v podobě, jež by reflektovala potřeby soudobé praxe.

---

[3] Z anglického *internet service provider*. V oblasti odpovědnosti IS providerů SDEU naposledy judikoval v rozhodnutí Scarlet Extended SA v. SABAM, C-70/10, podrobněji viz níže.

[4] Na rozdíl např. od Ruské federace, kde byl přijat v listopadu 2012 zákon, který se pod „záštitou“ ochrany dětí před závadným obsahem snaží internet regulovat a dochází k zpřístupňováním a následnému vypínání IP adres. Odpovědným orgánem je vládou najmenovaný úřad, proti jehož rozhodnutí, kterému je pod přísnými sankcemi třeba ihned vyhovět, se lze následně sice bránit ovšem dlouhou soudní cestou.

Lze shrnout, že na úrovni mezinárodní dochází ke snaze o unifikaci některých hmotněprávních norem týkajících se elektronického obchodování, nicméně oblast procesní z hlediska disertační práce pak zejména oblast soudní příslušnosti je zatím těmito normami z velké části nedotčena a je nezbytné hledat odpovědi v obecných normách procesního práva.

Z procesněprávních předpisů je třeba na mezinárodní úrovni zmínit Haagskou úmluvu, Luganskou úmluvu I a II a Dohoda EU –DK; posledně jmenované jsou sice mezinárodnímu dokumenty nicméně v podstatě rozšiřují režim nařízení Brusel na další země. Na úrovni unijní je klíčovým instrumentem nařízení Brusel I a na národní úrovni ZMPS.

Disertační práce v praktické části detailně analyzuje ustanovení procesních norem, jež jsou v oblasti elektronického obchodu problematické, jde o ustanovení řešící soudní příslušnost. Problematika soudní příslušnosti v rámci mezinárodního internetového práva a s ní související otázky odpovědnosti poskytovatelů a postavení spotřebitelů jsou mezi teoretiky i v praxi v centru zájmu čím dál tím častěji. Z hlediska vymezení a frekventovanosti této oblasti v praxi ji autorka považuje za jednu z nejdiskutovanějších oblastí mezinárodního internetového práva resp. v užším smyslu elektronického obchodování.

Problematiku soudní příslušnosti týkající se sporů vyplývajících z elektronického obchodování je třeba vnímat nejen v kontextu práva národního a mezinárodního, ale v našem prostředí zejména práva evropského (jakožto specifického pramene práva).

ES/EU bylo a je a dle současného vývoje i velmi pravděpodobně bude nadále primárně ekonomickou integrací, kde vystupuje problematika určení soudní příslušnosti a též i určení rozhodného práva v případě smluvních i mimosmluvních závazků vzniklých v souvislosti s elektronickým obchodováním, do popředí, a to zejména v souvislosti s volným pohybem služeb, zboží i osob, jakožto jedné ze základních svobod, na kterých toto společenství spočívá. Primárním cílem v jakékoli oblasti mezinárodního soukromého práva je

zabezpečení právní jistoty a předvídatelnosti právních vztahů samotným jejich účastníkům.[5]

S ohledem na povahu elektronického obchodu, jež lze problematicky ukotvit či fixovat k jednomu místu (lokaci), je velmi obtížné určit pro příslušný právní vztah hraniční určovatel a v případě vzniku sporu, pak správně určit příslušnost soudů a především řešení této problematiky srozumitelně reflektovat v příslušných právních normách.

V současné době, kdy se různé právní řády členských států liší v řešení stejných otázek, a tato evropská diverzita ve svém důsledku může způsobit obavy či i odrazování smluvních stran od elektronického obchodování, a to zejména v případě smluv, jejichž předmět je vyšší finanční hodnoty, je nutné minimalizovat negativní vlivy takové diverzity či pokud je to možné zcela ji odstraňovat unifikací právních norem. Autorka se domnívá, že harmonizace právních předpisů týkajících se elektronického obchodování je stále nedostatečná[6], příkladem je pak zejména oblast ochrany spotřebitelů jako tzv. slabších smluvních stran.[7]

Přestože je práce zaměřena především na analýzu procesního práva, považuje autorka za důležité zejména z pohledu pochopení fungování elektronického obchodování a zakotvení jeho základních principů v právních normách popsat resp. spíše nastínit elektronické obchodování i v kontextu hmotněprávních norem. Nicméně jádrem bádání disertační práce bude detailní analýza právních norem týkajících se určení soudní příslušnosti v případech elektronického obchodování, a to zejména v kontextu evropských právních norem tj. z pohledu nařízení Brusel I.

Zkoumání budou podrobeny jednotliví v úvahu přicházející hraniční určovatelé a jejich případné praktické dopady na samotný vztah a postavení

[5] Srov. např. ROZEHNALOVÁ, N. České mezinárodní právo soukromé – otazníky dnešní i budoucí, Mezinárodní právní revue 3/2001.
[6] Srov. např. ŠILHÁN, J. Evropské smluvní právo – současnost a perspektivy možného budoucího vývoje. Právní fórum 11/2005.4.
[7] Srov. např. LANDO, O. Optional or Mandatory Europenisation of Contracts. EUI Working Paper Law No. 7/99, s. 29 an.

účastníků. Též bude analyzována odpovědnost poskytovatelů tj. dodavatelů v případech elektronického obchodování.

Práce dále rozebere postavení spotřebitele v kontextu elektronického obchodování, způsoby ochrany, jež právní normy spotřebiteli jako smluvní straně poskytují v otázkách soudní příslušnosti, možnosti resp. v častých případech spíše nemožnosti volby práva spotřebitelem, tedy potlačením jedním ze základních principů mezinárodního práva soukromého, jímž je bezesporu autonomie smluvní vůle účastníků smluvních vztahů.

Cílem disertační práce je analýza problematiky soudní příslušnosti v případech elektronického obchodování zejména v kontextu současného evropského práva, jež v průběhu posledních let prochází řadou změn. V souvislosti s výše uvedeným disertační práce bude ověřovat následující hypotézy:

- „*Základem úpravy určení soudní příslušnosti je v případě sporů týkajících se elektronického obchodování možnost volby práva stranami sporu*.“
- „*V případě, že k volbě práva stranami sporu nedojde, je soudní příslušnost primárně určena na základě hraničního určovatele, jímž je bydliště žalovaného*.“

TEORETICKÁ ČÁST

1 Internet

Dříve než tato práce začne detailně analyzovat právní normy a problematiku určení soudní příslušnosti, považuje autorka za nutné alespoň nastínit historický vývoj mezinárodní sítě internet resp. elektronického obchodu a zmínit jeho možný a předpokládaný vývoj.

1.1 Historický exkurz a fenomén internet

Elektronický obchod je tradičně spjat s rozvojem sítě internet. Internet je celosvětový systém - síť propojující jednotlivé počítače. Byl vynalezen v polovině 50. let minulého století k přenosu dat mezi vědeckými institucemi navzájem či k přenosu informací vojenského rázu.

Principem fungování internetu je „zabalení“ informací jedním počítačem, který je předá adresátovi a ten je opět „rozbalí“. Je tak možno předat ve stejném časovém okamžiku mnohokrát více informací než např. telefonním nebo dálnopisným spojením, nehledě na to, že tyto informace mohou být současně v počítači uchovány k dalšímu použití. Ke spojení bylo původně využíváno telefonní sítě, později se rozvinuly i jiné způsoby spojení, např. pomocí elektromagnetických vln, optických kabelů atd. K identifikaci spojení slouží podobně jako při telefonním spojení číselný kód tzv. Internet Protocol (IP). Aby byl tento číselný kód zapamatovatelný, lze k němu přiřadit příslušné slovní označení. Na internetové síti se pak mění slovní označení automaticky v číselný kód, pomocí něhož se navazuje spojení např. doménovému jménu ecommerce.eu odpovídá IP 198.12.34.567.[8] Na území dnešní České republiky došlo k prvnímu připojení k celosvětové síti až po listopadu 1989.

V roce 1985 bylo zaregistrováno první doménové jméno a dochází ke komercializaci internetu, od této doby se růst internetu nezastavil. Od poloviny 90. let došlo k velice rychlému vývoji směrem k sofistikovanějšímu využívání internetu tj. z podoby statické internetové stránky do podoby dynamické se

[8] RABAN P., MORAVCOVÁ M. .eu doména. Praha: C.H. Beck 2006, s. 31.

základní integrovanou databází. Pojem eBusinness se stává pojmem nové ekonomiky. Zahrnuje kromě elektronického obchodu (e-commerce) další specifické procesy a vztahy jako např. eProcurement, eChannels, eGovernment atd.[9]

1.2 Budoucnost internetu

V současné době dochází k vyčerpání IP adres využívajících tzv. IPv4 protokol, takže není neobvyklé, že operátoři přidělují tzv. dynamické IP adresy, tedy např. jeden modem nemá jednu stálou IP adresu, ale IP adresa se mění.[10] Do budoucna se počítá s tím, že přidělování dynamických IP adres je řešením pouze dočasným. Velmi pravděpodobně bude internet využívat nového protokolu tzv. IPv6, který pracuje na obdobném principu ovšem přináší širší adresný prostor (starší protokol IPv4 poskytuje omezený adresní prostor – teoreticky 232 adres (cca 4×109 = 4 miliardy adres), prakticky však mnohem méně, protože adresy jsou sdružovány kvůli snadnějšímu směrování do podsítí (viz maska sítě). Protokol IPv4 též nevyhovuje současnému nárůstu přenosových rychlostí (zejména kvůli přenosu multimediálních dat – videokonference, internetová televize, telefonování po internetu atd.).

Do roku 2016 má být na celém světě dle odhadů 3 miliardy uživatelů internetu, tedy téměř polovina světové populace. V zemích G20 dosáhne internetová ekonomika 4,2 bilionu amerických dolarů. Pokud by se jednalo o národní ekonomiku zařadila by se internetová ekonomika do první světové pětky, přičemž před ní by byly pouze USA, Čína, Japonsko a Indie a až za ní by následovalo Německo. V roce 2010 dosáhla internetová ekonomika v zemích G20 4,1% HDP tj. 2,3 bilionu amerických dolarů. A tím předčila ekonomiku Itálie a Brazílie. V některých státech internet přispívá k HDP až 8% , pohání růst a vytváří pracovní místa.[11]

Rozsah a tempo změn, kterými internet prochází, se stále zrychluje a rapidně se mění i povaha internetu – jeho uživatelé, způsob a účel jeho použití.

[9] SVOBODA P. a kol. Právní a daňové aspekty e-obchodu. Praha: Linde, 2001, s. 58.
[10] V praxi činí dynamická adresa potíže zejména kriminalistům při nutnosti rychlé a přesné lokace osoby používající elektronické zařízení připojené na internet.
[11] Detailněji viz DAVID D., DIGRANDE S. a kol. Internetová ekonomika v zemích G20, The Boston Consulting Group, 2012.

V rozvíjejících se zemích G20 je již 800 milionů uživatelů internetu, což je více než ve všech rozvinutých zemích G20. Sociální sítě se dotýkají kolem 80 procent uživatelů v rozvinutých i rozvíjejících se ekonomikách. Do roku 2016 budou mobilní zařízení – chytré telefony a tablety představovat čtyři z pěti z širokopásmových připojení k internetu.

EU opakovaně vyjadřuje svoji podporu rozvoji elektronického obchodu a online služeb, jež představují značný potenciál, který je s to přinášet příznivé hospodářské, sociální i pro tržní dopady viz např. Akční plán EU na zdvojnásobení objemu elektronického obchodu do roku 2015.[12]

Z výše uvedených dat a informací je zcela nepochybné, že nárůst uživatelů internetu tedy i nárůst uživatelů využívajících elektronické obchodování enormně narůstá a do budoucnosti lze předpokládat, že tento počet se bude skokově zvyšovat.

1.3 Právní povaha internetu

S ohledem na shora uvedené a rychlost technologického vývoje elektronických komunikací[13] je zřejmé, že definovat internet po právní stránce je velmi náročné. Nejde o věc v právním smyslu, nelze ztotožňovat internet se zařízením díky němuž je provozován (počítače, servery, propojovací kabely, Wi-Fi sítě, přenosná zařízení atd.) ani ovladatelnou přírodní sílu ve smyslu energie – jako je elektřina. Dále lze vyloučit internet jako službu, jde o souhrn několika dílčích sítí s dílčími poskytovateli, avšak bez jediného centrálního poskytovatele.

Z hlediska právní subjektivity, nelze jinak než dojít k závěru, že právní subjektivita internetu neexistuje, internet nemůže sám nabývat práv a zavazovat. Internet nemá jakékoli centrální orgány ve smyslu statutárních či obdobných orgánů.

[12] http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-10_cs.htm?locale=en
[13] Např. několik let zpět si bylo lze stěží představit, aby smluvní strany z různých míst upravovaly zároveň smlouvu umístěnou na cloudu a zároveň se jim zobrazovaly změny provedené jednou stranou.

Lze tudíž dospět k závěru, že internet je možné chápat jako médium, které umožňuje ostatním subjektům, aby v jeho prostředí vstupovali do závazkových vztahů, nabývaly práv a povinností. Internet není ani subjektem ani objektem práva. Z pohledu disertační práce je internet chápán jako médium umožňující elektronické obchodování.

2 Vymezení základních pojmů

Cílem této práce je zkoumání elektronického obchodu především z pohledu určení soudní příslušnosti, nelze tudíž začít jinak než vymezením základních pojmů, se kterými tato práce dále pracuje. Mezi základní pojmy této práce patří nepochybně správné vymezení pojmu elektronický obchod, subjekt elektronického obchodu, mezinárodní prvek, hraniční určovatel a soudní příslušnost.

2.1 Elektronický obchod

2.1.1 Elektronický obchod z pohledu mezinárodního práva

Jak již bylo uvedeno v úvodní kapitole, disertační práce bude analyzovat internetové právo v tzv. užším smyslu tedy z pohledu elektronického obchodování. Mezinárodní právo soukromé definuje elektronický obchod jako obchodování prováděné pomocí počítačů spojených telekomunikační linkou[14] nebo jednodušší definicí jako veškeré obchodní transakce prováděné přes internet. Pojem elektronický obchod zahrnuje obchodování se zbožím hmotným či nehmotným i se službami. Zahrnuje jak reklamu, uzavření smlouvy, její plnění včetně poprodejní podpory a služeb.

Tyto definice stále ponechávají otevřenou otázku, zda zvolit širší či užší interpretaci elektronického obchodu. Užší interpretace by znamenala obchodní transakce v elektronické podobě, nejzřejměji obchody uzavřené nebo prováděné prostřednictvím internetové sítě, tzn. online. Širší výklad definice elektronického obchodování zahrnuje všechny situace, kde fyzické osoby či osoby právnické (např. obchodní společnosti) používají k obchodování internetovou síť (včetně emailu, sociální sítě) bez ohledu na skutečnost uzavření či dohodnutí kontraktu online.[15]

[14] The Special Commission of May 2000 on general affairs and Policy of the Hague Conference on Private Law: www.hcch.e-vision.nl/index_en.php?act=progress.listing&cat=9.
[15] J. FAWCETT, J.HARRIS, M.BRIDGE International Sale of Goods in the Conflict of Laws. Oxford: University Oxford 2005, s. 494.

K jasnějšímu vysvětlení rozdílu mezi oběma výklady si lze představit situaci, kdy obchodní společnost vytváří tzv. pasivní webové stránky inzerující její zboží. Pasivní proto, že k samotnému smluvnímu závazku např. koupi tohoto zboží dojde tradiční cestou tj. nákupem zboží v kamenném obchodě. Případ popsaný v předešlé větě zcela jistě spadá pod pojem elektronický obchod, avšak pouze je-li elektronický obchod chápán v širším rozsahu.

WTO[16] a podobně i OECD pod pojem elektronický obchod zahrnuje jak prodej zboží přes internet (doručované v hmotné i digitální podobě) tak i zboží inzerované online a prodávané přímo v kamenném obchodě.[17] Širší pojetí[18] elektronického obchodu je praxí stále více vyžadován, např. dle posledních statistik prodej knih v digitální podobě tzv. e-books dramaticky narůstá, obdobně i prodej hudby a různých aplikací.[19]

Lze tedy shrnout: pojem elektronický obchod mezinárodní právo chápe jako projevy vůle – právní úkony, které směřují k uzavírání smluv prostřednictvím počítačové sítě internet. Předmětem těchto smluv může být jak zboží tak i služby, a to jak v podobě hmotné tak i nehmotné resp. digitální.[20]

2.1.2 Elektronický obchod z pohledu evropského práva

Směrnice o elektronickém obchodu[21] samotný pojem elektronického obchodu nedefinuje. Pod pojem „služby informační společnosti“ obsažený v čl. 2 (a) transparenční směrnice 98/34, která se vztahuje na služby informační společnosti, se řadí služby poskytované zpravidla za úplatu, na dálku,

[16] http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/bey4_e.htm.
[17] Srov. viz link: http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=4721.
[18] Obdobně též definice elektronického obchodu jak ji uvádí WIKIPEDIE: jde o formu obchodování, která k realizaci obchodních transakcí (s vlastními organizačními jednotkami, s dodavateli, se zákazníky) podstatným způsobem používá moderní elektronické komunikační prostředky.
[19] Disertační práce chápe pojem aplikace jako software (nikoli software systémový – např. Windows) umožňující určitou aktivitu (řešení konkrétního problému, interaktivní tvorbu uživatele – např. textový procesor apod.) a využívající pro interakci s uživatelem převážně grafické rozhraní. Srov. viz např. http://cs.wikipedia.org/wiki/Aplika%C4%8Dn%C3%AD_software.
[20] KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a kol. Právo mezinárodního obchodu. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 318.
[21] Blíže k této Směrnici str.12, zkráceně též e-směrnice..

prostřednictvím elektronického zařízení pro zpracovávání a ukládání dat a na individuální žádost příjemce služby. Z věcné působnosti směrnice (negativní definice) jsou pak pojmově vyloučeny: prodej zboží či poskytování služeb off-line (jako jsou např. právní či lékařské poradenství, hlasové telefonní služby anebo přímý marketing po telefonu či faxem), televizní a rozhlasové vysílání atd.[22]

Z výše uvedeného lze opět dospět k názoru, že i evropské, unijní právo chápe elektronický obchod v širším pojetí.

2.1.3 Elektronický obchod z pohledu národního práva

V národních právních normách též nenalezneme definici elektronického obchodování. Zákon o informačních službách obdobně jako směrnice definuje služby informační společnosti. Důvodová zpráva k tomuto zákonu také definici elektronického obchodu neobsahuje nicméně v komentáři k ustanovení §1 uvádí, že „*předmětem zákona je implementovat do českého právního řádu některé instituty související s rozvojem informační společnosti a elektronického obchodu…*“.

Obdobně i Bílá kniha o elektronickém obchodu[23] neobsahuje definici tohoto pojmu.[24]

Nicméně s ohledem na užívání pojmu elektronický obchod v praxi např. v případě důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku se lze domnívat, že i národní české právo chápe elektronický obchod v jeho širším pojetí.

[22] Viz. článek 1(5) Směrnice 98/34 ES.
[23] Jde o dokument připravený tehdejším Ministerstvem informatiky a týká se především rozvoje a stavu elektronického obchodu na území České republiky.
[24] Úplné znění Bílé knihy o elektronickém obchodu je dostupné na http://www.portal-vz.cz/getmedia/c3b447ef-20c6-43cd-950e-57da18908479/Bila_kniha

2.1.4 Subjekty elektronického obchodu

Nejznámější dělení elektronického obchodu je dle subjektů elektronického obchodování.

Shodně jako v jakémkoli jiném obchodování mohou i v případě elektronického obchodování jako subjekty právních vztahů vystupovat fyzické osoby, právnické osoby, stát a mezinárodní organizace. V elektronickém obchodování jsou účastníky právních vztahů velmi často osoby zahraniční. Jednotlivé právní řády se v řadě otázek upravujících subjekty navzájem odlišují je tudíž zřejmé, že velmi významnou roli budou hrát kolizní normy určující rozhodné právo, jímž se řídí postavení subjektů.[25]

Z hlediska disertační práce bude pro kapitolu 6. velmi významné posoudit, jak jednotlivé právní řády upravují způsobilost fyzických osob, spotřebitelů, jakož i právnických osob často v elektronickém obchodovaní vystupujících.

V praxi v případě posouzení smluvního vztahu, který se týká elektronického obchodování, je jako první otázka často položen dotaz, jakých subjektů se smluvní vztah týká. Stejně tak i pokud půjde o správné určení soudní příslušnosti, bude tato otázka zcela relevantní. Dříve než disertační práce přistoupí k dělení elektronického obchodu dle subjektů. Zmíní autorka několik slov obecně k způsobilosti subjektů.

2.1.4.1 Způsobilost fyzické osoby

Dle českého právního řádu se způsobilost fyzické osoby k právům řídí právním řádem státu, jehož je osoba příslušníkem. Obdobné kolizní kritérium je užito i ve vztahu k způsobilosti fyzické osoby k právním úkonům. Statní příslušnost jako kolizní kritérium však nový ZMPS opouští a po vzoru některých zahraničních úprav jako hraniční určovatel stanovuje obvyklý pobyt. Stejné

[25] Srov. KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a kol., Právo mezinárodního obchodu, Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 49.

řešení zvolily například Švýcarsko, Estonsko a v poslední době se k němu přiklání i Švédsko.[26]

Pokud činí právní úkon v České republice cizinec postačí dle ZMPS, je-li způsobilý k takovému úkonu dle práva českého. Ovšem nový ZMPS již tuto úpravu neobsahuje a shodě s unijními předpisy zavádí úpravu následující, kde je hraničním určovatelem obvyklý pobyt: kdy právní osobnost a svéprávnost se řídí, není-li stanoveno jinak, právním řádem státu, v němž má osoba obvyklý pobyt; dále pokud není stanoveno jinak, stačí, jestliže fyzická osoba činící právní jednání[27] je k němu způsobilá podle právního řádu platného v místě, v němž fyzická osoba právní jednání činí.

Pokud jde o majetkové postavení cizinců je ZMPS postaven na tzv. národním režimu, kdy cizinci mají v oblasti svých osobních a majetkových práv v zásadě stejná práva a povinnosti jako čeští státní občané, obdobná úprava je zvolena i v případě postavení zahraničních právnických osob. Nový ZMPS v soukromoprávních vztazích volí stejný režim, kdy výslovně stanovuje, že cizinci a zahraniční právnické osoby mají v oblasti svých osobních a majetkových práv, pokud tímto zákonem nebo jiným právním předpisem není stanoveno něco jiného, stejná práva a stejné povinnosti jako státní občané České republiky a české právnické osoby. Úprava postavení cizinců a zahraničních právnických osob v oblasti pracovního práva, v oblasti práva autorského a práv průmyslových, však ve zvláštních právních předpisech tj. v zákoníku práce a v autorském zákoně nikoli přímo v novém ZMPS.

V civilním procesním právu je způsobilost být účastníkem řízení dle OSŘ odvislá od způsobilosti k právním úkonům. Ovšem procesní způsobilost, jež je přiznávána v rozsahu, v němž má osoba způsobilost k právním úkonům předvídá ZMPS zvláštní kolizní normu. Dle dosud platného ZMPS je jím kolizní pravidlo státní příslušnost cizince. Stačí však, má-li procesní způsobilost dle českého práva. Nový ZMPS tento koncept zachoval, ovšem jako kolizní kritérium zvolil pobyt nikoli státní příslušnost.

---

[26] Srov. důvodová zpráva k § 29 zákona č. 91/2012 Sb., v platném znění s. 55.
27 Právní jednání je třeba chápat jako právní úkon; jde o terminologii „znovuzavednou“ novým občanským zákoníkem.

2.1.4.2 Problematika určení způsobilosti fyzické osoby v elektronickém obchodování

Elektronický obchod se obecně potýká s problémem správné identifikace subjektů. Velmi častý případ z praxe je zjišťování, kdo skutečně smlouvu uzavřel (akceptoval smluvní podmínky atd.), byl jím mladistvý, byl dostatečně způsobilý danou smlouvu uzavřít? Jaká je hranice, kdy můžeme hovořit např. o tom, že akceptování smluvních podmínek bylo přiměřené rozumové a volní vyspělosti?[28]

Občanský zákoník nedává v tomto směru žádné vodítko. Autorka tuto problematiku několikrát konzultovala s Úřadem na ochranu osobních údajů[29], kde po delší diskuzi došlo k závěru, že v případech, kde ve smluvních podmínkách dochází i k poskytování souhlasu se zpracováním osobních údajů, je možné za dostačený věk považovat dosažení 15 let. Podpůrnými argumenty bylo: zejména dosažením 15 let získává mladistvý občanský průkaz, kde jsou osobní údaje uvedeny (jde o první průkaz vydaný státním úřadem, jež je svěřen přímo nezletilému nikoli jeho zákonnému zástupci); dalším podpůrným argumentem je, že jde o věkovou hranici trestní odpovědnosti a v civilním právu pak nezletilý má v tomto věku možnost sepsání poslední vůle.

Úřad však během jednáních několikrát zdůraznil, že nelze brát tuto hranici jako konečnou a je třeba vždy posoudit samotný předmět smluvního vztahu. Dále bylo diskutováno, že tuto věkovou hranici nelze považovat za dostatečnou v případě udělování licencí k autorským dílům vytvořeným nezletilým. Při přijímání smluvních podmínek, týkající se např. vytváření a zdokonalování software, sociálních sítí či např. nahráváním příspěvků v rámci marketingových či jiných obdobných soutěží dochází často k tomu, že v rámci těchto smluvních podmínek uživatel zároveň poskytuje autorskoprávní licenci pro případ, že jeho příspěvek atd. bude považován za autorské dílo. Souhlas se udělením autorskoprávní licence je třeba považovat za skutečnost sofistikovanější a je k ní vyžadováno zletilosti. Ovšem opět je třeba zdůraznit, že

[28] Ustanovení § 9 občanského zákoníku stanovuje způsobilost fyzických osob mladších 18 let následovně: nezletilí mají způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku.
[29] Tento úřad byl kontaktován, jelikož většina smluvních podmínek či smluv uzavíraných přes internet obsahuje osobní údaje nezletilých a byl jedinou z oslovených institucí ochotnou tuto problematiku diskutovat.

dané případy je třeba posuzovat na ad hoc bázi a ve světle ustanovení občanského zákoníku.

V současné době probíhá diskuze mezi Českou obchodní inspekcí a několika zástupci internetových obchodů prodávajících alkohol přes internet, jak vhodně zajistit resp., verifikovat, že konečným spotřebitelem tedy objednávajícím zboží je osoba zletilá. Zástupci e-shopů prodávajících alkohol považují za příliš zatěžující a bránící v jejich podnikání zajistit ověřování zletilosti doručovatelem alkoholu. Na druhou stranu Česká obchodní inspekce shledává pouhé odkliknutí prohlášení, že kupující je osoba zletilá za nedostačující. Autorka se domnívá, že velmi pravděpodobně dojde ke kompromisu v podobě tzv. dvojího souhlasu, kdy k v předešlé větě zmíněnému prohlášení přibyde ještě další verifikátor věku jako např. vyplnění dalších údajů atd.

Pro úplnost, je třeba uvést že, fyzická osoba může v elektronickém obchodu vystupovat jako spotřebitele či jako podnikatel.

2.1.4.3 Způsobilost právnické osoby

Vymezení pojmu právnické osoby nalezneme v českém právu v ustanoveních občanského zákoníku.[30] Co se týče právní způsobilosti, obchodní zákoník stanoví, že právní způsobilost, kterou má jiná než fyzická zahraniční osoby podle práva, podle něhož byla založen, má i v oblasti českého práva.

Co se týče osobního statutu právnických osob a kritéria jeho určování, existují v zásadě tři hlavní teorie (princip inkorporační, princip sídla a princip kontroly) a bohatá judikatura SDEU týkající se svobody usazování. Jelikož nejde o oblast, kterou se detailněji disertační práce bude zabývat autorka pouze zmíní tyto teorie bez další podrobnější analýzy.

[30] Viz § 18 občanského zákoníku, jež mezi právnické osoby řadí: (i) sdružení fyzických nebo právnických osob; (b) účelová sdružení majetku; (c) jednotky územní samosprávy; (d) jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon. Nový občanský zákoník obsahuje třídění odlišné na korporace, fundace a ústav srov. ustanovení § 118 an.

Osobním statutem právnické osoby teorie rozumí právní řád rozhodný pro posouzení právních otázek spojených s určitou osobou, tj. právní řád, kterým se řídí vznik osoby, její právní povaha, právní způsobilost této osoby včetně oprávnění jednat za tuto osobu, její vnitřní vztahy, změna a zánik osoby a případně další otázky.[31]

2.1.5 Typy elektronického obchodování

2.1.5.1 Tzv. vztah B2B[32] – vztah mezi podnikateli

V těchto vztazích jde o elektronické obchodování mezi dvěma a více podnikateli, účelem jejich vzájemné kontraktace není konečná spotřeba zboží či služby, ale následný prodej[33].

Business to Business je bezesporu historicky nejstarším typem elektronického obchodování, ještě před masivním rozšířením www služby vznikaly B2B smluvní vztahy na samostatných datových sítích typu extranet a i dnes je provozována řada B2B transakcí po uzavřených sítích, které však již k samotnému přenosu dat využívají internet. Typickým obchodně právním vztahem je vztah dodavatelsko-odběratelské, kdy za účelem jejich uzavírání vznikají elektronická tržiště.

Elektronické tržiště lze chápat jako virtuální místa střetu poptávky s nabídkou zpravidla vedoucí k uzavření obchodů mezi smluvními partnery[34]. Teorie[35] dělí elektronické tržiště např. dle komodit na: (i) horizontální tržiště, která nejsou zaměřena na konkrétní druhy obchodovaného zboží a služeb, ale

[31] KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a kol. Právo mezinárodního obchodu, Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 55.
[32] Z anglického (business to business). Toto dělení shodně též např. na http://is.muni.cz/th/68259/pravf_m/_kap3_EL_OBCHODOVANI.pdf.
[33] Definice podnikání je v obchodním zákoníku vymezena jako soustavnou činnost prováděnou samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku. Obchodní zákoník dále uvádí taxativní výčet osob, kteří jsou chápaní jako podnikatelé. Podnikatelem je: osoba zapsaná v obchodním rejstříku, osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění, osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů a osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.
[34] Srov. definice E-tržiště dostupné na http://www.b2bcentrum.com/e_marketplace.htm
[35] Např. http://is.muni.cz/th/68259/pravf_m/_kap3_EL_OBCHODOVANI.pdf.

jejich podstatou je zapojení rozličných společností z různých odvětví; obchodovatelnou položkou jsou především takové výrobky, jež nakupuje téměř každá společnost, jde například o e-tržiště nabízející kancelářské potřeby, výpočetní a kancelářskou techniku; (ii) vertikální tržiště jsou zaměřena na konkrétní průmyslový obor, např. na chemický průmysl, hutní a kovodělnou výrobu, zdravotní potřeby, a zapojují do svého obchodování společnosti podnikající v daném průmyslovém odvětví; (iii) komoditní burzy, které jsou určeny pro obchodování pouze s konkrétními komoditami, jako například dřevo a dřevní hmota, kdy poptávka právě po této komoditě obchodované na centrálním trhu.

2.1.5.2 Tzv. vztah B2C[36] – vztah mezi podnikatelem a spotřebitelem[37]

Tento typ elektronických obchodů upravuje vztah mezi podnikatelem při jeho podnikatelské činnosti a konečným spotřebitelem. Velmi důležité je správně vymezit a definovat pojem spotřebitel. Zákon o ochraně spotřebitele vymezuje v souladu s unijním právem spotřebitele jako fyzickou nebo právnickou osoby, která nakupuje výrobky nebo užívá služby za jiným účelem než pro podnikání s těmito výrobky nebo službami.

2.1.5.3 Tzv. vztah C2C[38] - vztah mezi spotřebiteli

Pod tento typ elektronických obchodů lze podřadit vztahy mezi koncovými spotřebiteli, kdy jeden z nich si již dříve zakoupil zboží, do jisté míry jej „spotřeboval“ a nyní je prodává jinému spotřebiteli, přičemž účelem této činnosti není ani zisk ani pravidelnost.

Vztah mezi těmito subjekty není vztahem, na nějž by se aplikoval zákon o ochraně spotřebitele, bude se řídit ustanoveními občanského zákoníku. Mezi

[36] Z anglického business to consumer.
[37] Detailněji k pojmu spotřebitel kapitola 6.1.
[38] Z anglického consumer to consumer

nejčastější způsoby, jak vstupovat do C2C vztahů, patří elektronické aukce a podávání elektronického inzerátu. Stejně jako e-inzerce, jsou e-aukce veřejnými nabídkami zboží a služeb, které činí fyzické osoby nikoliv za účelem zisku.

2.1.5.4 Tzv. vztah C2B – vztah mezi spotřebitelem a podnikatelem

V případě tohoto smluvního typu spotřebitel iniciuje vytvoření nabídky ze strany podnikatele, tak aby odpovídala jeho představě. Tento typ v praxi připadá v úvahu tam, kde vyjednávací pozice spotřebitele je určitým způsobem posílena. Např. když se více spotřebitelů spojí za účelem nákupu, a to v takovém objemu, který již přinutí podnikatele k jednání o ceně.

2.2 Mezinárodní prvek

Z hlediska mezinárodního práva soukromého je v právním vztahu nutné správně vymezit a definovat mezinárodní prvek. Bez existence mezinárodního prvku by nedošlo v soukromoprávních vztazích k aplikaci právních norem jiných než národních. Nejinak tomu je tomu u elektronického obchodování. Proto autorka považuje za nutné věnovat krátký popis problematice určení mezinárodního prvku.

Česká právní doktrína uvádí, že mezinárodní prvek je dán obecně tehdy, jestliže je vztah k zahraničí u: (i) subjektu mezinárodního vztahu, (ii) skutečnosti právně významné pro vznik a existenci právního vztahu, (iii) předmětu (objektu) právního vztahu nebo (iv) právního vztahu, který právně souvisí nebo je právně závislý na jiném právním vztahu, jestliže se tento (základní) vztah řídí cizím právem (tzv. akcesorický vztah).[39]

V případě mezinárodního prvku nelze pojmem mezinárodní vnímat v politickém smyslu. Pojem mezinárodní je zcela jasný u států, jež mají unifikovaný právní řád a jež jsou tvořeny jednou zemí resp. jedním územním celkem s jedním právním řádem. Ovšem např. Velká Británie je tvořena třemi celky s vlastním právním řádem, a tudíž někteří autoři hovoří o mezinárodním prvku např. v případě sporu mezi Angličanem a Skotem.[40]

Současný ZMPS ani nový zákon ZMPS pojem mezinárodní prvek blíže nevysvětlují, nicméně oba zákony jsou si samozřejmě mezinárodního prvku jako esenciálního problému resp. otázky mezinárodního práva soukromého vědomy a s tímto pojmem pracují. Autorka plně souhlasí s důvodovou zprávou k novému ZMPS jež k mezinárodnímu prvku uvádí „*abstraktní předem stanovené vymezení mezinárodního prvku v zákoně je nežádoucí a je nutné přenechat právní praxi a úvaze soudů, kdy mezinárodní prvek není z hlediska používání práva natolik*

[39] KUČERA, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání Praha, Brno : Aleš Čeněk, Doplněk, 2009, s. 123 a s. 19.
[40] HILL, J., CHONG, A. International Commercial Disputes. Oxford : Hart Publishing, 4. vydání, 2010, s. 1.

významný a zanedbatelný, že je možné rozumně z něho vycházet při úpravě poměrů a rozhodování o něm".[41]

Na evropské úrovni je třeba konstatovat, že se namísto pojmu „*mezinárodní prvek*" prosazuje pojem „*prvek přeshraniční*" či „*unijní prvek přeshraniční*".[42] Veškeré níže detailněji zkoumané unijní právní normy (půjde především o oblast práva procesního nařízení Brusel I; v oblasti hmotného práva by těmito právními normami byly nařízení Řím I a II) nevymezují mezinárodní prvek – právní doktrína hovoří o tzv. absenci mezinárodního prvku.

Klíčové rozhodnutí pro vymezení a definici mezinárodního prvku je rozhodnutí SDEU ve věci Owusu[43]. Do vydání tohoto rozsudku bylo zřejmé jen to, že mezinárodní prvek je dán jen u čistě přeshraničních sporů, ovšem nebylo jasné, zda všechny dotčené státy byly zároveň smluvními státy Bruselské úmluvy („předchůdkyně" nařízení Brusel I) ani to, zda lze Bruselskou úmluvu aplikovat na případy, kdy se sporu jako žalobce a žalovaný účastní dvě osoby s bydlištěm ve stejném státě úmluvy.

Podle SDEU je mezinárodní prvek pro účely úmluvy dán nejen tehdy, pokud má právní vztah vazbu na dva či více členských států, ale také pokud je tu vazba na členský stát a stát, který není členem Společenství. Mezinárodní povaha vztahu nemusí být odvozena pouze z toho, že je v daném případě dotčeno více členských států[44], je dána i tehdy, pokud existuje vztah k členskému a nečlenskému státu.

Při hledání definice mezinárodního prvku na úrovní mezinárodní nelze opominout Haagskou úmluvu o dohodách o volbě soudu, jež hovoří v článku 1

[41] Z důvodové zprávy k návrhu nového zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním.
[42] PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. Praha : C.H. Beck, 1. vydání, 2008, s. 4 a BĚLOHLÁVEK, A., J. Římská úmluva/Nařízení Řím I – I. díl. Praha : C.H. Beck, 1. vydání, 2009, s. 161.
[43] Celý text tohoto rozhodnutí SDEU C-281/02 viz link: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62002CJ0281:EN:HTML,
Občan Velké Británie A. Owusu uplatnil před britskými soudy nárok na náhradu škody na zdraví vůči N.B. Jacksonovi (taktéž bydlištěm ve VB). Škodu utrpěl během pobytu na Jamajce (skokem do vody), kde si od Jacksona pronajal vilu s pláží. Nárok na náhradu škody uplatnil A. Owusu taktéž proti pěti dalším osobám se sídlem na Jamajce. Všichni žalovaní se bránili před příslušností britských soudů na základě doktríny *forum non conveniens* a poukazovali na to, že spor má užší vztah k Jamajce.
[44] Z důvodu bydliště stran či předmětu řízení.

(2) o tzv. mezinárodní věci: „*pro účely kapitoly II se jedná o mezinárodní věc, pokud strany nemají bydliště nebo sídlo v témže smluvním státě a vztah stran a veškeré další prvky týkající se sporu, bez ohledu na místo zvoleného soudu nesouvisí pouze s tímto státem.*“

Autorka souhlasí s přístupem, jež v otázce kvalifikace a identifikace mezinárodního prvku nahlíží na mezinárodní prvek zcela autonomně tj. nezávisle na národních doktrínách, bez vazby na národní právní řád.[45] Nicméně národní praxe i nadále hraje významnou roli typicky např. v otázkách statusových.[46]

2.2.1 Mezinárodní prvek v unijním právu procesním

V kontextu praktické části této práce je třeba se vypořádat s problematikou absence mezinárodního prvku v unijním právu procesním v nařízení Brusel I.

Již Jenardova zpráva[47] k Bruselské úmluvě a shodně i shora citované rozhodnutí Owusu vyžadují k aplikaci přítomnost mezinárodního prvku a dále uvádí, že právní normu nelze použít v případech čistě vnitrostátních.

Je tudíž otázkou, kdy je mezinárodní prvek dostatečně relevantní a je nutné tudíž použít nařízení Brusel I a kdy je daný vztah vnitrostátní či mezinárodní prvek natolik marginální a nařízení Brusel I aplikovat nelze. Současná judikatura SDEU zatím k této otázce nedává jednoznačnou odpověď. Nicméně právní teorie se přiklání ke stanovisku, že je třeba aplikovat článek 23[48] nařízení Brusel I i v případech, kdy je sice na prvý pohled dotčen pouze

[45] Srov. BĚLOHLÁVEK, A., J. Římská úmluva/Nařízení Řím I – I. díl., Praha : C.H. Beck, 1. vydání, 2009, s. 148.
[46] Např. z pohledu právní subjektivity jsou účastníci smluvního vztahu dvě právnické osoby považovány za tuzemce a smluvní vztah za tuzemský bez přítomnosti mezinárodního prvku. Ovšem sledují-li strany záměrně takovým smluvním vztahem splnění též širších závazků koncernových, jež se realizují na národní úrovni, a není-li takový determinant nevýznamný a může být takový vztah kvalifikován za splnění určitých okolnost jako vztah s mezinárodním prvkem.
[47] Zpráva k Úmluvě ze dne 27. Září 1968 o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Úř. věst. C 59, 5. března 1979.
[48] Článek 23 řeší tzv. prorogační dohodu stran – dohoda týkající se volby příslušnosti soudu v již vzniklém či budoucím sporu z určitého právního vztahu.

jeden z členských států (jde zejména o případy, kdy jsou strany z jednoho členského státu), ale v daném vztahu je mezinárodní prvek skutečně přítomen např. v otázce předmětu plnění. Co se týče čistě vnitrostátních případů, je aplikace článku 23 nařízení odmítána.

Z článku 23 nařízení Brusel I tedy vyplývá, že podmínkou pro aplikaci je: existence mezinárodního prvku, příslušnost soudu v členském státě a jeden z účastníků musí mít v členském státě své bydliště.[49]

Otázkou zůstává zda aplikovat nařízení Brusel I na situace, kdy mezinárodní prvek je zcela marignální a jediným materiálním cizím prvkem je volba zahraničního soudu. Převažující názor odborníků je, že nikoli[50], ovšem někteří se s tímto názorem neztotožňují.[51]

Autorka se přiklání k převažujícímu názoru a to zejména z důvodů že, se jeví jako značně komplikované vynášet vnitrostátní spory mimo stát fora a též z důvodu zachování koncepce a provázanosti s nařízením Řím I, jež považuje případ za čistě vnitrostátní pokud jediným mezinárodním prvkem je volba práva. Nicméně rozumí i pragmatickým důvodům odpůrcům tohoto názoru, kteří spatřují velký problém v případech, kdy zvolený soud bude považovat takovou dohodu o volbě soudu za platnou, avšak vnitrostátní nikoli.

2.2.2 Mezinárodní prvek v unijním právu hmotném

Hmotné unijní závazkové právo mezinárodní prvek nevymezuje. Při podrobné analýze unifikovaných pramenů evropského mezinárodního práva soukromého lze opět dospět k závěru absence mezinárodního prvku.

Absence mezinárodního prvku způsobuje obtíže zejména u tzv. čistě vnitrostátních smluv („*purely domestic contracts*“ – srov. článek 3 (3) nařízení

[49] Srov. PAUKNEROVÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. Praha : C.H. Beck, 1. vydání, 2008, s. 154.
[50] Srov. BRIGGS, A. Agreements on Jurisdiction and Choice of Law. Oxford : Oxford University Press, 2008, s. 245.
[51] MAGNUS, U., MAKOWSKI, P., Brusells I Regulation, Mnichov : Sellier, 2007, s. 385.4.

Řím I). V tomto kontextu autorka plně souhlasí s některými českými teoretiky[52] , že nařízení Řím I nelze aplikovat.

2.2.3 Mezinárodní prvek v dalších unijních právních předpisech

Explicitně je mezinárodní prvek resp. přeshraniční případ vymezen v: nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12.12. 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu viz čl. 3 (1): *„..pro účely tohoto nařízení se přeshraničním případem rozumí případ, ve kterém alespoň jedna ze stran má bydliště nebo místo obvyklého pobytu v jiném členském státě, než je členský stát soudu u něhož byl podán návrh na vydání platebního rozkazu.*“[53].

Mezinárodní prvek a jeho vymezení vyplývající z povahy právní úpravy nalezneme např. v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13.11. 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech viz čl. 1 (1): „*Toto nařízení se použije na občanské nebo obchodní věci, kdy musí být soudní nebo mimosoudní písemnost zaslána z jednoho členského státu do druhého za účelem doručení v druhém členském státě*“.

Elektronický obchod je specifický tím, že z velké většiny vztah elektronického obchodu se týkající mezinárodní prvek obsahuje.

[52] Zejména BĚLOHLÁVEK, A., J. Římská úmluva/Nařízení Řím I – I.díl. Praha : C.H. Beck, 1. vydání, 2009, s. 83 a dále například ROZEHNALOVÁ, N. Závazky ze smluv a jejich právní režim (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu). Brno: Masarykova univerzita, 2010.
[53] Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. Občanský soudní řád, díl II. Praha : C.H. Beck, 2009, 1. vydání s. 2855.4.

2.3 Hraniční určovatel

Mezinárodní právo soukromé považuje za hraniční určovatel určitou skutečnost významnou pro daný okruh právních vztahů nebo otázek, která rozhoduje o určení (výběru) práva, jehož se má použít pro jejich úpravu. Stanovením této skutečnosti v kolizní normě by se mělo dosáhnout, aby se na jejím základě použilo práva, k němuž má příslušný poměr či otázka vztah, který převažuje nad vztahy k ostatním dotčeným právním řádům.[54]

Disertační práce bude v praktické části analyzovat jednotlivé v úvahu přicházející hraniční určovatele při řešení otázky soudní příslušnosti v otázkách elektronického obchodu.

Při stanovení rozhodného hraničního určovatele by měli zákonodárci mít na paměti, že je třeba stanovit takový hraniční určovatel, který je pro daný vztah spravedlivý a za účelem dosažení právní jistoty i dostatečně určitý a z hlediska času přesně určený. Dále by se hraniční určovatel měl zakládat co nejvíce na faktických skutečnostech a neobsahovat právní kvalifikaci, jež se v jednotlivých právních řádech liší. Odlišná právní kvalifikace může ve svém důsledku vést k aplikaci různých právních řádů.

Ovšem naplnit všechny tyto požadavky je velmi obtížné a často i nemožné blíže viz kapitola 5. Zejména v případech právní vztahů týkajících se elektronického obchodu, který se dynamicky vyvíjí a v praxi se nedá předvídat, jestli a jak se nové technologie vyvinou, zda dosavadní právní normy budou schopné dostatečně pružně reagovat.

2.3.1 Dělení hraničních určovatelů

Česká právní doktrína uvádí několik způsobů hraničních určovatelů, mezi nejrozšířenější dělení patří např. následující dělení:

Skutečnost použitá ke konstrukci hraničního určovatele může:

[54] KUČERA, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání Praha, Brno : Aleš Čeněk, Doplněk, 2009, s. 121

a) souviset s některým prvkem soukromoprávních vztahu s mezinárodním: (i) se subjektem právního vztahu tou může být: státní příslušnost (*lex patriae*), bydliště či domicl (*lex domicili*), právní řád založení právnické osoby (*lex incorporalis*), sídlo právnické osoby; (ii) se skutečností, kterou vznikl právní vztah tou může být: místo, němž byl právní úkon učiněn (*lex loci actus*) např. místo uzavření smlouvy (*lex loci conclusionis contractus*), místo deliktu (*lex loci delicti*), místo události zakládající nárok na náhradu škody (*lex loci delicti commissi*), místo vzniku škody (*lex loci damni infecti*); (iii) s chováním účastníků, jež je předmětem právního vztahu tím může být: místo výkonu práce (*lex loci laboris*), místo plnění (*lex loci solutionis*); (iv) s věcí nebo hodnotou, jež je předmětem právního vztahu v tzv. nepřímém smyslu tou může být: poloha věci (*rex rei sitae*), místo odeslání věci (*lex loci expeditionis*), místo určení věci (*lex loci destinations)*, měna, v níž se má plnit peněžní závazek (*lex monetae*), místo ochrany práva k nehmotnému statku (*lex loci protectionis*); (v) s obsahem právního vztahu, k němuž se přidružují další otázky téhož vztahu (např. forma právního vztahu, jímž se právní vztah zakládá) nebo který je základním vztahem pro jiný akcesorický vztah (např. ručení) tím je: právní řád, kterým se řídí základní vztah popř. jeho obsah, náplň (*lex causae*);

b) k jiným skutečnostem majícím význam pro právní vztah a požívaným jako hraničních určovatelů patří zejména: shodný projev vůle účastníků o tom, kterým právem se má řídit jejich právní vztah tzv. volba práva (*lex electa*), místo sídla soudu nebo úřadu, který vede řízení (*lex fori*) atd.[55].

Jak již bylo řečeno shora relevantní hraniční určovatelé budou podrobněji rozebráni ve vztahu k určení soudní příslušnosti v případech elektronického obchodování. Nicméně autorka se domnívá, že vzhledem k tomu, že je třeba blíže se věnovat hraničnímu určovateli, jímž je domicil.

[55] KUČERA, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání Praha, Brno : Aleš Čeněk, Doplněk. 2009, s. 123 a 124.

2.3.2 Domicil

Hraniční určovatel domicil je základním pravidlem pro určení soudní příslušnosti v nařízení Brusel I resp. český překlad používá termín bydliště žalovaného.

Tento pojem nalezneme také např. v článku 5 (2) Bruselské úmluvy či v Luganské úmluvě a dále též v čl. 10 (b) Vídeňské úmluvy. Žádný z těchto právních aktů však neobsahuje jasnou definici pojmu obvyklého bydliště či bydliště. S pojmem bydliště resp. obvyklé bydliště pracují v mezinárodní kolizní praxi velmi významné úmluvy přijaté Haagskou konferencí.[56]

V kontextu unijního práva je třeba zmínit rezoluci Rady ministrů 72(1) z 19. ledna 1972, jež se blíže zabývala vymezením pojmu obvyklé bydliště angl. *residence* a pojmu domicil angl. *domicile*, jež je jako kolizní kritérium používán ve státech *common law*.[57] Rezoluce se k pojmu bydliště (angl. *habitual residence*) vyjadřuje následovně: „*..bydliště je třeba určit podle skutečného stavu, a to tak: že příslušná osoba se v daném místě (i) zdržuje (ii) po určitou dobu, avšak (iii) nikoli nepřetržitě..*“. Popisuje domicil jako právní vztah osoby k zemi, jenž se zakládá na objektivně zjistitelné skutečné volbě bydliště ve spojení se subjektivním prvkem úmyslu učinit z tohoto místa středisko osobních, sociálních a hospodářských zájmů.

Nařízení Brusel I používá spojení obvyklý pobyt (*angl. habitual residence*) pouze v článku 5 (2) tj. ve vztahu k výživnému; pojem domicil je pak v české verzi přeložen jako bydliště, čímž dochází k záměně pojmů, kdy habitual residence je překládán jako obvyklý pobyt a domicile jako bydliště. Bez ohledu na překlad je třeba termín bydliště, jak ho užívá nařízení Brusel I, třeba vykládat resp. alokovat jako pojmem odpovídající anglickému domicile nikoli habitual residence.

SDEU se vyjádřil k pojmu obvyklé bydliště např. v rozsudku ve věci *Robin Swaddling, C-90/97,* kde jasně vymezil, že pro správné určení obvyklého

[56] Např. Haagská úmluva o ochraně nezletilých z roku 1961.
[57] V zemích s tzv. anglosaským systémem práva blíže viz např. http://cs.wikipedia.org/wiki/Angloamerick%C3%A9_pr%C3%A1vo.

bydliště je třeba vzít v úvahu následující kritéria: (i) rodinná situace; (ii) důvody případného přesídlení; (iii) délka a stabilita pobytu a (iv) skutečnost, zda má osoba v daném místě stabilní zaměstnání.

S ohledem na výše uvedené a s ohledem na judikaturu SDEU se autorka domnívá, že v případě posouzení pojmu bydliště je třeba posoudit stabilitu pobytu na určitém území dle objektivních projevů takovéto stability pobytu. Uvedené hmotněprávní vymezení pojmů oproti zavedení dalších kolizněprávních odkazů přispívá k právní jistotě a usnadňuje aplikaci právních předpisů v praxi.[58]

[58] Viz DRÁPAL, L., BUREŠ, J. Občanský soudní řád, díl II, Praha C.H. Beck, 2009, 1. vydání s. 1665.4.

2.4 Soudní příslušnost

V praktické části se disertační práce bude detailně věnovat problematice soudní příslušnosti, proto autorka považuje za vhodné tento pojem správně vymezit.

2.4.1 Pojmy příslušnost a pravomoc v kontextu národního práva, pojem dohoda o volbě soudu: prorogační dohoda („prorogatio fori“)

Civilní soudní pravomoc vymezuje, které věci mají projednávat a rozhodovat soudy v civilním procesu resp. občanskoprávním řízení, aniž by byl určen soud, který se má věcí zabývat. Určení konkrétního soudu je záležitostí ustanovení o příslušnosti soudu. Tato ustanovení jsou důsledkem mnohosti soudů v rámci soudní soustavy a představují pravidla o tom, na který soud se má účastník obrátit a který soud má povinnost věc projednat a rozhodnout.

Příslušnost vymezuje působnost jednotlivých soudů v rámci soudní soustavy, kdežto pravomoc soudu ji vymezuje mimo rámec soudní soustavy vůči orgánům, které do ní nepatří např. vůči orgánům správním.

Teorie civilního práva procesního rozlišuje mezi příslušností: (i) věcnou, která zjednodušeně řečeno určuje článek soudní soustavy, který je příslušný rozhodnout věc v první stupni; (ii) funkční, jež určuje, který soud rozhoduje o opravných prostředcích a (iii) místní příslušností, jež vymezuje rozsah působnosti mezi soudy stejného článku soustavy.[59]

Pravomoc českých soudů ve vztahu k zahraničním soudům je stanovena jednak v mezinárodních smlouvách, nařízení Brusel I a v ZMPS. Z hlediska téma této práce je klíčovým níže analyzovaný unijní nástroj nařízení Brusel I.

Obdobně jako je třeba rozlišovat příslušnost a pravomoc a používání těchto termínů v civilním právu procesním je třeba v kontextu nařízení Brusel I též odlišovat tzv. prorogační dohodu uzavřenou v souladu s ustanovením 89a

[59] Učebnice: WINTEROVÁ, A. Civilní právo procesní. Praha : Linde, 4. vydání, 2011 s. 111.

OSŘ na jejímž základě mohou účastníci sjednat jinou místní příslušnost, než je stanovena v zákoně (s výjimkou výlučné místní příslušnosti) od prorogační dohody, jež zakládá soudní pravomoc např. českých soudů.

V praktické části disertační práce pracuje s pojmem prorogační dohoda ve smyslu založení soudní pravomoci (pravomoc je třeba chápat dle shora uvedeného vysvětlení; v praktické části však práce užívá pojem příslušnost).

2.4.2 Pojmy příslušnost a pravomoc v kontextu unijního práva

Nařízení Brusel I v české jazykové verzi hovoří o soudní příslušnosti, ačkoli německá a francouzská mutace nařízení používají pojmy (*Zuständigkeit, compétence*), jež odpovídají českému pojmu pravomoc tedy oprávnění soudů rozhodovat, nikoli určení, který soud je povolán v dané věci provést řízení tedy určení věcné, místní a funkční příslušnosti. Mnoho českých autorů používání termínu příslušnost ve vztahu k nařízení Brusel I kritizuje.

Autorka se ztotožňuje s názorem, že ačkoli je pojem pravomoc pojmem správným, vhodným a odpovídajícím smyslu a účelu nařízení Brusel I, vzhledem ke skutečnosti, že veškeré dosud vydané unijní předpisy pracují v českých jazykových verzích s pojmem příslušnost, který se již v praxi vžil, je třeba se s pojmem příslušnost smířit a používat jej stejně jako je používán unijními předpisy.[60]

Soudní příslušnost resp. správně pravomoc je třeba chápat jako určení soudu - orgánu, který je oprávněn v rámci systému dělby moci řešit otázky, které zákon svěřuje do jeho kompetence.

Jak je již patrné z hypotéz uvedených v úvodu, jedním z hlavních témat této práce bude vypořádání se se správným určením soudní příslušnosti ve vztazích týkajících se elektronického obchodování, jinými slovy analýza pravidel

[60] Srov. např. ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J. Nařízení č. 44/2001 (ES), o příslušnosti a uznávání s výkonu soudních rozhodnutí v občasných a obchodních věcech, Právní fórum, 2005 č. 4, s.121.

určujících, který soud má mít ve sporech týkajících se elektronického obchodování pravomoc resp. slovy nařízení Brusel I příslušnost o předmětném právním vztahu rozhodovat.

3 Klíčové hmotněprávní normy reflektující elektronický obchod

Lze konstatovat, že právní vědci a zákonodárci začínají formovat první normy dávající užívání internetu právní rámec zhruba od druhé poloviny 90. let minulého století, kdy vyvstávají první otázky spojené s užíváním internetu.

Tato kapitola zkoumá právní normy tvořících základ elektronického obchodování. Přestože jde o normy hmotněprávní, považuje autorka za nutné, podrobit je zkoumání, a to z důvodu, že byly přijímány buď výslovně z důvodů vytvoření právního rámce pro elektronický obchod anebo též z důvodu jejich užití při hledání odpovědí v otázkách určení soudní příslušnosti. V následujících kapitolách praktické části jsou analyzována jednotlivá ustanovení těchto právních předpisů ve vztahu k řešené problematice.

3.1 Mezinárodní rovina

Na mezinárodní úrovni se unifikací právních předpisů týkajících se internetového práva zabývají mezinárodní organizace jako je UNCITRAL, OECD a velmi významnou roli hraje i UNIDROIT. Pravidla vytvořená těmito organizacemi nejsou závazná mají však vysokou autoritu a často bývají podkladem či inspirací pro závazné právní předpisy .

V devadesátých letech 20. století se pracovní skupina IV UNCITRAL začíná věnovat problematice elektronického obchodu a v roce 1996 vzniká Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu (*angl. UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996*), jež jak z názvu vyplývá, je podkladem pro Úmluvu Spojených Národů o užití elektronických komunikací v mezinárodních smlouvách (*angl. United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts*) dále používán název Úmluva UNCITRAL.

Mezi významné mezinárodní právní předpisy, které jsou důležité pro elektronické obchodování, byť elektronické obchodování výslovně nezmiňuje patří také Vídeňská úmluva a je třeba též zmínit Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní vztahy z roku 1980 byť nahrazenou nařízením Řím I, avšak dosud významnou zejména z pohledu předchozí judikatury a zpráv k této úmluvě vydaných.

3.1.1 Úmluva UNCITRAL o používání elektronických prostředků při uzavírání mezinárodních smluv

Úmluva UNCITRAL byla vypracována pracovní skupinou IV UNCITRAL[61] zabývající se elektronickým obchodem. K podpisu byla otevřena od ledna 2006 a v platnost vstoupila ratifikací třetím státem v květnu 2007. V současné době mezi státy, které tuto úmluvu podepsaly patří např. Čína, Ruská federace, Irán, z evropských států pouze Černá Hora. 1. března 2013 nabyla Úmluva UNCITRAL účinnosti v prvních třech členských státech, těmi jsou: Honduras, Irán a Singapore.

Účelem této úmluvy je dle preambule vytvoření jednotných pravidel a odstranění překážek při používání elektronického obchodování a nalezení řešení sporných otázek týkajících se elektronického obchodování ve spojitosti s mezinárodními kontrakty.[62] Preambule stejně jako Vzorový zákon, z něhož vychází Úmluva UNCITRAL, zdůrazňuje nutnost zvýšení právní jistoty v oblasti elektronického obchodování.

Úmluva je založena na dvou hlavních principech a to na: technologické neutralitě a na funkční rovnocennosti[63].

[61] www.uncitral.org
[62] Práce shodně s Úmluvou UNCITRAL dále užívá pojem kontrakt nikoli smlouva či smluvní vztah.
[63] Viz. úvodní ustanovení této Úmluvy.

3.1.1.1 Technologická neutralita

Princip technologické neutrality znamená, že působnost Úmluvy UNCITRAL pokrývá všechny reálné situace, kde dochází k vytváření, ukládání nebo přenosu informací ve formě elektronického sdělení, bez ohledu na použitou technologii nebo nosič. Pro tento účel jsou tedy pravidla Úmluvy UNCITRAL pravidly neutrálními, která nepředpokládají použití určitého typu technologie a mohou být aplikována na všechny typy informací bez ohledu na užitou technologii.

Technologická neutralita je významná i z pohledu celkového technologického pokroku, pomáhá právním řádům jednoduše se přizpůsobit a držet s technologickým vývojem krok. V neposlední řadě zajišťuje technologická neutralita také tzv. „media neutrality“ (neutralita/nezávislost nosičů). Media neutrality lze vysvětlit tak, že záměrem Úmluvy UNCITRAL je ulehčení používání sdělení, jež nemají běžně používanou podobu papírových dokumentů a postavení těchto sdělení na stejnou úroveň s dokumenty zaznamenanými v papírové podobě.

Zde autorka považuje za nutné opět zdůraznit fakt, že cílem Úmluvy UNCITRAL není měnit či upravovat tradiční pravidla, která se týkají sdělení zaznamenaných na papíře ani není cílem vytvoření oddělených hmotněprávních pravidel pro používání elektronických sdělení resp. hmotněprávních norem stanovujících, v jakých případech lze a kdy nelze elektronické prostředky používat.[64]

3.1.1.2 Funkční rovnocennost

Druhým principem Úmluvy UNCITRAL je funkční rovnocennost. Hnacím motorem při vytváření bylo poznání, že pravidla vytvářená pro tradiční papírovou dokumentaci představují v současnosti velkou překážku pro vývoj elektronických prostředků komunikace. Je obtížné a v některých případech,

[64] V praxi se lze čím dál častěji setkat s mylnými interpretacemi a záměně pojmů listinná podoba a písemná podoba.

zejména tam kde je k platnosti právního úkonu zapotřebí podpis oprávněné osoby, i nemožné elektronická sdělení jednoduše považovat za stejná/rovnocenná jako tradiční sdělení zachycená na papíře, bez jakékoli úpravy či doplnění právního řádu např. zakotvením možností elektronických podpisů, datových schránek atd.

Úmluva UNCITRAL se snaží vypořádat s možnými překážkami elektronického obchodování, jež mohou způsobit národní či mezinárodní právní úpravy při požadavcích na určité formy sdělení a to rozšířením smyslu požadavků jako je: „písemně“, „podpis“ a „originál“ také do sféry zahrnující elektronické prostředky.

Princip funkční rovnocennosti je tedy založen na analýze účelů a funkcí požadavků kladených na tradiční papírovou dokumentaci a následném rozboru možnosti splnění těchto požadavků pomocí technik využívaných v elektronickém obchodování. Ovšem, jak již bylo řečeno shora, Úmluva neusiluje o definování počítačově vytvořeného elektronického dokumentu, který by byl rovnocenný dokumentu papírovému.

Úmluva UNCITRAL připouští, aby státy, jež jsou její stranou, přizpůsobily své národní legislativy vývoji komunikačních technologii, aniž by však odstraňovaly požadavky týkající se papírových dokumentů nebo rušily právní koncepty a přístupy s těmito požadavky související.

3.1.1.3 Rozsah použití Úmluvy UNCITRAL

Jak již bylo výše zmíněno primárním účelem Úmluvy UNCITRAL je snaha o odstranění možných právních překážek a nejistoty v mezinárodním obchodě při používání elektronické komunikace, avšak Úmluva UNCITRAL neřeší hmotněprávní ustanovení vztahující se k vytváření kontraktů či k právům a závazkům stran kontraktu, jež byl vytvořen elektronickými prostředky. Mezinárodní kontrakty obecně jsou předmětem národního práva, s výjimkou několika druhů smluv, pro něž na mezinárodním poli platí unifikovaná právní úprava mezinárodní smlouvy, autorka má na mysli např. Vídeňskou úmluvu o

koupi zboží. Při přípravě Úmluvy UNCITRAL byla brána v úvahu potřeba zabránit dvojí právní úpravě téhož, dvojímu právním režimu.

Úmluva UNCITRAL se dle článku 1 vztahuje na používání tzv. elektronických sdělení[65] ve spojení s vytvářením a vykonáváním obchodních kontraktů mezi stranami[66], jejichž místo podnikání je v různých státech.

Samotný pojem kontrakt je pak třeba v kontextu této úmluvy chápat v širším měřítku a zahrnovat pod něj i rozhodčí smlouvu uzavřenou v elektronické podobě[67] nebo jinou právně závaznou smlouvu. Úmluva se vztahuje na mezinárodní kontrakty, což znamená na kontrakty uzavřené mezi stranami jejichž místo podnikání je v různých státech, ovšem není podmínkou, aby oba tyto státy byly stranou Úmluvy UNCITRAL. Je totiž možné, že si strany samy rozhodnou, aby mezi nimi platila či na Úmluvu UNCITRAL odkáží pravidla mezinárodního práva soukromého.

Takováto definice rozsahu působnosti Úmluvy UNCITRAL se odlišuje od např. od obecného pravidla, jež nalezneme v článku 1 Vídeňské úmluvy, jež požaduje, aby obě strany byly smluvními státy této mezinárodní úmluvy o koupi zboží. Původně při přijímání Úmluvy o používání elektronických prostředků odborníci uvažovali použít pravidlo shodné, aby byla zajištěna shoda mezi oběma texty. Nakonec však převážily zejména dva důležité argumenty a byl přijat článek 1 ve své současné podobě: prvním z těchto argumentů bylo, že použití Úmluvy UNCITRAL je zjednodušeno a její praktický dosah vyšší, jestliže bude bez dalšího aplikovatelná na mezinárodní kontrakty, jimiž jsou kontrakty mezi smluvními stranami ze dvou různých státu; jako druhý důvod komise UNCITRAL uvádí, že širší rozsah ustanovení byl přijat k ulehčení působnosti dalších právních řádů v elektronickém prostředí.

[65] Elektronická sdělení dle této úmluvy představují jakákoliv sdělení, prohlášení, nabídku, oznámení či požadavek zahrnující nabídku a přijetí nabídky vytvořené elektronicky, magneticky, opticky nebo obdobnými prostředky.
[66] Pod pojmem strana je třeba chápat jak osobu fyzickou tak i osobu právnickou, ačkoli některá ustanovení jako je např. článek 14 se výslovně týkají pouze fyzických osob.
[67] Ačkoli Newyorska mezinárodní úmluva o uznávaní a výkonu cizích rozhodčích nálezů s většina národních právních řádů slovo kontrakt nepoužívá.

Právní teoretici uvádí jako hlavní negativní důsledek takové úpravy, že požadavek, aby obě strany byly umístěny ve smluvních státech Úmluvy UNCITRAL, by mohl vést k situaci, kdy by soud smluvního státu mohl být dotlačen k tomu, že bude vykládat ustanovení vlastního právního řádu (např. s ohledem na požadavek určité formy) různě, s ohledem na to, zda obě strany jsou umístěny ve smluvním státě Úmluvy UNCITRAL.

Úmluva však umožňuje smluvním státům zúžit rozsah jejího použití, a to prohlášením učiněným dle článku 19, např. tím, že prohlásí, že bude aplikovatelná jen na elektronická sdělení mezi stranami, jež jsou obě smluvními státy .

3.1.1.4 Vztah Úmluvy UNCITRAL a mezinárodního práva soukromého[68]

Úmluva UNCITRAL se tedy použije, jestliže právo smluvního státu, je právem aplikovatelným na jednání či jinou činnost mezi stranami. Zda jde o právo aplikovatelné na toto jednání, je určeno pravidly mezinárodního práva soukromého státu fóra, a to pouze v případě jestliže si strany platně nezvolily právní řád jiný.

S ohledem na výše uvedené, pokud strana spadá pod soudní moc nesmluvního státu, soud odkáže na pravidla mezinárodního práva soukromého a jestliže tato pravidla následně určí jako rozhodný právní řád smluvního státu Úmluvy UNCITRAL, pak se bude Úmluva aplikovat jako část hmotného práva tohoto státu, nehledě na to, že tento stát není smluvním státem.

Jestliže však strana spadá pod soudní moc smluvního státu Úmluvy UNCITRAL, soud se bude opět odvolávat na svá pravidla mezinárodního práva soukromého, jestliže ta následně označí jako rozhodné hmotné právo tohoto státu nebo jakéhokoli jiného smluvního státu Úmluvy UNCITRAL, bude se opět aplikovat Úmluva UNCITRAL.

[68] Viz. Official Records of General Assembly, 16th Session, č. 17 (A/60/17).

V každém případě je nutné, aby příslušný soud pamatoval na možnost smluvního státu učinit prohlášení dle článku 19 a tím zúžit rozsah aplikace. Úmluva UNCITRAL obsahuje ustanovení soukromého práva aplikovatelná zejména na smluvní vztahy stran. Neobsahuje žádnou povinnost (ať již smluvní či nesmluvní) pro státy, které ji neratifikovaly, nepřistoupily.

Soudy případně autority vykonávající soudní moc v nesmluvních státech budou aplikovat ustanovení Úmluvy pouze, jestliže jejich vlastní pravidla mezinárodního práva soukromého, označí za právo na daný případ aplikovatelné - právo smluvního státu Úmluvy UNCITRAL. V takovýchto případech bude aplikovatelná jako součást cizího právního řádu. Používání cizího právního řádu národními soudními orgány je častým jevem většiny států. Úmluva UNCITRAL tedy nepřináší ani v těchto situacích žádný nový prvek.

Obdobně jako úprava obsažená ve Vídeňské úmluvě i Úmluva UNCITRAL nepřihlíží ke skutečnosti, že strany mají místa podnikání v různých státech, pokud tato skutečnost nevyplývá buď (i) ze smlouvy nebo z jednání mezi stranami nebo (ii) z informací poskytnutých stranami kdykoli před uzavřením smlouvy nebo při jejím uzavření. Přijetí shora uvedeného ustanovení bylo nutné zejména z důvodu ochrany právní jistoty smluvních stran kontraktu, které většinou předpokládají, že se daný kontrakt bude řídit jejich právním řádem, pokud jim není sděleno resp. ve většině případů pokud se nedohodnut jinak.

Použití Úmluvy UNCITRAL nezávisí na tom, zda jde o občanskoprávní či obchodněprávní vztah. Stejně tak je pro Úmluvu UNCITRAL nerelevantní státní příslušnost stran. Úmluva UNCITRAL se použije i na vztahy státních příslušníků nesmluvních států, kteří mají místo podnikání ve smluvním státě nebo jejichž místo podnikání je sice ve státě nesmluvním, avšak pravidla mezinárodního práva soukromého tohoto státu na Úmluvu UNCITRAL odkáží.

Dále je třeba zmínit, že za určitých okolností kontrakt uzavřený či sjednávaný mezi dvěma stranami, jež mají stejnou státní příslušnost se též může řídit touto Úmluvou UNCITRAL např. protože jedna ze stran má své místo podnikání nebo nemá-li místo podnikání má své trvalé bydliště v jiném státě a tato skutečnost je druhé straně známa.

3.1.1.5 Výjimky z působností Úmluvy

Úmluva UNCITRAL se nepoužije v případě kontraktů týkajících se osobních, rodinných vztahů (ustanovení Úmluvy hovoří o tzv. potřebách rodinných, osobních a potřebách domácnosti). Hlavním důvodem vyloučení těchto vztahů je ochrana slabší strany: velká většina ustanovení počítá s tím, že smluvní stranou bude podnikatel, profesionál nikoli spotřebitel např. pravidlo v článku 10 (2) předpokládá, že přijetí elektronického sdělení nastane v okamžiku, kdy je možné ho přijmout adresátem. Je nepochybné, že v případě adresáta spotřebitele je toto pravidlo zcela nevyhovující a spotřebitele velmi znevýhodňuje, nelze očekávat či případně nutit spotřebitele, aby kontroloval emailovou schránku pravidelně a dále, aby byl i schopen rozlišit mezi skutečnou obchodní nabídkou a tzv. spamem.

V kontextu Vídeňské úmluvy ustanovení „*osobní potřeba, potřeba rodiny nebo domácnosti*“ je chápáno jako ustanovení týkající se smluvních vztahů uzavřených se spotřebiteli. Ovšem v kontextu Úmluvy UNCITRAL, není osobní potřeba omezena pouze na elektronická sdělení týkající se koupě, jak je tomu v případě Vídeňské úmluvy, ale tato ustanovení mají širší význam a zahrnují např. i jednání řadící se pod rodinné právo, dědické právo, občanské právo atd. Jako jsou např. smlouvy týkající se společného jmění manželů, jsou-li uzavírány pro osobní, rodinné či potřeby domácnosti.

Tato výjimka je v Úmluvě UNCITRAL absolutní. Na rozdíl od Vídeňské úmluvy, která obsahuje ustanovení, jež v případě, že prodávající nevěděl nebo neměl vědět, že zboží je kupováno k takovému účelu, deroguje výše uvedeno výjimku. Důvodem, proč UNCITRAL zvolil odlišnou úpravu, je právě fakt, že v době přípravy byl nákup zboží pomocí internetu naprosto běžnou záležitostí a nebylo výjimkou, že spotřebitel nakupoval zboží od prodávajícího s místem podnikání v různých státech.

Dále se Úmluva UNCITRAL nevztahuje na transakce prováděné na finančních trzích, jež jsou předmětem specifické právní regulace nebo jiných

standardů. Mezi další výjimky z působnosti patří např. mezibankovní platební systém atd. viz článek 2(c).

3.1.1.6 Článek 6 a 10 Úmluvy UNCITRAL

Ačkoli Úmluva UNCITRAL není procesněprávním předpisem a neobsahuje pravidla o soudní příslušnosti je z hlediska této práce a určení soudní příslušnosti důležitý zejména článek 6 týkající se lokace stran a článek 10 týkající se času a místa odeslání. Pravidla v těchto článcích uvedená nám nastíní možná řešení k nalezení místa splnění závazku, jež je nutné identifikovat pro správnou aplikaci pravidel uvedených v článku 5 nařízení Brusel I.

Článek 6 – lokace stran

Úmluva UNCITRAL nezakládá přímou povinnost stran uveřejnit místo podnikání, avšak vytváří určité domněnky a pravidla, jež mají za cíl ulehčit nalezení tohoto místa. Primárně přisuzuje, ačkoli ne absolutně, straně samotné určit své relevantní místo podnikání. Tento článek uvádí, že: *„.. místem podnikání je místo určené stranou, pokud strana jiná neprokáže, že toto místo stranou určené, místem podnikání není*.“. Část druhá tohoto ustanovení (pokud strana jiná…….) má i svůj praktický význam, nebyla přijata jen proto, aby zamezila stranám přílišnou lehce zneužitelnou libovůli při určování místa podnikání, ale i z praktických důvodů. Např. prodávající, který prodává zboží pomocí internetu, vlastní několik obchodních domů různě umístěných, odkud je pak zboží naloženo a dodáváno ke kupujícímu. Prodávající dle čl. 6 jednoduše označí jedno z těchto míst za místo podnikání. Bez takovéto možnosti by strany musely pátrat s ohledem na každý jednotlivý kontrakt, které z míst podnikání prodávajícího má nejužší spojení s relevantním obchodem.

V případě, že strana neurčila své místo podnikání a těchto míst je více, je rozhodným místem, místo s nejužším vztahem k relevantnímu kontraktu, s ohledem na okolnosti známé před uzavřením či v době uzavírání kontraktu. Jestliže fyzická osoba nemá místo podnikání, je jím její obvyklé bydliště. Odstavec čtvrtý tohoto článku uvádí, že tímto místem není místo podnikání

pouze proto, že je na tomto místě umístěno technické zařízení podporující informační systém, jež strana používá či pouze proto, že jde o místo, kde může být informační systém zpřístupněn další stranou. Následující odstavec pak doplňuje, že pouhý fakt, že strana používá doménové jméno nebo emailovou adresu spojenou se specifickou zemí nezakládá domněnku, že je místo podnikání umístěno v této zemi.

Úmluva je velmi opatrná v přístupu k vnějším informacím elektronických zpráv jako je IP adresa, doménové jméno nebo zeměpisné umístění informačního systému, které mají malý téměř žádný význam pro určení fyzického umístění stran.

Lze shrnout, že Úmluva UNCITRAL lokalizuje stranu v místě, které buď strana sama určí za své místo podnikání a nestane-li se tak, pak je jím místo s nejužšího vztahu místo s nejužším vztahem k relevantnímu kontraktu, s ohledem na okolnosti známé před uzavřením či v době uzavírání kontraktu. V případě strany fyzické osoby je jím pak obvyklé bydliště, lze dospět k závěru, že angl. pojem *habitual residence* je třeba opět vnímat jako domicil.

Článek 10 – místo a čas odeslání a přijetí

Z hlediska určení místa plnění závazku, jež je důležitý pro správnou aplikaci pravidel soudní příslušnosti dle nařízení Brusel I (konkrétně článku 5), je důležité nalézt místo odeslání a přijetí informace, obsahu. Některé právní řády mají obecná pravidla týkající se těchto okamžiků zejména, jde-li o smluvní vztahy, Úmluva UNCITRAL obsahuje ustanovení týkající se místa odeslání a přijetí, tato pravidla mají doplnit národní právní úpravu tím, že ji převedou do elektronického prostředí.

Při přípravách Úmluvy UNCITRAL komise UNCITRAL vycházela ze skutečnosti, že smluvní právo, pokud nejde o koupi zboží, není ve většině případech předmětem jednotné mezinárodní právní úpravy. Odlišné právní systémy používají různá kritéria pro určení okamžiku vytvoření a účinnosti kontraktu, která by mohla být v rozporu s pravidly právního řádu, jež se bude na daný kontrakt vztahovat tedy v rozporu s pravidly práva rozhodného.

Dle tohoto článku odeslání znamená okamžik, kdy elektronické sdělení opustí informační systém pod kontrolou původce. Nejsnadněji zjistitelný důkaz, že sdělení opustilo informační systém pod kontrolou původce, je údaj zaznamenaný v relevantním přenosovém protokolu. Jde o časový údaj doručení sdělení do konečného informačního systému nebo do zprostředkovatelského informačního systému.

Zatímco příjem nastane, když se elektronická komunikace stane přístupnou resp. dojde na elektronickou adresu určenou adresátem. Zde je tudíž presumováno, že nastane v okamžiku přijití na adresátovou emailovou adresu. Je třeba zdůraznit, jak shodně vyplývá i z přípravných prací, že článek 10 je koncipován jako souhrn domněnek a ne jako jasně pevně dané pravidlo.

Úmluva UNCITRAL rozlišuje mezi doručením na konkrétní emailovou adresu a doručením na nespecifikovanou emailovou adresu např. tzv. hromadné nabídkové emaily. V prvním případě je sdělení přijato, když dojde na adresátovou elektronickou adresu. Pro všechny případy, kde sdělení není doručeno na konkrétně určenou elektronickou adresu, přijetí nastane když a) elektronické sdělení dojde na adresátovu elektronickou adresu a b) adresát si je vědom, že sdělení bylo posláno na tuto adresu.

Důvodem pro odlišení mezi doručením na konkrétní emailovou adresu a na nespecifikovanou emailovou adresu byla nutnost spravedlivého rozložení rizika a odpovědnosti mezi původce a adresáta. V běžném obchodním styku, se očekává, že strany, které mají více než jednu emailovou adresu, udávají pro jistý druh obchodních jednání např. jednu z nich. Nelze po velkém obchodníkovi, jež vlastní desítky takovýchto adres očekávat, že všem těmto adresám bude věnovat stejnou pozornost.

Odstavec třetí tohoto článku obsahuje jasné pravidlo, že místem odeslání je místo podnikání původce a místo přijetí je místo podnikání příjemce. Následující odstavec pak uvádí, že umístění informačního systému není ve vztahu k těmto místům určujícím prvkem. Zejména proto, že často informační systém adresáta, na něž je sdělení přijato je umístěno v jiné jurisdikci, než je jurisdikce, pod kterou spadá dle umístění samotný adresát.

3.1.2 Vídeňská úmluva

Jelikož elektronický obchod je úzce spjat s uzavíráním různých smluvních typů (převážně kupních smluv) nelze ponechat bez alespoň obecné analýzy velmi významnou mezinárodní úmluvu a tou je Vídeňská úmluva o smluvním právu též zvaná Vídeňská úmluva o mezinárodní koupi zboží. Přijetí Vídeňské úmluvy představuje významný milník na cestě k postupně unifikaci práva v mezinárodním obchodím styku.

Vídeňská úmluva byla sjednána ve Vídni dne 23. května 1969 a po dvacetileté kodifikační práci vstoupila v platnost, pro Československo vstoupila v platnost dne 28. srpna 1987 a byla vyhlášena ve sbírce mezinárodních smluv pod č. 15/1988 Sb.

3.1.2.1 Rozsah použití Vídeňské úmluvy

Rozsah použitelnosti z hlediska obsahu Vídeňské úmluvy je výslovně omezen na úpravu uzavíraní kupní smlouvy a tedy na práva a povinnosti smluvních stran kupní smlouvy (prodávajícího a kupujícího). Úmluva se nevztahuje na otázky platnosti úmluvy jako celku kteréhokoliv jejího ustanovení nebo jakékoli zvyklosti a dále se nevztahuje na účinky, které může mít smlouva na přechod vlastnického práva (jde o demonstrativní výčet). Dále z kontextu definice zboží je zřejmé, že se Vídeňská úmluva nevztahuje na právní vztahy týkající se se nemovitostí, další věci, které jsou z pojmu zboží vyloučeny (např. peníze, lodě, cenné papíry, elektrická energie atd.).

Vídeňská úmluva představuje platné právo pro členské státy Úmluvy, jde o přímo aplikovatelné normy (tzv. *self-executing*). Nicméně smluvní státy mají možnost vyloučit použití Vídeňské úmluvy jako celku nebo, s výjimkou čl. 12, kteréhokoliv ustanovení.[69]

[69] V praxi se do kupních smluv vkládá ustanovení např. „Ustanovení Vídeňské úmluvy o smluvním právu z roku 1980 se na tuto smlouvu nepoužije“.

Mnoho zahraničních komentářů[70] připouští možnost vyloučení Vídeňské úmluvy mlčky. Jde o vyloučení expresis verbis. Mezi teoretiky se vede spor, zda za mlčky provedené vyloučení může být považována dohoda o aplikaci správního řádu jedné ze smluvních strana mezinárodní kupní smlouvy.[71] Takové prohlášení se považuje vesměs za neúčinné zejména proto, že součástí právních řádů členských států je Vídeňská úmluva. Na druhé straně, pokud strany kupní smlouvy podřídí právní režim právnímu řádu nečlenského státu, považuje se to zpravidla za vyloučení Vídeňské úmluvy.

V rámci výhrad, které Vídeňská úmluva umožňuje, mohou členské státy vyloučit celou část Vídeňské úmluvy, tak je možno podle čl. 92 odst.1 vyloučit aplikaci části II nebo části III. Část II týkající se uzavírání smlouvy vyloučily např. Švédsko, Dánsko, Finsko a Norsko.

3.1.2.2 Vídeňská úmluva a elektronický obchod

V době příprav Vídeňské úmluvy byl internet vzdálenou budoucností, je tedy zcela pochopitelné, že možnosti uzavírání kupní smlouvy pomocí internet v ustanoveních Vídeňské úmluvy reflektovány nejsou. Forma v níž se má mezinárodní kupní smlouva uzavírat byla již v rámci unifikačních snah předmětem rozličných názorů mezi zastánci a odpůrci písemné formy.

Lze konstatovat, že Vídeňská úmluva nakonec zachovala zásadu bezformálnosti kupní smlouvy: článek 11 uvádí: „*Kupní smlouva nemusí být uzavřena nebo prokazována písemně a nevyžadují se u ní žádné jiné formální náležitosti, lze ji prokazovat jakýmikoli prostředky, včetně svědků*“. Tomuto ustanovení pak odpovídají i následující ustanovení týkající se formy návrhu na uzavření. Ovšem vzhledem ke značné opozici proti ustanovením zásady bezformálnosti došlo, zejména díky tehdejším socialistickým státům k začlenění výhrady umožňující, nepoužití článku 11 jakož i ostatních článků vyjadřujících zásadu bezformálnosti, jestliže *„…kterákoli strana má místo podnikání ve*

[70] např. Stautinger, Bianca/Bonell, v. Cremerer/Schlechtriem
[71] Srov. např. ČEPELKA, Č. Právo mezinárodních smluv. Praha : Karolinum, 2000.

smluvním státě, který učinil prohlášení dle článku 96 této Úmluvy. Strany nemohou dosáhnout vyloučení nebo změnu účinků tohoto článku".[72]

Lze tedy shrnout, že ačkoli Vídeňská úmluva otázku uzavírání kupních smluv v elektronickém obchodě neřeší, je ji možno i s ohledem na zásadu bezformálnosti možné aplikovat i na mezinárodní kupní smlouvu uzavřenou v rámci elektronického obchodování.

3.1.2.3 Aplikace Vídeňské úmluvy v České republice

Vídeňská úmluva upravuje smlouvy o koupi zboží mezi stranami, které mají místa podnikání v různých státech, a to (a) jestliže jsou smluvními státy; nebo (b) jestliže dle mezinárodního práva soukromého se má použít právního řádu některého smluvního státu. Česká republika učinila v souladu s článkem 95 výhradu k aplikaci ustanovení uvedeného pod písmenem (b), podle níž není vázána úmluvu použít tam, kde se podle kolizní normy, včetně volby práva učiněné stranami, má použít práva některého smluvního státu Vídeňské úmluvy. Ve smluvních vztazích mezi českými podnikateli a jejich zahraničními partnery je třeba zjistit, zda partner má místo podnikání v jiném smluvním státu či nikoliv. V kladném případě se použije hmotněprávních norem této úmluvy (pokud její použití strany ve smlouvě nevyloučily); jinak je třeba určit rozhodné právo na základě kolizních norem.[73]

Ze shora uvedeného tedy vyplývá, že kupní smlouva uzavřená přes internet se nebude řídit touto úmluvou, pokud jedna ze smluvních stran bude mít místo podnikání ve státě, který není stranou Vídeňské úmluvy, popř. jestliže je použití aplikace této úmluvy vyloučena na základě článku 6, pak se tedy rozhodné právo určí např. podle ZMPS.

[72] Článek 96 Vídeňské úmluvy umožňuje, aby tuto výhradu učinil každý smluvní stát, jehož právní předpisy vyžadují, aby kupní smlouva byla uzavřena nebo prokazována písemně.
[73] KUČERA, Z., Mezinárodní právo soukromé, 5.4. vydání, Doplněk Brno 2006, s. 210.

3.1.3 Římská úmluva a nařízení Řím I

Římská úmluva byla otevřena k podpisu 19. června 1980 a vstoupila v platnost 1. dubna 1991. Již v roce 1988 byly podepsány dva protokoly ohledně postupu při zajišťování jednotného výkladu.[74] Po šestnácti letech byly oba protokoly všemi signatářskými státy ratifikovány a vstoupily v platnost.[75]

Úmluva byla transformovaná do nařízení Řím I, formy aktu Společenství. V době zpracování návrhu nařízení Evropskou komisí byla Římská úmluva jediným nástrojem Společenství v oblasti mezinárodního práva soukromého, který zůstal ve formě mezinárodní smlouvy jako aktu mezinárodního práva veřejného.

Úmluva vytvořila systém harmonizované volby práva u smluvních závazků v rámci EU. Zavedla řadu jednotných pravidel pro smluvní závazkové vztahy z pohledu kolizních norem stejně jako pravidla týkající se obecné problematiky mezinárodního práva soukromého v rozsahu, v jakém se vážou ke smluvním závazkům. V době přijímání a následné ratifikace této úmluvy byl elektronický obchod ještě v počátcích, tudíž je pochopitelné, že zde není reflektován.

Nařízením Řím I došlo ve srovnání s úmluvou ke změně koncepce úpravy některých otázek. Některá ustanovení byla tzv. zmodernizována, aby byla jasnější a zřetelnější. V každém případě se ovšem oblast působnosti úmluvy a nařízení Řím I příliš neliší.[76] Ovšem v některých případech došlo k zásadním změnám i v rozsahu věcné působnosti, jde např. o vypuštění předsmluvních závazků z nařízení.

Hlavní zásadou a cílem nařízení Řím I je posílení právní jistoty stanovením předvídatelných a určitých kolizních norem. Nařízení dále stejně jako Římská úmluva vychází z následujících zásad: volba rozhodného práva;

[74] Viz Úřední věstník č. L 48 ze dne 20.2.1989 s. 1-46 a druhý protokol s. 17-22.
[75] Česká republika dokončila proces ratifikace Římské úmluvy v prvním pololetí roku 2006 a Římská úmluva vstoupila pro ČR v platnost dne 1. 7. 2006 a byla vyhlášena pod č. 64/2006 Sbírky mezinárodních smluv.
[76] Srov. WILDERSPIN, M. The Rome I Regulation: communistarision and merdernisation of Rome Convention, ERA Forum: skripta iuris europaei 2008, rč. 9, č. 2, s. 262.

snaha o jasná pravidla pro případ absence volby práva; maximální flexibilita soudů a odpovídající ochrana tzv. slabších účastníků smluvních závazkových vztahů, jako například spotřebitele, zaměstnance a pojištěnce apod.

V případě elektronického obchodování a nalézání rozhodného práva ve smluvních vztazích bude docházet k aplikaci nařízení Řím I. především tam, kde rozhodné právo nebude určeno na základě principu autonomie smluvní vůle stran a též např. v případě nerespektování ochrany slabších smluvních stran zejména spotřebitelů.

Disertační práce se v praktické části nalézání rozhodného práva podrobněji sice nevěnuje, nicméně autorka považuje za vhodné v teoretické části Římskou úmluvu a zejména pak nařízení Řím I alespoň zmínit, jelikož obě právní normy považuje za velmi významný a i pro elektronický obchod důležitý právní instrument. Z pohledu kapitoly 6. disertační práce je významný zejména článek 6 nařízení Řím I, jež je v této části zmíněn.

3.2 Unijní rovina

Na úrovni EU/ES se vytváří v roce 1996 pracovní skupina Evropské komise pracující v oblasti elektronických komunikací a ke konci roku 2000 vytváří právní rámec elektronického obchodování tzv. směrnici o elektronickém obchodu.

Směrnice je *lex generalis* vůči ostatním předpisům týkajících se elektronického obchodování jako např. Směrnice 91/150 o právní ochraně počítačových programů, Směrnice 99/93 o elektronickém podpisu atd. Hlavními důvody pro vytvoření shora uvedené pracovní skupiny Evropské komise byl především ekonomický potenciál elektronického obchodu a předpokládaný masivní nárůst využívání elektronických prostředků a v této souvislosti i nutnost ochrany spotřebitele.

3.2.1 Směrnice o elektronickém obchodu a její implementace v České republice

Směrnice o elektronickém obchodu je klíčovým unijním dokumentem týkajícím se elektronického obchodování. Veškeré členské státy EU implementovaly tuto směrnici do národních právních řádů. V následujících odstavcích autorka alespoň nastíní ustanovení, jež bývají nejčastěji předmětem sporu a problematika určení soudní příslušnosti se tudíž dostává do popředí: jde o informační povinnost a odpovědnost IS providerů.

Úvodní recitál směrnice uvádí hlavní důvod pro její přijetí: „*rozvoj služeb informační společnosti v prostoru bez vnitřních hranic je důležitým prostředkem pro odstranění překážek, které rozdělují evropské občany*“. Ačkoli tento rozvoj je „*omezován řadou právních překážek řádného fungování vnitřního trhu, které snižují přitažlivost výkonu svobody usazování a volného pohybu služeb*“. Překážky spočívají v „*rozdílech mezi vnitrostátními právními předpisy, jakož i v*

právní nejistotě ve vnitrostátních právních úpravách, které se na tyto služby vztahují".[77]

Cílem této směrnice je vytvořit právní rámec pro zajištění volného pohybu služeb informační společnosti mezi členskými státy[78], zaručení právní jistoty a důvěry spotřebitelů[79]; dále i k zajištění hospodářského růstu evropských podniků[80]. Tento právní rámec zahrnuje opatření týkající se: vnitřního trhu[81], požadavků na usazování a na informování[82], obchodní sdělení[83], uzavírání smluv elektronickou cestou[84], odpovědnosti poskytovatelů zprostředkovatelských služeb.[85]

Směrnice byla částečně implementována do českého právní řádu zákonem o službách informační společnosti a též ve vztahu ke spotřebitelům i občanským zákoníkem, tato ustanovení budou podrobněji rozebrána v kapitole týkající se spotřebitelů.

Zákon používá obdobně jako směrnice[86] pojem služba informační společnosti, kterou definuje jako: „*...jakákoliv služba poskytovaná elektronickými prostředky na individuální žádost uživatele podaná elektronickými prostředky, poskytovaná zpravidla za úplatu…*".[87] Je třeba zdůraznit, že pojem individuální žádost je nutné chápat jako požadavek počítače

[77] Recitál 5 směrnice o elektronickém obchodu.
[78] Recitál 8 směrnice o elektronickém obchodu.
[79] Recitál 7 směrnice o elektronickém obchodu.
[80] Recitál 2 směrnice o elektronickém obchodu.
[81] Článek 3 směrnice o elektronickém obchodu.
[82] Oddíl 1 směrnice o elektronickém obchodu.
[83] Oddíl 2 směrnice o elektronickém obchodu.
[84] Oddíl 3 směrnice o elektronickém obchodu.
[85] Oddíl 4 směrnice o elektronickém obchodu.
[86] Velmi široké a obsáhlé vymezení tohoto pojmu směrnicí nalezneme v recitálu 18: „Služby informační společnosti zahrnují širokou škálu hospodářských činností, které probíhají on-line. Tyto činnosti mohou spočívat zejména v on-line prodeji zboží. Činnosti, jako je dodávka zboží jako taková nebo poskytování služeb off-line, zde nejsou zahrnuty. Služby informační společnosti se neomezují výhradně na služby umožňující uzavírání smluv on-line, ale vztahují se rovněž, pokud jde o hospodářskou činnost, na služby, které nehradí ti, kdo je přijímají, jako např. služby poskytující informace on-line nebo obchodní sdělení nebo ty služby, které poskytují nástroje umožňující vyhledávání dat, přístup k datům a získávání dat. Služby informační společnosti zahrnují rovněž služby, které spočívají v předávání informací prostřednictvím komunikační sítě, v poskytování přístupu ke komunikační síti nebo v shromažďování informací poskytovaných příjemcem služby.."
[87] §2 písm. (a) zákona č. 480/2004 Sb., v platném znění.

na stažení dat z konkrétního serveru tj. zadání příslušné URL adresy a zadání příkazu ke stahování dat (jednoduše stisknutím tlačítka „enter“).

3.2.1.1 Princip země původu

Směrnice stejně jako zákon o některých službách informační společnosti je založena na principu země původu. Ustanovení § 9 zákona o informačních službách uvádí, že na poskytovatele služby[88], který poskytuje služby prostřednictvím podniku nebo organizační složky umístěné na území ČR se použijí české právní předpisy. Dále stanoví, pravidlo nějž se na poskytovatele služby, který je usazen v jiném členském státě EU a poskytující tuto službu na území České republiky, nevztahují právní předpisy uvedené v odstavci 1 tedy české právní předpisy, pokud tento zákon nebo zvláštní právní předpis nestanoví jinak.

Ustanovení tohoto paragrafu odpovídá článku 3 směrnice o elektronickém obchodování.[89] V tomto článku zavádí směrnice tzv. princip země původu. Klauzule o vnitřním trhu obsahující zákaz překážek pro poskytování služeb informační společnosti z jiných členských států, ale oproti judikatuře SDEU významně omezuje možnost použití naléhavých důvodů veřejného zájmu hostitelským členský státem.[90] Zákaz překážek v hostitelském členském státě se týká všech obecných i zvláštních požadavků na poskytovatele nebo službu samotnou, která souvisí se zahajováním činnosti (odborná kvalifikace, povolovací režimy) nebo jejím výkonem (ustanovení upravující chování či odpovědnost, požadavky na kvalitu a obsah služeb). Věcný rozsah zákazu

[88] V praxi jím může být např. hosting provider poskytující webovou platformu, ale i např. majitel webových stránek vystupující zároveň jako strana elektronického obchodu a zároveň jako provozovatel webových stránek atd.
[89] Srov. čl. 3 směrnice o elektronickém obchodu: „Každý členský stát dbá, aby služby informační společnosti poskytované poskytovatelem usazeným na jeho území dodržovaly platné vnitrostátní předpisy z příslušné koordinované oblasti.“
[90] Srov. HÔRNLE, J. Country of Origin Regulation in Gross-Border Media: One step behind the Freedom to provide Services, ICLQ, 1/2005, s. 89n.

překážek je rovněž vymezen negativně, přičemž některé taxativně uvedené oblasti pod uvedený zákaz nespadají.[91]

Odstavec 4 téhož článku pak uvádí podmínky, za kterých se může hostitelský stát od zákazu překážek odchýlit. Pro derogace je ve většině případech nutná předchozí administrativní spolupráce se státem původu a notifikace Komise. Pro služby informační společnosti, směrnice stanoví kolizní normu, která ve vymezené věcné působnosti jasně upřednostňuje výlučné použití práva členského státu původu.[92]

Princip země původu není v této směrnici pouhým zákazem dvojitých kontrol či odstranění neopodstatněných překážek. Původní pojetí tohoto principu dovolovalo hostitelskému státu uplatňovat vyšší standard ochrany i vůči poskytovatelům z jiných členských států, zaručuje poskytovateli služeb vyvézt svou službu podle standardu platného v členské zemi původu.[93]

Z výše uvedeného vyplývá, že poskytovatel služeb se musí podrobit národnímu právnímu řádu státu, kde má organizační složku či podnik. Podle unijního práva, kde je usazen. Toto ustanovení bylo vytvořeno k zajištění efektivní ochrany cílů obecného zájmu. Odpovědnost za dohled nad službami informační společnosti je na členském státu místa původu poskytovatele.[94]

3.2.1.2 Informační povinnost, obchodní sdělení

Článek 5 (1) směrnice o elektronickém obchodu podává výčet informací, které je poskytovatel služeb povinen sdělit svým příjemcům. V českém právním řádu je tato informační povinnost poskytovatele obsažena v § 53 a § 53a občanského zákoníku ve vztahu ke spotřebitelům. Dále v § 9 zákona o službách informační společnosti, který odkazuje na použití právních předpisů upravujících podmínky zahájení a výkonu činnosti, tím je např. obchodní zákoník.

[91] Viz příloha Směrnice 2000/31 ES.
[92] HRADIL, J. Právní rozhledy č. 1/2006, s.12.
[93] Srov. HÔRNLE, J. Country of Origin Regulation in Gross-Border Media: One Step behind the Freedom to provide Services, ICLQ, 1/2005, s. 94.
[94] Srov. recitál 22 směrnice o elektronickém obchodu.

Článek 6 směrnice pojednává o informačních povinnostech poskytovatele služby v případech obchodních sdělení. Podle směrnice musí být taková obchodní sdělení jasně rozpoznatelná a fyzická nebo právnická osoba, na jejíž objednávku obchodní sdělení probíhá, musí být jasně rozeznatelná. Zákon o službách informační společnosti uvádí v § 2 (f) pozitivní i negativní definici obchodních sdělení.

Článek 7 se týká nevyžádaných obchodních sdělení zasílaných elektronickou poštou. Požaduje po členských státech přijetí takových opatření, aby příjemce těchto nevyžádaných obchodních sdělení, byl schopen tato sdělení jasně a jednoznačně rozeznat. Vytvoření seznamů fyzických osob, kteří si zasílání těchto sdělení nepřejí, poskytovatelé pak budou do těchto seznamů pravidelně nahlížet a respektovat je.

Český zákon o službách informační společnosti inkorporuje toto ustanovení do § 7 (3) který umožňuje šíření těchto nevyžádaných obchodních sdělení, za předpokladu, že: „*…zákazník má jasnou a zřetelnou možnost jednoduchým způsobem, zdarma nebo na účet této fyzické nebo právnické osoby odmítnout souhlas s takovýmto využitím svého elektronického kontaktu při zasílání každé jednotlivé zprávy, pokud původně toto využití neodmítl*“.

Následující odstavec zakazuje zasílání elektronické pošty za účelem svého obchodního sdělení pokud: „*...tato není zřetelně a jasně označena jako obchodní sdělení, skrývá nebo utajuje totožnost odesílatele, jehož jménem se komunikace uskutečňuje nebo je zasílána bez platné adresy, na kterou by mohl adresát přímo a účinně zaslat informaci o tom, že si nepřeje, aby mu byly obchodní informace odesílatelem nadále zasílány*“.

Článek 10 směrnice pojednává o informačních povinnostech při ujednáních, kde spotřebitelé nevystupují jako strany. Ukládá poskytovateli služeb povinnost uvádět alespoň určité informace: jednotlivé technické kroky k uzavření smlouvy, zda je smlouva archivována a zpřístupněna, technické prostředky pro zjišťování a opravu omylů před odesláním objednávky, jazyky nabízené pro uzavření smlouvy, a to vše v jasné, srozumitelné podobě předtím než příjemce podá objednávku. V české právním řádu jsou podobné podmínky

uloženy poskytovateli služeb ve vztahu ke spotřebitelům v § 53a občanského zákoníku.

3.2.1.3 Odpovědnost poskytovatele internetových služeb

V praxi nejpoužívanější a v posledních několika letech nejdiskutovanější části směrnice o elektronickém obchodu, jak na poli teoretiků tak zejména v případě výkladu národních soudů a SDEU, je bezesporu úprava odpovědnosti poskytovatelů internetových služeb tzv. IS providerů.

Směrnice přináší právní rámec povinností, jež musí poskytovatel služeb informační společnosti splňovat, aby nenaplnil vznik případné odpovědnosti. Cílem směrnice v kontextu národního práva zákona o informačních sužbách je omezit odpovědnost poskytovatelů pouze na specifické případy[95]. Těmi jsou zejména: odpovědnost poskytovatele za: (i) obsah přenášených informací; (ii) obsah automaticky dočasně meziukládaných informací a (iii) ukládání obsahu informací poskytovaných uživatelem.

Jak však je patrné z níže uvedené analýzy okruh těchto poskytovatelů je v praxi mnohem širší, než se může při pohledu na text zákona o informačních službách zdát. Zákon je třeba z pohledu teorie chápat jako blanketní normu odkazující na jiné právní normy upravující odpovědnost jako samostatný právní institut jde o normy veřejnoprávní jak je trestní zákoník, zákon o ochraně osobních údajů, tak soukromoprávní zejména občanský zákoník.[96]

[95] V případě neexistence směrnice a jejich implementací a za předpokladu, že by nebyla přijata ani norma s obdobnou právní úpravou byla by odpovědnost IS providerů v české republice řešena dle ustanovení Občanského (B2C, C2C vztahy) a Obchodního (B2B vztahy zákoníku). V praxi by tak docházelo k zcela absurdním situacím, kdy by mohl být hosting provider jako poskytovatel úspěšně žalován na základě §415 Občanského zákoníku, za to, že se nechoval tak , aby druhým nevznikla škoda.
[96] Viz důvodová zpráva k zákonu 480/2004 Sb.

3.2.1.3.1 Odpovědnost poskytovatele služby za obsah přenášených informací[97] dle zákona o informačních službách

Ustanovení § 3 stanoví, že poskytovatel je odpovědný za obsah přenášených zpráv jen pokud: (a) přenos sám iniciuje, (b) zvolí uživatele přenášené informace, nebo (c) zvolí nebo změní obsah přenášené informace. Přenos informací a zprostředkování přístupu zahrnuje také automatické krátkodobě dočasné ukládání přenášených informací. V praxi se toto ustanovení bude vztahovat na veškeré[98] poskytovatele připojení k internetu. Dále je do této skupiny třeba zařadit poskytovatele komunikačních prostředků jako je Skype, Google Hangout apod. a i poskytovatele různých diskuzních fór.

Teoretici i praxe polemizují při výkladu tohoto ustanovení zejména nad písmenem (c): co je třeba považovat za změnu obsahu, zde jde i např. o pouhé přidání reklamy k danému obsahu. V takovém případě by však poskytovatel mohl být teoreticky považován za druhotně odpovědný subjekt (primárně odpovědným zůstává ten kdo obsah vytvořil resp. uplodaoval; např. přidal diskuzní příspěvek). Velká většina poskytovatelů má ve svých smluvních podmínkách uvedeno, že neodpovídá za obsah umístěný uživatelem a v případě, že dojde k soudnímu sporu je uživatel, který závadný obsah umístil za něj odpovědný případně povinný poskytovatele odškodnit.

Autorka se domnívá, že nelze toto ustanovení vykládat, tak že pouhé automatické přidání reklamy zakládá odpovědnost dle tohoto ustanovení. V praxi by šlo o nadměrné zatěžování poskytovatelů, kteří by museli znát a kontrolovat tisíce a tisíce stránek obsahu. Nicméně bude opět na soudu, jak se k této problematice postaví, silným proti argumentem jistě bude, že reklama generuje poskytovateli profit, proto by měl zajistit resp. vědět pod jaký obsah je přidávána.

[97] Pojem informace v kontextu toho zákona a i s ohledem na cíle zmiňované při přípravě samotné směrnice o elektronickém obchodu je třeba chápat jako data.
[98] Tzn. bez ohledu na druh připojeni ADSL, Wi-Fi atd. V současné době existuje na území České republiky cca 900 komerčních poskytovatelů pro aktuální počet viz link: http://rychlost.cz/poskytovatele-pripojeni/seznam. Nekomerčních bude ještě mnohem více.

3.2.1.3.2 Odpovědnost poskytovatele služby za obsah automaticky dočasně meziukládaných informací dle zákona o informačních službách[99]

Ustanovení § 4 stanoví, že poskytovatel je odpovědný za obsah dočasně meziukládaných informací a to jen pokud: (a) změní obsah informace, (b) nevyhoví podmínkám přístupu k informaci, (c) nedodržuje pravidla o aktualizaci informace, která jsou obecně uznávána a používána v příslušném odvětví, (d) překročí povolené používání technologie obecně uznávané a používané v příslušném odvětví s cílem získat údaje o užívání informace, nebo (e) ihned nepřijme opatření vedoucí k odstranění jím uložené informace nebo ke znemožnění přístupu k ní, jakmile zjistí, že informace byla na výchozím místě přenosu ze sítě odstraněna nebo k ní byl znemožněn přístup nebo soud nařídil stažení či znemožnění přístupu k této informaci.

Směrnice hovoří o tzv. caching tedy meziukládání dat. Zjednodušeně jde o „meziukládání“, kdy cache slouží k ukládání předchozích odpovědí od webových serverů jako jsou webové stránky nebo obrázky. Informace uložené v cache mohou být znovu využity a tím je možné snížit vytížení přenosových cest počítačových sítí a též zátěž webových serverů. Webová cache je obvyklou součástí webového prohlížeče. Správci větších počítačových sítí nebo poskytovatelé internetového připojení používají proxy servery, které cachují data procházející od webových serverů k webovým klientům.[100]

V praxi toto ustanovení nečiní potíže zejména velkým internetovým vyhledávačům, které pravidelně a velmi často aktualizují svá data. Problém však může způsobit menším vyhledávačům, kdy může snadno dojít k tomu, že přesto, že dojde k odstranění obsahu z příslušné webové stánky v cachi vyhledávače tento obsah stále zůstává.

Dále je otázkou, jak si vyložit ustanovení pod písmeny c) a d) odkazující na pravidla a technologie obecně uznávaná a používaná v příslušném odvětví. Jisté technologie např. ve formě zmiňovaných proxy serverů si lze představit ovšem žádná pravidla cachingu neexistují.

[99] Jde o tzv. caching.
[100] Zdroj wikipedie viz link: http://cs.wikipedia.org/wiki/Cache.

3.2.1.3.3 Odpovědnost poskytovatele služby za ukládání obsahu informací poskytovaných uživatelem dle zákona o informačních službách

Ustanovení § 5 (1) stanoví, že poskytovatel je odpovědný za ukládání obsahu informací poskytovaných uživatelem jen: (a) mohl-li vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání uživatele jsou protiprávní, nebo b) dozvěděl-li se prokazatelně o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky, které lze po něm požadovat, k odstranění nebo znepřístupnění takovýchto informací. Následující (2) odstavec pak stanoví, že takový poskytovatel odpovídá vždy za obsah uložených informací v případě, že vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na činnost uživatele.

Toto ustanovení zákon ve směrnice označované jako *liability of hosting providers* je klíčové a bývá nejčastěji předmětem sporu a výkladu SDEU. Tato v praxi nejpočetnější skupina zahrnuje veškeré hosting providery[101], tedy všechny poskytovatele, kteří umožňují na web uložit jakákoli data (video, hudbu, dokumenty..).

Autorka se v praxi často setkává s názorem některých kolegů, kteří dle autorky mylně vykládají ustanovení písmene (a) tak, že požadují po hostingových společnostech, aby znaly či podrobně monitorovaly[102] obsah webových stránek uložených na jím poskytované prostoru.

V praxi takovýto požadavek není možné technicky zajistit, nelze po těchto společnost chtít znalost obrovského množství dat. Provideři se snaží např. nastavit automatický systém tak, aby se po zadání některých slov stával obsah některých jejich platforem přístupný pouze zletilým osobám či mají automatický systém nastavený tak, že pokud např. uživatel označí svůj nahraný příspěvek na

[101] Jde o poskytovatele volného prostoru na internetu.
[102] K povinnosti dohlížet na obsah webových stránek v kontextu současné judikatury SDEU viz níže.

platformu poskytovatele jako *vražda*, automatický systém zašle providerovi upozornění.

Dalším v praxi často mylně vykládaným ustanovením je ustanovení je písmene (b), kdy někteří kolegové advokáti mají snahu opět přenést veškerou odpovědnost na poskytovatele a žádají s odkazem na toto ustanovení, aby poskytovatel okamžitě odstranil údajně pomlouvačný obsah týkající se jejich klienta.

V této souvislosti je třeba zmínit rozsudek Vrchního soudu v Praze sp.zn. 3Cmo 197/2010 ve věci *Prolux Consulting v. Internet Info*[103], kde šlo o odstranění diskuzního vlákna uveřejněného na portálu měšec.cz provozované žalovanou společnosti Internet Info. Vrchní soud, zde jasně zdůraznil, že provider (poskytovatel) má povinnost, poté co je upozorněn, (slovy písmene (b) dozvěděl-li se...prokazatelně o protiprávní povaze...) odstranit takové příspěvky, o nichž není pochyb, že jsou zjevně protiprávní jako jsou příspěvky, které jsou pouze souhrnem vulgarit s cílem někoho dehonestovat, bez snahy o věcnou dizkusi či kritiku. Ovšem co se týče příspěvků, jež kritizují, je na soudu nikoli na samotném poskytovateli, aby rozhodl, zda jsou protiprávní. V tomto případě, zda jde o zásah do práv na ochranu osobnosti, zda jde o pomluvu či nikoli a kritika je zcela oprávněná.

Jak je uvedeno shora v praxi autorka velmi často naráží na názor některých advokátů, kteří žádají po poskytovatelích okamžité odstranění obsahu, jež je obsahem kritizujícím a z něhož není v žádném případě zjevné, zda se jedná o pravdu či lež. V případě, že by poskytovatelé na takovéto žádosti reagovaly v tom smyslu, že by odstraňovaly kritizující obsah, docházelo by k omezování internetu jako svobodného média a potažmo i k omezování svobody slova.

Co se týče druhého odstavce narážíme při výkladu na problém, termínu „*vykonávání nepřímého rozhodujícího vlivu*“, kam lze lehce podřadit řadu skutečností. Autorka se ztotožňuje s názorem, že zákonodárce nejspíše nepočítal s tím, co zná obchodní zákoník: zda se nejedná o propojené (ovládané,

[103] Plné znění rozsudku viz http://i.iinfo.cz/files/lupa/551/prolux-vs-mesec-rozsudek-vrchniho-soudu.pdf.

ovládající, personálně spojené apod.) osoby. Může dojít i k případu opačnému, tj. že uživatel bude vykonávat vliv na činnost poskytovatele, a proto se tak samotný uživatel bude moci zprošťovat odpovědnosti s poukazem na výše citovaný odstavec[104].

3.2.1.3.4 Povinnost monitorovat a vyhledávat dle zákona o informačních službách

Ustanovení § 6 obsahuje omezení povinnosti shora uvedených poskytovatelů, a to tak že tito poskytovatelé nejsou povinni: (a) dohlížet na obsah jimi přenášených nebo ukládaných informací, (b) aktivně vyhledávat skutečnosti a okolnosti poukazující na protiprávní obsah informace.

Odůvodnění v důvodové zprávě je obdobné, jak je již zmíněno shora ve vztahu ke hosting providerům, a to že: „*Není rozumné požadovat od poskytovatelů, aby při vysokém počtu uživatelů a vysokém objemu uložených dat zjišťovali a posuzovali legálnost či nelegálnost veškerého obsahu uložených informací.....Poskytovatelé proto nemají povinnost aktivně monitorovat materiály, které jsou na jejich serverech uloženy.*“ V této souvislost je třeba zmínit rozhodnutí *Scarlet Extended SA v. SABAM, C-70/10*, kdy se SDEU vyjádřil k povinnosti service providerů a to následovně: *„..směrnice Evropského parlamentu a Rady (včetně směrnice o elektronickém obchodu) je třeba vykládat v tom smyslu, že brání tomu, aby byla poskytovateli internetového připojení uložena povinnost zavést systém filtrování: (i) všech elektronických sdělení přenášených prostřednictvím jeho služeb, zejména s využitím programů „peer-to-peer“; (ii) použitelného vůči všem jeho zákazníkům bez rozdílu; (iii) preventivně; (iv) výlučně na jeho náklady a (v) bez časového omezení, způsobilý identifikovat pohyb elektronických souborů obsahujících hudební, kinematografické nebo audiovizuální dílo, k němuž navrhovatel údajně vlastní práva duševního vlastnictví, v síti tohoto poskytovatele za účelem zablokování přenosu souborů, jejichž výměna porušuje autorská práva*.“

[104] Viz link: http://www.znalci.cz/files/PDF/ZoNSIS_II.pdf s. 5.

3.3 Národní rovina

Český zákonodárce poměrně dlouho problematiku elektronického obchodování neřešil, avšak díky skutečnosti, že 1. května 2004 přistoupila Česká republika k EU a unijní právní normy se stávají součástí právního řádu, je třeba implementovat i směrnici o elektronickém obchodu, což se děje již shora částečně analyzovaným zákonem o službách informační společnosti, jež nabývá účinnosti v létě roku 2004.

Ve stejnou dobu nabývají na účinnosti ustanovení občanského zákoníku týkající se uzavírání smluv na dálku, elektronickými prostředky. V roce 2005 nabývá na účinnosti zákon o elektronických prostředcích, jež nahrazuje tzv. telekomunikační zákon[105].

Nový občanský zákoník jež pravděpodobně[106] nabude účinnosti od 1. ledna 2014 již sice na rozdíl od platného občanského zákoníku obsahuje detailnější úpravu elektronického obchodování především ve vztahu ke spotřebitelům, avšak stále neobsahuje právní normy, které by alespoň částečně reflektovaly globálnost internetu a případných komplikací spojených s užitím nových forem obchodování a digitálních technologií např. ve vztahu cloud computingu a virtuálním existenci smluv občanský zákoník mlčí[107].

[105] Zákon č. 150/2000 Sb., o telekomunikačních službách v platném znění.
[106] V době dokončování disertační práce se na půdě zákonodárce jedná od odložení účinnosti nového občanského zákoníku. Proti odložení účinnosti se však staví zejména akademická obec v čele s děkankou univerzity Palackého v Olomouci viz článek http://www.pf.upol.cz/aktualita/clanek/pravnicka-fakulta-je-proti-odkladu-ucinnosti-noveho-obcanskeho-zakoniku/.
[107] Ve vztahu ke spotřebitelům autorka považuje za významnou změnu jednak změnu 14 denní lhůty pro odstoupení od smlouvy uzavřené na dálku bez uvedení důvodu z lhůty procesně právní na lhůtu hmotněprávní viz ustanovení § 1818: „*Využije-li spotřebitel právo odstoupit od smlouvy …, považuje se lhůta pro odstoupení za zachovanou, pokud spotřebitel v jejím průběhu odešle podnikateli oznámení, že od smlouvy odstupuje*.“ A dále též prodloužení doby pro odstoupení v případě, že obchodní nesplní poučovací povinnost viz ustanovení § § 1820 odst. 1 písm. f). A § 1829. Dále též změny ve vztahu k nákladům na dopravu a vrácení peněz blíže viz kapitola 6.

3.4 Lex Mercatoria

Vedle zmíněných právních předpisů autorka považuje za vhodné připomenout i určité prostředky, které si vytvořila mezinárodní obchodní praxe. Tyto prostředky sice neodstraňují rozdíly v úpravě jednotlivých právních řádů, ale v konkrétních právních vztazích tyto rozdíly překlenují a zabraňují jejich nepříznivým důsledkům pro právní jistotu účastníků.[108] Tvoří spolu s rozhodovací praxí rozhodčích orgánů zvláštní systém označovaný jako *lex mercatoria*[109].

Pro oblast mezinárodního obchodu je specifická vysoká míra auto-regulace, a tak i obchodníci účastnící se elektronického obchodování si pro své potřeby vytvářejí vlastní normy, které jim vyhovují nejlépe. Známým příkladem jsou mezinárodní pravidla pro výklad nejdůležitějších dodacích doložek používaných ve styku s cizinou INCOTERMS 2000. Podobná pravidla týkající se elektronického obchodu zatím neexistují.

Dle některých odborníků jde o systém existující nezávisle jak na mezinárodním právu, tak na právním řádu národním.

Co se týče závaznosti pravidel vyplývajících z lex mercatoria, stávají se závaznými jen v případě, že se na nich účastnící předem dohodou a učiní je součástí své smlouvy, která se však musí opírat o určitý právní řád. Český právní řád recipoval např. mezinárodní obchodní zvyklosti v ustanoveních obchodního zákoníku. Mezinárodní zvyklosti jsou tudíž obecně závazné právě v důsledku toho, že se staly součástí právního řádu, a pokud se toho právního řádu použije jako rozhodného práva pro daný právní poměr dochází k aplikaci těchto mezinárodních obchodních zvyklostí.[110]

108 KUČERA, Z. Mezinárodní právo soukromé. Praha, Doplněk Brno, 7. vydání, 2009, s.215.
[109] Srov. např. JUENGER, F., K. The Lex Mercatoria and the Conflict of Laws. In: Carbonneau, T. Lex Mercatoria and Arbitration. Kluwer Law International: Haague, 1998.
110 KUČERA, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání Praha, Brno : Aleš Čeněk, Doplněk, 2009, s. 218-220.

4. Klíčové procesněprávní normy

Jak již bylo zmíněno v úvodní kapitole, vzhledem k dynamickému vývoji problematiky internetového práva se zákonodárci snaží zakotvit základní principy elektronického obchodování především v hmotném právu, je tudíž pochopitelné, že na rozdíl od hmotněprávních norem výslovně upravujících elektronický obchod, taková ustanovení výslovně reflektovaná v procesněprávních normách neexistují. Zákonodárci se nejdříve zaměří na hmotněprávní úpravu a poté případně na procesněprávní. V případech elektronického obchodování je tudíž třeba aplikovat obecné procesněprávní normy a snažit se nalézt správné řešení, z pohledu této práce půjde o nalezení odpovědí v otázkách soudní příslušnosti.

4.1 Mezinárodní rovina

Na mezinárodní neexistuje procesní norma obsahem odpovídající nařízení Brusel I, nicméně autorka považuje za vhodné zmínit Haagskou úmluvu o volbě soudu, která má jistý charakter univerzálnosti.

4.1.1 Haagská úmluva o volbě soudu

Tato úmluva byla přijata po desetiletém vyjednávání. Je třeba zdůraznit, že EU i USA Haagskou úmluvu sice podepsaly, avšak doposud neratifikovaly, ratifikována byla v době dokončování této práce pouze v Mexiku. Původně měla být jakýmsi celosvětovým Bruselem I, tedy unfikovat normy soudní příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí, nicméně nakonec se podařilo v rámci této dohody unifikovat volbu práva soudu. Úmluva tedy stanoví náležitosti dohod o volbě soudu a dále zajišťuje uznání a výkon rozsudků vydaných na základě těchto dohod.

4.1.1.1 Rozsah použití Haagské úmluvy

Věcná působnost úmluvy je jako v obdobných dokumentech vymezena jednak pozitivně a jednak negativně. Článek 1 (1) uvádí, že se vztahuje na výlučné dohody o volbě soudu uzavřené v obchodních a občanských věcech. Lze dospět k závěru, že se vztahuje na soukromoprávní věci, pokud nejsou tyto věci z její působnosti vyloučeny[111] jako např. věci spotřebitelské, pracovní, týkající se osobního stavu, věci rodinné, dědické atd. Článek 21 pak dává smluvnímu státu prostor vyloučit na základě prohlášení další oblasti z dopadu Haagské úmluvy, čímž je velmi narušena jednotnost působnosti a je tudíž nutné tento článek vykládat restriktivně.

Haagská úmluva se použije na dohody o volbě soudu smluvních států a to na voly učiněné poté co úmluva vstoupila v platnost, úmluva je důsledně reflektuje princip zákazu retroaktivity.

4.1.1.2 Vztah Haagské úmluvy a nařízení Brusel I

Otázkou jež je důležitá z pohledu téma disertační práce je vztah této úmluvy k článku 23 nařízení Brusel I týkající se dohod o volbě soudu (tzv. prorogačních dohod). Tento vztah je řešen v článku 26 (6):

„*Touto úmluvou není dotčeno uplatňování pravidel organizace regionální hospodářské integrace, která je smluvní stranou této úmluvy přijatých před touto úmluvou či po ní: (a) pokud žádná ze stran nemá bydliště ve smluvním státě, který není členským státem organizace regionální hospodářské integrace; (b) pokud jde o uznání nebo výkon soudních rozhodnutí mezi členskými státy organizace regionální hospodářské intergarce.*"

Lze tedy dospět k závěru, že Haagskou úmluvou se budou řídit dohody uzavřené mezi stranou s bydlištěm v EU a stranou s bydlištěm ve mluvním státě Haagské úmluvy, který není členem EU ani jiné úmluvy např. Luganské úmluvy

[111] Srov. důvodová zpráva k této úmluvě zpracované profesory Dogauchim a Hartleyem, jež vznikla za dohledu a připomínek delegací Haagské konference.

II nebo Úmluvy EU – DK. Ovšem pokud půjde o dohody uzavřené mezi členy EU nebo mezi stranou EU a stranou mimo EU a zároveň mino Haagskou úmluvu, aplikuje se na takové dohody ustanovení nařízení Brusel I.

4.1.1.3 Náležitosti dohody o volbě soudu

Jak je patrné ze shora vymezené věcné působnosti Haagská úmluva může hrát svou roli v případě dohodnuté soudní příslušnosti týkající se elektronického obchodování, nepůjde-li však a smluvní vztah se spotřebitelem. V praxi je tedy důležité znát náležitosti takové dohody a to jak z pohledu formálních požadavků, tak i z pohledu požadavků materiální platnosti.

Autorka považuje za nutné zdůraznit, že Haagská úmluva se týká primárně tzv. výlučných dohod o soudní příslušnosti. Nicméně smluvní státy mohou na nevýlučné dohody formou prohlášení vztáhnout ustanovení týkající se uznávání a výkonu soudních rozhodnutí. Shodně jako nařízení Brusel I[112] i Haagská úmluva vychází z presumpce výlučnosti těchto dohod tedy v případě pochybností, je třeba takovou dohodu požadovat za výlučnou. Podrobněji viz praktická část kapitola 5.2.5.4.

4.1.2 Úmluvy rozšiřující působnost nařízení Brusel I

Na úrovni mezinárodní roviny je ještě třeba zmínit úmluvy, jež prakticky rozšiřují režim nařízení Brusel I na další státy v případě Luganských úmluv jde o rozšíření na státy ESVO a v případě Úmluvy EU – DK o rozšíření režimu na Dánsko.

[112] Pro zajímavost: země common law volí zpravidla přístup opačný a považují dohody za nevýlučné, pokud zjevně nevyplývá, že jde o dohodu výlučnou.

4.1.2.1 Luganská úmluva II

Luganská je uzavřena mezi ES, Dánským království, Švýcarskou konfederací, Islandskou republikou a Norským královstvím a nahrazuje tzv. Luganskou úmluvu I, jež byla uzavřena mezi tehdejšími státy ES a některými členy ESVO. Luganská úmluva v zásadě přebírá režim nařízení Brusel I na své smluvní státy. SDEU rozhodl, že věci upravené Luganskou úmluvou spadají do výlučné kompetence EU, členské státy EU nejsou smluvní stranou a Luganská úmluva II se na ně aplikuje jako součást unijního práva.[113]

Vzhledem ke skutečnosti, že obsah Luganské úmluvy je v podstatě totožný s nařízením Brusel I a s v praktické čísti zkoumanými pasážemi, vidí autorka ve vztahu k elektronickému obchodování a určení soudní příslušnosti největší přínos Luganské úmluvy II ve skutečnosti rozšíření režimu nařízení Brusel I i na soudy v Norsku, Švýcarsku a na Islandu.

4.1.2.2 Úmluva EU – DK

Tato dohoda byla uzavřena mezi EU a Dánskem a též rozšiřuje režim nařízení Brusel I na Dánskou. Dánsko bylo vázáno zvláštním protokolem k Amsterodamské smlouvě, který znemožňoval Dánsku účastnit se na předpisech hlavy IV SES. Dánsko se tudíž na základě tohoto protokolu neúčastní na předpisech, které přijímá EU v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech.

Nicméně cílem této dohody, jež má charakter mezinárodní smlouvy, je vytvořit pro Dánsko identický režim, který má nařízení Brusel I. Obdobně jako v případě Luganské úmluvy jsou i články nařízení Brusel I, jež jsou v praktické části disertační práce podrobeny detailnější analýze shodně reflektovány i v této dohodě. Z pohledu praxe je důležité, že tato dohoda se použije v případě např. volby soudní příslušnosti dánských soudů, nepoužije se tedy nařízení Brusel I.

[113] Srov. BŘÍZA, P. Evropský soudní dvůr: Posudek k nové Luganské úmluvě značně posiluje vnější pravomoci Společenství, Právní Rozhledy, 2006, č. 10, s. 385 a násl.

4.2 Unijní rovina

4.2.1 Nařízení Brusel I

Předchůdkyní nařízení Brusel I, jehož analýza tvoří jádro praktické části disertační práce je Bruselská úmluva[114], která byla uzavřena mezi šesti původními členskými státy ES a byla několikrát poté pozměněna, aby bylo rozšířeno její použití na nové státy, které přistoupily ke Společenství[115]. Bruselská úmluva je nicméně dodnes významná, a to zejména z hlediska rozsáhlé judikatury SDEU k této úmluvě a též zpráv jež jejímu přijetí předcházely.[116]

4.2.1.1 Rozsah použití, působnost nařízení

Nařízení Brusel I upravuje dva okruhy otázek: (i) stanovuje mezinárodní příslušnost soudů členských států EU[117]; a dále (ii) obsahuje ustanovení týkající se uznání a výkonu rozhodnutí soudů jednoho členského státu v jiném členském státě. Tato disertační práce se v praktické části věnuje stanovení soudní příslušnosti.

4.2.1.1.1 Časová působnost nařízení

Nařízení vstoupilo v platnost dne 1. března 2002 mezi původními 15 členskými státy EU. Pro Českou republiku začalo platit od 1. května 2004. Článek 66 nařízení Brusel I řeší časovou působnost, a to tak že stanoví působnost

[114] Amsterodamská smlouva posloužila EU jako právní základ přijímání nařízení Brusel I nahrazujícího Bruselskou úmluvu. Současně bylo rozhodnuto o postupu analogickým způsobem rovněž ve vztahu k mimosmluvním závazkům tj. k nařízení 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II), jehož návrh Evropská Komise rovněž zpracovávala.
[115] Vzhledem ke skutečnosti, že Bruselská úmluva byla nahrazena nařízením Brusel I, jež bude dále podrobněji rozebráno, nevěnuje autorka této úmluvě v disertační práci již větší prostor.
[116] Jde především o Jenardovu zprávu, která byla sepsána při vzniku úmluvy a též Schlosserova zpráva, která byla sepsána u příležitosti přistoupení Velké Británie, Irska a Dánska.
[117] K pojmu pravomoc v. příslušnost viz výše.

pouze na řízení zahájená a veřejné listiny vypracované po vstupu tohoto nařízení v platnost.[118]

Otázkou je platnost dohod o volbě soudu, které byly uzavřené dříve než vstoupilo Nařízení Brusel I v platnost. SDEU ve vztahu k Bruselské úmluvě řešil obdobný problém v rozhodnutí ve věci *Sanicentral SA v Collin, 25/79,* kdy dospěl k závěru, že dohodu, která je pokud by mělo být aplikováno francouzské právo neplatná (dohoda byla uzavřená před vstupem Bruselské úmluvy v platnost), ovšem je platná dle Bruselské úmluvy, je třeba považovat za platnou jelikož v době, kdy měla být uplatněna již platná byla. Z čehož plyne, že je-li zahájeno řízení již za účinnosti nařízení Brusel I, je třeba dohodu o volbě soudu posuzovat podle něj, a to i kdyby byla uzavřena v době neexistence nařízení Brusel I.

Autorka se však domnívá, že je toto rozhodnutí nutné vykládat restriktivně. Jelikož pokud by nastal opačný případ a byla uzavřena dohoda, která je dle rozhodného práva platná, ovšem následně se stane neplatnou díky nařízení Brusel I, považovat tuto dohodu za neplatnou je dle názoru autorky v rozporu s s principem autonomie vůle a značně zasahuje do principu právní jistoty.

4.2.1.1.2 Věcná působnost nařízení

Nařízení Brusel I se vztahuje na věci občanské a obchodní bez ohledu na druh soudu. Nařízení Brusel I se nevztahuje na věci daňové, celní a správní, dále se nevztahuje na: *věci osobního stavu, způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům, majetkové vztahy mezi manželi a dědění, včetně dědění ze závěti*[119]*, konkurzy, vyrovnání a podobná řízení*[120]; *sociální zabezpečení*[121];

[118] Jestliže bylo příslušné řízení zahájeno v jednom členském státě přede dnem vstupu nařízení v platnost, ale rozhodnutí bylo vydáno po dni vstupu nařízení v platnost, bude toto rozhodnutí uznáno a vykonáno v jiném členském státě podle kapitoly III nařízení (ustanovení o vykonatelnosti), pokud: (i) mezi státem původu a státem výkonu v době zahájení řízení platila Bruselská nebo Luganská úmluva o pravomoci soudů a vykonatelnosti soudních rozhodnutí, nebo (ii) tam, kde pravomoc soudů byla založena na základě norem, které se shodují s normami obsaženými v nařízení nebo na základě dohody mezi členským státem původu a členským státem výkonu platné v době zahájení řízení.

[119] Tyto otázky jsou částečně upraveny nařízením Brusel II a u některých otázek, jako např. otázka způsobilosti, nelze zatím očekávat dosažení konsenzu mezi členskými státy.

rozhodčí řízení (z judikatury SDEU vyplývá, že z rozsahu nařízení není vyloučeno jen samotné rozhodčí řízení, ale také otázka platnosti rozhodčí doložky, řízení po zrušení rozhodčího nálezu, doplnění, uznání a výkon rozhodčího nálezu, jmenování či vyloučení rozhodců, určení místa rozhodování atd.).

Ze shora uvedeného vyplývá, že aby daný vztah spadal pod dosah nařízení Brusel I musí se jednat o věci občanské a obchodní. SDEU pojem občanské a obchodní věci mnohokrát interpretoval s tím, že je třeba na tento termín nahlížet a definovat ho zcela autonomně, tedy bez vlivu národního práva některého z členských států.[122]

Je třeba zdůraznit, že autonomní definice termínu občanské a obchodní věci nicméně neznamená, že je nutné, aby došlo k jednotě na průsečíku všech právních řádů členských států, situace tedy nemusí být považována za občanskou nebo obchodní právními řády všech členských států.

Co se týče určení osobní působnosti jako rozhodující hraniční určovatel nařízení zvolilo domicil žalovaného, který musí být pro účely nařízení lokalizován na území některého z členských států ES (výjimky jsou pak výslovně v příslušných článcích blíže viz praktická část). Obecně lze říci, že domicil žalující strany je z pohledu nařízení irelevantní. Strana žalující tak může mít domicil i ve třetím, nečlenském státě.

[120] Viz nařízení č. 1346/2000 (ES), o úpadkových řízeních.
[121] Tento okruh otázek je výslovně vyloučen z dosahu nařízení proto, že v některých členských státech spadá do oblasti soukromoprávní a v některý zas do oblasti veřejnoprávní.
[122] Viz např. rozhodnutí C-*29/76 LTU v. Eurocontrol http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61976J0029:EN:HTML*

4.3 Národní rovina

4.3.1 ZMPS a nový ZMPS

Přestože ZMPS ani nový ZMPS výslovně elektronický obchod neřeší, je vhodné jej alespoň zmínit. ZMPS je základním českým právní předpisem týkajícím se mezinárodního práva soukromého. Jeho účelem je stanovit, kterým právním řádem se řídí občanské, rodinné, pracovní a jiné podobné vztahy s mezinárodním prvkem, a co je důležité z hlediska této práce stanovit postup českých justičních orgánů při úpravě těchto vztahů.[123] Tento zákon se použije jen, jestliže mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví něco jiného.

V otázkách hmotného práva a určení práva rozhodného umožňuje ZMPS účastníkům smlouvy volbu práva, kterým se mají řídit jejich vzájemné majetkové vztahy.[124] Volba práva je omezena veřejným pořádkem a imperativními normami. V případě nezvolení si rozhodného práva, se podle ustanovení §10 právní vztah řídí právním řádem odpovídajícím rozumnému uspořádání daného vztahu. Případně některým v ZMPS uvedeným hraničním určovatelem.

ZMPS vymezuje určení soudní příslušnosti ve zvláštní části, a to v závislosti na daném vztahu soukromoprávním vztahu. Pro spory týkající se elektronického obchodu v praxi spadají převážně[125] spory ze závazkových poměrů týkající se majetkového plnění.

Dle ustanovení ZMPS je „*pravomoc českých soudů dána je-li dána podle českých předpisů jejich příslušnost*“ (opět třeba zdůraznit, že pojem pravomoc je ZMPS užíván stejně jako pojem příslušnost v nařízení Brusel I). Tzn., že pravomoc českých soudů pro rozhodování v majetkových[126] věcech obsahujících mezinárodní prvek závisí na tom, je-li podle ustanovení OSŘ místě příslušný

[123] Srov. §1 zákona č. 97/1963 Sb.
[124] Srov. §9 zákona č. 97/1963 Sb.
[125] V rámci elektronického obchodování mohou samozřejmě vyvstat i spory týkající se např. ochrany osobnosti, osobních údajů, ovšem drtivá většina sporů jsou spory majetkové.
[126] Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu R 37/1997 je majetkové plnění ocenitelné v penězích, ale i např. návrh na určení existence či neexistence práva takového plnění.

některý český soud.[127] Pro úplnost je třeba dodat, že dle ustanovení § 86 (3) lze proti zahraniční osobě podat žalobu i u soudu, v jehož obvodu má organizační složku či podnik.

ZMPS obdobně jako nařízení Brusel I umožňuje stranám uzavřít dohodu o volbě soudu a příslušnost resp. pravomoc dohodnout na základě této úmluvy. ZMPS vyžaduje pro tuto dohodu písemnou formu – je tedy v tomto ohledu přísnější než nařízení Brusel I. ZMPS umožňuje sjednat příslušnost i cizích soudů, ovšem tato je dle ustanovení ZMPS umožněna jen právnickým osobám, nikoli osobám fyzickým, což je však třeba v současné době považovat za pochybné a překonané[128]. Nový ZMPS obsahuje v zásadě shodnou úpravu, nicméně navíc obsahuje v ustanovení § 86 podrobnější úpravu dohod o volbě soudu sjednaných ve prospěch zahraničního soudu. § 86 (1) stanoví, že ve věcech závazkových práv a jiných majetkových právech může být ujednáním stran v písemné formě sjednána i příslušnost zahraničního soudu.

Což je však z pohledu disertační práce a v praktické části z pohledu analýzy určení soudní příslušnosti dle nařízení Brusel I důležitější, je vyřešení otázky, kdy budou na daný vztah aplikována ustanovení ZMPS týkající se soudní příslušnosti. Zde je třeba upozornit na skutečnost, že z důvodu revize článku 23[129] nařízení Brusel I je třeba považovat úpravu prorogace v ZMPS v oblasti působnosti nařízení za obsoletní.[130] Nový ZMPS již neobsahuje ustanovení o soudní příslušnosti ve věcech majetkových, jež je popsána ve vztahu k ZMPS. Obsahuje obecnou pravomoc českých soudů.[131]

[127] KUČERA, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání Praha, Brno : Aleš Čeněk, Doplněk, 2009, s. 331.
[128] Srov. KUČERA Z., Mezinárodní právo soukromé, 7. opravené vydání, Aleš Čeněk, Brno-Plzeň 2009, s. 332.
[129] Podrobněji viz strana 89 níže.
[130] Detailněji BŘÍZA, P. Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě, Praha : C.H. Beck, 2012, s. 181.
[131] Srov. § 6 zákona č. 91/2012 Sb. „ Pravomoc českých soudů je dána, jestliže je podle procesních předpisů pro řízení místně příslušný soud na území České republiky, pokud z ustanovení tohoto zákona nebo jiného právního předpisu nevyplývá něco jiného. Je-li ve věci dána pravomoc českých soudů, vztahuje se jejich pravomoc i na vzájemný návrh z téhož právního poměru nebo z týchž skutkových okolností.“

PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části autorka podrobně zanalyzuje právní normy s cílem potvrdit či vyvrátit hypotézy této disertační práce. Jak je zřejmé z teoretické části z kapitoly týkající se procesněprávních norem, při hledání odpovědí týkajících se správného určení soudní příslušnosti hraje klíčovou úlohu nařízení Brusel I. Tento unijní instrument bude níže podroben detailní analýze.

Praktická část se též zaměří na hledání odpovědí v případech určení soudní příslušnosti a další problematiky v situacích týkající se elektronického obchodování se spotřebiteli.

5. Aplikace zejména nařízení Brusel I při řešení otázek soudní příslušnosti

V případě, že v praxi dojde ke sporu v elektronickém obchodě a bude nutné vyřešit otázku soudní příslušnosti resp. určit který soud je příslušný, bude nutné aplikovat příslušné právní normy a určit soudní příslušnost. Autorka samozřejmě vychází z předpokladu existence mezinárodní prvku a splnění podmínek aplikovatelnosti unijních předpisů tzn. nařízení Brusel I.

V praxi mohou v zásadě nastat dva případy. Prvním případem je skutečnost, že strany mezi nimiž spor týkající se elektronického obchodování vznikl, se na soudní příslušnosti dohodnou, jinými slovy uzavřou dohodu o soudní příslušnosti/dohodu o volbě soudu určující příslušný soud jako rozhodný orgán pro případ sporu (blíže viz kapitola 5.2).

Dalším případem je skutečnost, že takováto dohoda mezi stranami sporu uzavřena není a nepředpokládá se či spíše je vyloučeno, že by dohoda o určení soudní příslušnosti mezi těmito stranami mohla být v budoucnu uzavřena. V tomto případě je tudíž nutné nalézt správného hraničního určovatele, který povede k určení soudní příslušnosti (blíže viz kapitola 5.3).

5.1 Struktura soudní příslušnosti dle nařízení Brusel I

Dříve než přistoupíme k detailní analýze relevantních článků nařízení Brusel I je třeba ještě zmínit několik vět ke struktuře soudní příslušnosti v nařízení Brusel I.

5.1.1 Základní soudní příslušnost

Za základní pravidlo pro určení soudní příslušnosti lze považovat domicil viz článek 2 nařízení Brusel I. Vzhledem k volnému pohybu osob v EU nařízení upustilo od kritéria státní příslušnosti, které je pro potřeby stanovení soudní příslušnosti zcela nerozhodující. Pokud tedy nařízení nestanoví jinak, osoby které

mají v jednom členském státě zároveň domicil a zároveň jsou příslušníky tohoto státu, musí být žalovány u soudu svého domicilu. Tato úprava vychází z římskoprávní premisy *actor sequitur forum rei*, tzn. že žalobce následuje žalovaného k jeho soudu. V případě vztahů s mezinárodním prvkem nabývá většího významu než v čistě vnitrostátních případech, protože pro žalovaného je mnohem obtížnější hájit se v cizím státě.[132]

Na osoby, které nejsou státními příslušníky členského státu, v němž mají bydliště, se použijí pravidla pro určení příslušnosti, která se použijí pro jeho vlastní příslušníky. Je zřejmé, že tyto osoby budou žalovány bez ohledu na svou státní příslušnost ve státě, kde je jejich domicil.[133]

Pokud ale žalovaný nemá domicil na území některého členského státu, nařízení se v zásadě neaplikuje a pro určení se postupuje podle mezinárodních úmluv nebo norem vnitrostátního původu, ovšem výjimkou jsou články představující výlučnou soudní příslušnost nebo příslušnost danou dohodu.

5.1.2 Zvláštní (alternativní) soudní příslušnost

Obecná resp. základní shora popsaná příslušnost má další alternativy.[134] Jde o situace, kdy soud členského státu je příslušný projednat žalobu proti osobě s domicilem v jiném členském státě. Žalobce tak může volit mezi soudem ve státě, kde má žalovaný domicil, a soudem v jiném členském státě určeným právě na základě pravidel těchto článků.

V případě článku 5 a 6 se nabízí otázka, zda stanoví pouze mezinárodní pravomoci (opět tento pojem koresponduje s pojmem příslušnost uvedeným v nařízení) nebo se zároveň určuje i příslušnost. Použití slov „místo“ nebo „soud“ naznačuje, že se neurčuje pouze pravomoc soudů určitého státu jako

132 JENARD, P.: Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters, OJ No C 59, 5.3. 1979, kapitola IV, část B, oddíl 1
133 Nařízení stanoví, kdy lze žalovaného žalovat i v jiném členském státě, než ve kterém má domicil. Tato pravidla nařízení stanoví v oddílech 2-7 kapitoly II nařízení (tato pravidla budou dále rozebrána v rámci jiných pravomocí).
134 Jde o články 5, 6 a 7 nařízení Brusel I.

celku, ale také příslušnost konkrétního soudu.[135] I Jenard se ve své zprávě přiklání k názoru, že nařízení samo přímo určuje, který soud je příslušný. Není tedy nutné brát do úvahy ustanovení vnitrostátního právního řádu o určování místní příslušnosti.

Nicméně je třeba zdůraznit, že podmínkou pro určení takovéto pravomoci resp. slovy nařízení příslušnosti stále zůstává skutečnost, že žalovaný musí mít domicil na území některého členského státu EU, ale tohoto je možné žalovat i v jiném členském státě (podle pravidel stanovených nařízením).

Zvláštní pravidla vymezená v článcích 6 a 7 lze chápat nejen jako alternativu k článku 2 tedy k základnímu pravidlu nařízením, ale též jako alternativní pravidlo k ustanovení vymezeným v článku 5. Při přípravě nařízení několikrát zaznělo, že cílem těchto ustanovení je soustředit více řízení, která spolu souvisí k jednomu soudu, a to samozřejmě jednak z důvodů procesní ekonomie a jednak též z důvodů snahy konzistentní judikatury různých soudních orgánů ve shodných věcech.[136]

Dle těchto ustanovení tak, osoba s domicilem na území některého členského státu může být žalována, u soud místa v němž má domicil některý z dalších žalovaných, v případě, že je žalováno více osob společně a právní nároky v žalobách vznesené spolu úzce souvisí[137].

5.1.3 Speciální soudní příslušnost

Speciální pravidla pro určování byla přijata pro tři okruhy právních vztahů, a to pro smlouvy pojišťovací, spotřebitelské a individuální pracovní. Důvodem tohoto odlišného režimu je snaha o ochranu slabší strany daného vztahu, tedy pojištěnce, spotřebitele a zaměstnance, u nichž se v zásadě

135 DASHWOOD, A., HACON, R.J., WHITE, R. Guide to the Civil Jurisdiction and Judgements Convention. Kluwer Law and Taxation Publishers, Denventer, 1987, s. 66 – 67.
136 ROZEHNALOVÁ, N. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Právní fórum 2005, č. 4, s.126.
137 Obdobně je třeba postupovat u žalob zajišťovacích, intervenčních nebo vzájemných. Dále pokud může být žaloba spojena s žalobou týkající se věcných práv k nemovitostem proti témuž žalovanému, lze ji podat u soudu členského státu, na jehož území se nemovitost nachází. Přípustnost těchto žalob musí být dána procesním právem fóra.

předpokládá nižší znalost práva, a tudíž schopnost obrany proti silnějšímu partnerovi. U všech tří okruhů právních vztahů je ochrana slabší strany zajišťována buď omezením možnosti zvolit si sudiště (prorogace) nebo stanovením pravomoci soudů ve prospěch slabší strany[138].

Tato speciální pravidla mají přednost před ustanovením článku 2, 5, 6 a 7, ale použijí se jen za předpokladu, že žalovaný má domicil na území některého členského státu. Blíže k problematice související se spotřebitelem kapitola 6.

5.1.4 Výlučná soudní příslušnost

Jde o situace, v nichž zákonodárce stanoví, že určité věci mohou být rozhodovány jen soudy daného státu. V případě výlučné příslušnosti soudů jednoho státu, nelze uznat rozhodnutí v téže věci vydané soudem jiného státu. Ovšem současně řízení zahájené v dané věci v cizím státě nijak neovlivňuje řízení ve státě, jehož soudy jsou výlučné.

Nařízení Brusel I rozlišuje výlučnou příslušnost definovanou přímo v nařízení samotném[139] a též výlučnou příslušnost založenou dohodou stran.[140]

Výlučná příslušnost založená přímo dle nařízení Brusel I je stanovena bez ohledu na domicil žalovaného či žalujícího. Hraniční určovatele jsou zde např. poloha nemovitosti, sídlo právnické osoby, místo vedení veřejných rejstříků atd. Jak již z názvu samotného vyplývá, tato příslušnost má přednost před všemi ostatními druhy. Je-li v daném právním vztahu dána příslušnost výlučná, nelze již ani v zásadě založit příslušnost podřízením se zahájenému řízení.

Na rozdíl od ostatních příslušnosti je soud povinen podřízení se výlučné příslušnosti zkoumat ex officio.[141] Ve fázi uznání a výkonu rozhodnutí má

---

[138] ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. Evropský justiční prostor (v civilních otázkách). Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 219.
139 Článek 22 nařízení Brusel I.
[140] Článek 23 nařízení Brusel I.
141 Pokud tedy soud jednoho členského státu zjistí, že u něj bylo zahájeno řízení ve věci, v níž má výlučnou pravomoc soud jiného členského státu, bez návrhu prohlásí, že je nepříslušný. V

nerespektování pravidel o výlučné příslušnosti za následek neuznání tohoto rozhodnutí.

5.1.5 Dohodnutá soudní příslušnost

Příslušnost založená dohodou stran je výrazem autonomie smluvní vůle stran, které mohou zvolit (dohodnout se) soud jiný než určuje nařízení. Smluvní vůle je však omezená, ať jednak již samotným vymezením působnosti nařízení resp. článkem 1 tedy na věci občanské a obchodní, dále existencí mezinárodního prvku a omezeními týkajícími se ochrany „slabší smluvní strany"- z hlediska této disertační práce pak půjde o spotřebitele a článek 17 a též samozřejmě pravomocí výlučnou.

Nařízení stanovuje určité náležitosti pro prorogační dohodu. Blíže k této příslušnosti a dohodě o volbě soudu viz kapitola 5.2.

5.1.6 Příslušnost podřízením se zahájenému řízení

Dle nařízení pokud není soud jednoho členského státu příslušný již podle jiných ustanovení nařízení, stane se příslušným, jestliže se žalovaný dostaví k jednání k tomuto soudu. Aby mohla být tato pravidla aplikována je třeba, aby: (i) žalovaný, který má domicil v jednom členském státě, byl žalován ve státě jiném, (ii) byla jinak dána pravomoc soudu členského státu podle pravidel nařízení, (iii) bylo žalováno před soudem členského státu.[142]

Shora uvedené však neplatí, pokud se žalovaný dostavil proto, aby namítal nepříslušnost soudu, nebo je-li jiný výlučně příslušný soud.

případě, že je dána výlučná pravomoc více soudů, prohlásí se za nepříslušné ty z nich, u nichž bylo řízení zahájeno později ve prospěch soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první.

[142] ROZEHNALOVÁ, N., Evropský justiční prostor ve věcech civilních, nařízení č. 44/2001 (ES), o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, pravomoc výlučná, pravomoc dohodnutá a podřízení se zahájenému řízení, Právní fórum 6/2005, s. 205.

5.2 Soudní příslušnost k řešení sporů vyplývajících z elektronického obchodování na základě dohody smluvních stran dle nařízení Brusel I

Na základě principu smluvní volnosti si smluvní strany mohou dohodnout, který soud bude příslušným k řešení případného sporu tzn. uzavřít dohodu o volbě soudu - prorogační dohodu (prorogatio fori) někteří autoři používají pojem jurisdikční doložka. Bruselská úmluva stejně jako nařízení Brusel I (článek 23)[143] stanovují pro formu této dohody splnění určitých kritérií.

Článek 23: „*1. Dohodnou-li se strany, z nichž alespoň jedna má bydliště na území členského státu, že v již vzniklém nebo budoucím sporu z určitého právního vztahu má příslušnost soud nebo soudy tohoto členského státu, je příslušný soud nebo soudy tohoto státu. Pokud se strany nedohodnou jinak, je tato příslušnost výlučná. Taková dohoda o příslušnosti musí být uzavřena a) písemně nebo ústně s písemným potvrzením nebo b) ve formě, která odpovídá zvyklostem zavedeným mezi těmito stranami, nebo c) v mezinárodním obchodě ve formě, která odpovídá obchodním zvyklostem, které strany znaly nebo musely znát a které strany smluv tohoto druhu v daném odvětví obchodu obecně znají a pravidelně se jimi řídí.*

2. Písemné formě jsou rovnocenná veškerá sdělení elektronickými prostředky, která umožňují trvalý záznam dohody.

3. Uzavřou-li takovou dohodu strany, z nichž žádná nemá bydliště na území členského státu, nemohou soudy ostatních členských států rozhodovat, ledaže by zvolený soud nebo soudy příslušnost odmítly...“

5.2.1 Alespoň jedna smluvní strana s bydlištěm v EU

Článek 23 ke své aplikaci v praxi vyžaduje, aby alespoň jedna ze smluvních stran prorogační dohody měla bydliště v členském státě EU srov. čl.

[143] Podrobněji viz níže.

23 (3)[144]. Zde je třeba zmínit, že revize[145] Brusel Ia tento požadavek odstraňuje a čl. 23 je tudíž účinnosti této revize aplikovatelný bez ohledu na bydliště stran, samozřejmě za podmínky, že zvolený soud je v EU.

Otázkou zůstává v kterém okamžiku tak musí být, zda v okamžiku uzavření dohody či v okamžiku zahájení příslušného řízení.

Pokud provedeme jazykový výklad článku 23 dojdeme k závěru, že správná by měla být varianta první tedy v době uzavření dohody. Pro tuto variantu svědčí i zájem na právní jistotě účastníků. Ovšem pokud budeme vycházet z definice rozhodného okamžiku uvedeném v rozhodnutí ve věci *Sanicentral GMBH v. René Collin 25/79*, který se zabývá problematikou prorogační dohody v Bruselské úmluvě, dojdeme k závěru, že je možné použít nařízení i v případě, že žádná strana neměla bydliště v členském státě v době uzavření dohody. Obdobný názor zastávají odborníci Magnus a Mankowski[146].

Autorka se však s těmito názory neztotožňuje a přiklání se k názoru, že v zájmu zachování právní jistoty by rozhodným měl být okamžik uzavření dohody. Nebylo-li by tomu tak, snadno by mohlo dojít k situacím, kdy by smluvní strany změnou svých bydlišť dodatečně měnily dohody o volbě soudu. Obdobný názor je možné nalézt v Pocarově[147] zprávě k Luganské úmluvě obsahující identické ustanovení, kde je uvedeno že relevantním bydlištěm je bydliště v okamžiku uzavření dohody. Podporu k tomuto závěru autorka spatřuje též v rozhodnutí SDEU ve věci *Coreck Maritime GmbH v. Handelsvelm BV and Others, C 387-98*, kde je uvedeno, že článek 23 je třeba zkoumat ve vztahu k původním stranám dohody, takže např. následné nástupnictví stran nemá na její posouzení žádný vliv.

---

[144] Článek 23 (3): „*Uzavřou-li .... dohodu strany, z nichž žádná nemá bydliště na území členského státu, nemohou soudy ostatních členských států rozhodovat, ledaže by zvolený soud nebo soudy příslušnost odmítly*."

[145] Revize se týká především zajištění bezproblémového, méně časově náročného a méně nákladného uznávání a výkon soudních rozhodnutí vydaných v jiném členském státě. Otázky uznání a výkonu však nejsou předmětem analýzy této disertační práce.

[146] MAGNUS, U., MAKOWSKI, P., Brussels I Regulation, Mnichov : Sellier, 2007, s. 392.

[147] POCAR F. Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Lugano, 30, října 2007 – důvodová zpráva profesora Fausta Pocara, Úřední věst. C 319, 23.12.2009, bod 105.

Dále pokud se na problematiku podíváme z opačné strany, tedy v době uzavření dohody jedna ze stran měla bydliště v členském státě, ovšem poté své bydliště z členského státu přesunula do státu nečlenského, autorka se domnívá, že i na tuto situaci by se mělo nařízení v zájmu principu právní jistoty vztahovat.

5.2.2 Otázka omezení na volbu soudů v EU

Dále je třeba ještě zdůraznit skutečnost, že dohodu lze v zásadě uzavřít jen ve prospěch soud některého členského státu, což však nevylučuje možnost stran uzavřít dohodu o soudní příslušnosti soudu nečlenského státu, tato dohoda se však nebude řídit článkem 23. Z rozsudku ve věci *Siegfried Zelger v. Sebastiano Salinitri 56/79* plyne, že není třeba žádného bližšího vztahu mezi zvoleným soudem a předmětem sporu.

Pokud tedy strany uzavřou dle článku 23 dohodu, je třeba volbu soudní příslušnosti určenou na základě této dohody, považovat za výlučnou. V tomto kontextu je třeba zmínit ještě článek 71 (1), z něhož vyplývá aplikační přednost pravidel týkající se soudní příslušnosti definovaných v příslušných mezinárodních úmluvách.

5.2.3 Otázka dopadu nařízení na volbu soudů mimo EU

Ze shora uvedené analýzy, jasně plyne aplikovatelnost nařízení na prorogační dohody kdy, je zvolen soud v EU, ovšem může nastat situace, kdy výlučná příslušnost článku 22 zabrání použití ujednání o volbě soudu mimo EU[148] případně je možné omezení volby soudu dovozovat z judikatury SDEU.

[148] V případech výlučné příslušnosti, se nařízení Brusel I použije vždy, a to bez ohledu na případnou volbu soudu třetího státu.

5.2.3.1 Rozhodnutí SDEU tzv. judikát Owusu

Tento judikát byl již jednou citován výše v souvislosti s určením mezinárodního prvku. Autorka považuje za vhodné jej opět zmínit v této části. V souvislosti s tímto judikátem totiž vyvstává otázka, zda nejsou soudy EU povinny ignorovat dohody o volbě soudu ve prospěch soudů mimo EU, také v případech, kdy je dána jejich příslušnost dle článku 2 nařízení Brusel I.

SDEU v tomto judikátu uvádí, že článek 2 nařízení Brusel I je kogentní povahy a odchýlit se od něj lze pouze v případech výslovně uvedených.[149] SDEU odhlédl od jiných hodnot a úvah, jak je např. fakt, že žádný členský stát nebyl v daném řízení dotčen a že vedení řízení ve Velké Británii se jeví jako dosti problematické z hlediska např. obstarání důkazů.

Proti tomuto rozhodnutí se zvedla mezi odborníky vlna nevole, pokud bychom totiž tuto argumentaci aplikovali i na dohody ve prospěch soudů třetích státu, kdy z dikce článku 23 jasně plyne jeho aplikovatelnost pouze ve prospěch soudů členských států a nařízení Brusel I v tomto směru žádnou odchylku nepovoluje, docházelo by k situacím, kdy by soudy členských států měly ignorovat ujednání v takových dohodách a aplikovat ustanovení článku 2. [150]Odborníci se snaží nalézt argumenty, proč nelze logiku Owusu vztahovat na tyto dohody o volbě soudu[151]. Zdá se, že i většina vnitrostátních soudů EU není ochotna tuto logiku přijmout a akceptuje dohody o volbě soudu ve prospěch třetích zemí, i když by byla dána jejich příslušnost dle článku 2 nařízení Brusel I.[152]

[149] Srov. bod 45 tohoto rozhodnutí.
[150] BŘÍZA, P. Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě, Praha : C.H.Beck, 2012, s. 127.
[151] Srov. např. KNIGHT, C. Owusu and Turner: The Shark in the Water?, Cambridge Law Journal 2007, Vol. 66, Issue 2, s. 288 a násl.
[152] BELL, A. Forum Shopping and Venue in Transnational Litigation, Oxford University Press, 2003, s. 318.

5.2.4 Náležitosti dohody o volbě soudu

Článek 23 poměrně jasně a přesně vymezuje formální požadavky kladené na prorogační dohodu. Dohoda o soudní příslušnosti musí být: (i) písemná nebo i (ii) ústní, ovšem s písemným potvrzením, anebo (iii) ve formě, která odpovídá zvyklostem zavedeným mezi těmito stranami, nebo (iv) v mezinárodním obchodě ve formě, která odpovídá obchodním zvyklostem, které strany znaly nebo musely znát a které strany smluv tohoto druhu v daném odvětví obchodu obecně znají a pravidelně se jimi řídí.

5.2.4.1 Pojem dohoda o příslušnosti a pojem dohodnout se

Obecně při výkladu unijního práva platí, že je třeba jej vykládat zcela autonomně tzn. že je třeba je vykládat ve všech unijních státech stejně nikoli tedy dle vnitrostátního výkladu. Výjimečně však SDEU dojde k závěru, že určitý pojem je třeba vykládat dle ustanovení vnitrostátního práva.

Pro výklad pojmu dohody o příslušnosti je důležité rozhodnutí ve věci *Powell Duffryn v Petereit, C-214/89,* v němž SDEU dospěl k závěru, že je v zájmu zajištění rovnosti a jednotnosti práv a povinností pro členské státy a dotčené jednotlivce důležité, aby tento pojem nebyl vykládán dle vnitrostátního práva jednotlivých členských států, ale byl vykládán zcela autonomně na vnitrostátních právních normách nezávisle.

Pojem dohodnout se není nutné vnímat nutně jako dohodu ve smyslu smluvního práva: podstatou dohody je spíše, že žalovaný souhlasí s tím, aby byl žalován u jiného soudu než, u kterého by podle nařízení Brusel I mohl být žalován. Klíčovou otázkou tedy je zda souhlas byl skutečně dán. SDEU např. v rozhodnutí *Iveco Fiat v. Van Hool 313/85* ukládá vnitrostátnímu soudu povinnosti zkoumat, zda ke konsenzu skutečně došlo.

5.2.4.2 Otázka materiální platnosti

Otázce materiální platnosti se nařízení nevěnuje, nicméně tuto otázku částečně řešil SDEU ve svém rozhodnutí ve věci *Coreck Maritime GmbH v. Handelsveem BV and Others, C-387/98,* z něhož vyplývá, že materiální platnost dohody (např. způsobilost účastníků dohodu uzavřít) je třeba posoudit dle práva rozhodného.

5.2.4.3 Uzavření dohody o volbě soudu elektronicky

Nařízení Brusel I obsahuje pouze jedno ustanovení, které výslovně hovoří o elektronickém obchodě resp. o elektronických prostředcích. Jde o již i shora částečně analyzovaný článek 23 resp. odst. (2) tohoto článku, který se týká požadavku formy dohody o příslušnosti soudů. Nařízení také obsahuje další ustanovení, jež je ovlivněno elektronickým obchodem, jde o článek 15 (1) (c)[153], který se týká smluv uzavřených spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti.

Článek 23 odstavec druhý stanoví: „*Písemné formě jsou rovnocenná veškerá sdělení elektronickými prostředky, která umožňují trvalý záznam dohody*.“[154]

Proto, když je dohoda vytvořená online, tedy v elektronické podobě či lépe elektronickými prostředky, bude mít v případě vytištění podobu trvalého záznamu. Ovšem, co se stane když dohoda vytištěna není a je pouze uložena na počítači např. prodávajícího? I v tomto případě by měla být považována za trvalý záznam. Soudní příslušnost, která je obsažena v dohodě, jež má elektronickou podobu, tedy naplňuje ustanovení článku 23 (2).

U tradiční psané dohody může vyvstat otázka, zda v případě, že písmo je tak malé nebo nečitelné, že zůstane nepovšimnuto, dohoda stále naplňuje požadavek psané formy. Odpověď potvrzená judikaturou soudů členských států

[153] Blíže viz. kapitola V.
[154] Srov. s článkem 6 Vzorového zákona UNCITRAL o elektronickém obchodu 1995.4.

je: nikoliv.[155] Avšak argument, že ustanovení v dohodě je nejasné z důvodu elektronického formátu, kdy je jen jedna stránka dohody zobrazena na monitoru a číst celou dohodu vyžaduje rolovat stránky pomocí kurzoru, nemůže uspět. Oponovat mu lze příkladem, že obdobně jako tradiční psaná dohoda může být zachycena též na několika stránkách, které vyžadují otáčení. Tuto otázku řešil Nejvyšší soud v Ontariu v případě *Rudder v Microsoft corp 1999 Carswell Ont 3195*. Soud dospěl k závěru, že vyhovět tomuto argumentu by způsobilo chaos na trhu, učinilo elektronické obchodování neefektivním a celkově podkopalo celistvost jakékoliv dohody uzavřené online.[156]

Bez ohledu na požadavek formy, se zdá, že tu nejsou žádné překážky či jiné obtíže a můžeme konstatovat, že volba soudní příslušnosti uzavřená v dohodě pomocí internetu spadá pod ustanovení článku 23.[157]

Technicky je velmi jednoduché pro vlastníka webových stránek vložit jurisdikční doložku resp. dohodu o volbě soudu do veškerých svých smluv uzavíraných s obchodními partnery[158] přes internet. Druhá smluvní strana jednoduše akceptuje smluvní podmínky pomocí tlačítka souhlasím. V případě, že k takovéto akceptaci nedojde objednávka není přijata a je třeba si najít jiného smluvního partnera.

5.2.5 Dohoda o volbě soudu a elektronický obchod

Dohoda o volbě soudu je výrazem autonomie vůle stran závazku. Tento způsob přináší nepochybně výhody jako je jistota o tom, kde bude daný spor souzen, propojení právního režimu s tímto sudištěm.

[155] FAWCETT, J., HARRIS, J., BRIDGE, M. International Sale of Goods in the Conflict of Laws. Oxford : University, Oxford, 2005, s. 509.
156 FAWCETT, J., HARRIS, J., BRIDGE, M. International Sale of Goods in the Conflict of Laws. Oxford : University, Oxford, 2005, s. 511.
[157] Toto je pohled odborníků na jurisdikci a elektronické obchodování z Haagské konference o mezinárodním právu soukromém diskutovaným na jejich zasedání 28. února 2000.
[158] K problematice prorogačních dohod uzavíraných se spotřebiteli (B2C vztahy blíže viz kapitola 2.1.5.2).

Smluvní strany mohou v případech elektronického obchodování platně tzn. v souladu s článkem 23 (případně 17 bude-li stranou spotřebitel) uzavřít takovou dohodu. Při jejím sjednávání je třeba vzít v úvahu shora uvedená případná omezení a náležitosti.

Vzhledem k povaze elektronického obchodu, kdy většina smluv je předem připravena, poskytovatelé resp. často prodávající či silnější strana, která může diktovat podmínky, volí při volbě soudu soud členského státu, na jehož území mají sídlo podnikání či členského státu, jehož právní řád znají či případně soudu v členském státě s právním řádem pro ně nejpříznivější.

V praxi v případech elektronického obchodování velmi často dochází k tomu, že silnější strana volí soud třetího státu, státu mimo EU, nejčastěji USA. Pokud by se v kontextu judikátu Owusu aplikoval článek 2 a na takovou volbu soudu by nebyl brán zřetel, došlo by v praxi k podstatnému omezení principu právní jistoty a též potlačení principu autonomie smluvní vůle. Autorka se domnívá, že většina velkých IS providerů by zcela odmítala na takový postup a vyvíjela by tlak zřejmě ve formě silného lobbingu a žádala změnu.

Jak je již zmíněno shora dohody o volbě soudu, či v tomto případě lépe vyhovuje termín jurisdikční doložky, bývají většinou již součástí smluv uzavíraných před plněním elektronického obchodu samotného. V případě předmětu plnění větších finančních hodnot a s opakujícím se plněním, bývá jurisdikční doložka součástí rámcových smluv uzavíraných smluvními partnery. Při elektronickém obchodování častěji než při jakémkoli jiném obchodování strany používají k uzavření jurisdikčních doložek elektronické prostředky.

K otázkám dohod o volbě soudu uzavíraných se spotřebiteli viz blíže kapitola 6 níže, jež též analyzuje neúčinnost takové dohody sjednané v rozporu s článkem 17, jež se týká spotřebitelských smluv. V praxi se lze v různých případech elektronického obchodování setkat s dohodou o volbě soudu uzavřenou se spotřebitelem v rozporu s článkem 17.

5.2.A Náležitosti dohody o volbě soudu dle Haagské úmluvy

Přestože je praktická část primárně zaměřena na analýzu nařízení Brusel I, považuje autorka za důležité učinit krátký exkurz týkající se náležitostí dohody o volbě, které vyžaduje výše zmíněná[159] Haagská úmluva. Na jaké situace bude případně nutné použít tuto úmluvu a na které se bude případně vztahovat nařízení Brusel I viz kapitola 4.1.1.2 výše.

5.2.A.1 Formální požadavky

Formální požadavky jsou upraveny v článku 3 (c) Haagské úmluvy, následovně: „*dohoda o výlučné soudní příslušnosti musí být uzavřena nebo zdokumentována: i) písemně nebo ii) jiným komunikačním prostředkem, který zpřístupňuje informace tak, aby byly využitelné pro další potřebu*“

Úmluva zakazuje ukládat další požadavky jdoucí nad rámec tohoto ustanovení. Písemná forma či písemný záznam může být učiněn elektronicky a hodně jako v případě nařízení Brusel I může pouze stvrzovat ústní dohodu. Je třeba zdůraznit, že Haagská úmluva obsahuje ustanovení resp. kolizní normu týkající se materiální platnosti, které je třeba respektovat a nelze tudíž formální požadavky vykládat extenzivně, tak aby bylo zasahováno do otázek materiální platnosti a existence souhlasu např. posuzovat platnost dohody o volbě soudu, která má podobu proklinutí se na další webové stránky.

5.2.A.2 Otázka materiální platnosti

Z článku 5 (1) a článku 6 (c) Haagské úmluvy plyne, že materiální platnost volby soudu je nutné vždy posuzovat podle práva zvoleného soudu. Je tudíž nutné i respektovat ustanovení mezinárodního práva soukromého. V praxi by zakotvení tohoto pravidla mělo způsobit skutečnost, že stejná dohoda soudní

[159] Kapitola 4.1.1 a násl. výše.

příslušnosti bude posouzena stejně u soudů v různých státech, jelikož tyto soudy budou nuceni uplatnit stejné kolizní pravidlo a stejné rozhodné právo.

Pod oblast materiální platnost spadá např. diskutovaná otázka způsobilosti, posouzeni a kvalifikace internetových deliktů atd.

5.3 Určení soudní příslušnosti v případě absence dohody o volbě soudu

Může samozřejmě nastat situace, kdy dohoda o soudní příslušnosti mezi stranami elektronického obchodu neexistuje, jinými slovy subjekty elektronického obchodu se nedohodly (a nedohodnou) a vznikl mezi nimi spor. V případě nastalého sporu je tedy třeba příslušný soud správně určit.

5.3.1 Praktické otázky jež je třeba analyzovat při hledání řešení soudní příslušnosti

Dříve než autorka přistoupí k podrobné analýze jednotlivých v úvahu připadajících článků nařízení Brusel I je třeba zhodnotit praktické otázky a technologické možnosti elektronického obchodování, které mají velmi významný dopad na nalezení vhodných hraničních určovatelů pro určení soudní příslušnosti.

Jinými slovy autorka v této kapitole vytyčí základní otázky, na něž je nutné nalézt odpověď, aby bylo možné správně aplikovat příslušný článek nařízení Brusel I (půjde o čl. 2 a 5) a následně na jeho základě určit příslušný soud.

5.3.1.1 Otázky vymezení hranic území dopadu

Jak již bylo okrajově naznačeno v teoretické části internet jako komunikační médium pro zprostředkování elektronického obchodu je velmi těžké vymezit pro určité území tzv. ohraničit. Americké soudy[160] i komentátoři[161] hovoří v souvislosti s internetovým obchodem o nedostatku územního ohraničení. Fyzické hranice vytváří rámec pro hranice právní tím, že vymezí určité ukazatele upozorňující na nutnost dodržování odlišných pravidel po

[160] Digital Equipment Corp v Altavista technology Inc 960 F (District Court of Massachusetts 1997).
[161] KALOW, G. From the Internet to Court: Excercising Jurisdiction over World Wide Web Communications, 1997 Law Review 2241; BRODSKY, W. Surfing the Stream of Commerce,1997 L Rev s. 825.

překročení fyzických hranic. Je proto obtížné lokalizovat „virtuální“ internetové obchodní transakce v jednotlivých státech. Ačkoli internet jako jedna z metod komunikace ignoruje územní ohraničení, neznamená to, že neexistují spojení s určitým územím a obchodní transakcí[162] a se spory vyplývajícími z těchto obchodů.

V případě internetového obchodu dochází často ke komunikaci mezi osobou sídlící v jednom státě (např. kupující určité zboží) a osobou sídlící ve státě jiném (např. prodávající). Takováto jednoduchá komunikace bude vyžadovat použití nejméně dvou počítačů[163]. Ve většině případů budou umístěny v určitých státech. Výjimku tvoří přenosné počítače používané na palubě letadel vysoko nad zemí (mid air) popřípadě na volném moři.

V případě, elektronického obchodu týkajícího se většího objemu financí bude počítač často umístěn ve stejném státě jako je sídlo jeho uživatele. Ovšem stále díky masivnímu vývoji mobilních technologických zařízení neustále narůstá počet uživatelů těchto zařízení, kteří uzavírají obchody z různých míst po světě bez ohledu na své sídlo či domicil.

S ohledem na shora uvedené se tedy nabízí otázka, kde – v kontextu této analýzy v jakém státě – elektronický obchod proběhl.

5.3.1.2 Otázky identifikace a lokace účastníků elektronického obchodu

Kupující nemusí znát totožnost prodávajícího jeho domicil či sídlo. Elektronické emailové adresy nemusí nutně vypovídat a často vůbec nevypovídají o geografickém umístění např. @gmail.com, @yahoo.com. Podle evropské směrnice o elektronickém obchodu je na prodávajícím vyžadováno umožnit příjemcům služeb (ve shora uvedeném zjednodušeném případě případě kupujícímu) a příslušným orgánům přístup ke jménu/názvu poskytovatele služby (prodávajícího), zeměpisné adrese, na níž je poskytovatel služeb usazen, údaje,

[162] REED, C. Internet Law. London : Butterworths London, 2000, s. 453.
[163] Disertační práce pro zjednodušení dále používá pojem počítač, jež však může v praxi být velmi vhodně a zcela nahrazen jiným zařízením jako např. smartphone či tablet.

které umožňují rychlé navázání kontaktu s poskytovatelem služeb a přímou a účinnou komunikaci s ním včetně adresy jeho elektronické pošty.[164] Ovšem když kupující obchoduje se společností mimo EU, umístěnou ve státě, jež ve svém právním řádu obdobnou informační povinnost poskytovatelů nemá, problém identifikace poskytovatele služeb zůstává.

Stejný problém nastává i při identifikaci a lokalizaci druhé strany, tedy příjemce služby (např. kupujícího). Návštěvníci webových stránek odhalí svou IP adresu, ovšem někteří poskytovatelé přiřadí uživateli novou adresu při každém přilogování se na web. Jak je uvedeno v teoretické části vzhledem k problematice vyčerpání IP adres, kdy jsou využívány dynamické IP adresy tzn. že jedna IP adresa může být přiřazena více uživatelům a dynamicky se mění. Jinými slovy jednomu zařízení může odpovídat více IP adres.

Tento nedostatek identifikace správné lokalizace může také nastat v případě, že poskytovatel softwaru zpřístupní své služby nebo zboží pomocí Application Service Provider business model.[165] Díky této metodě příjemci služby mohou mít jednu adresu jako svou účetní, ale mohou zpřístupnit pomocí dalších adres k prodeji svůj software, zboží nebo služby kdekoli na světě.

Evropská směrnice o elektronickém obchodu se výše uvedenou problematikou nezabývá. Implementuje informační povinnost a vychází z premisy, že prodávající se může vždy dotázat kupujícího na jeho totožnost a sídlo, ovšem neexistuje právní prostředek, který by zabránil kupujícímu v nepravdě. Ani detailní údaje z příjemcovy kreditní karty nezaručí pravdivé údaje. Např. americká společnost může vydat kreditní kartu Australanovi.

Proto v praxi v případě, že strana nezjistí dostatečné údaje pro zjištění identifikace, totožnosti strany druhé je jediným východiskem, jak druhou stranu identifikovat, zahájit trestní řízení. Orgány činné v trestním řízení často narážejí na problém, kdy dohledání registračních údajů vztahujících se k emailové adrese jako jedinému identifikátoru pachatele je téměř nemožné. Velká většina

[164] Jde o tzv. informační povinnost blíže viz výše kapitola 3.2.1.2.
[165] Application Service Provider (ASP) je poskytovatel softwarových aplikací ze vzdáleného připojení přiřadí zákazníkům adresu formou pronájmu a dle sjednaných úrovní služby. http://www.soluziona.cz/htdocs_cz/areas/consultoria/servicios/bsp/index_bsp.shtml.

poskytovatelů služeb se nenachází na území EU, velmi často jde o americké společnosti, proto je třeba žádat o tyto údaje cestou právní pomoci. Dle IT odborníků zabývajících se otázkami internetové kriminality hackeři[166] využívají dnes již volně dostupný software, který dokáže natolik zanonymizovat přístup na internet změnou IP adresy, tak, že přestože ve skutečnosti bylo do napadnutého informačního systému zasahováno z počítače umístěného v České republice, IP adresa udává jako lokační místo např. Brazílii.

Problematika zjišťování totožnosti strany užívající elektronické prostředky v trestním řízením a např. v praxi množící se případy páchání trestných činů v rámci elektronického obchodování je problémem natolik obsáhlým a komplexním, jež by vydal na samostatné téma disertační práce, autorka se domnívá, že jde již zcela mimo intence této práce a i mimo problematiku mezinárodního práva soukromého.

5.3.1.3 Otázky identifikace a lokace počítače

Komunikace přes internetovou síť může zahrnovat strany používající mezi sebou webový server jako prostředník komunikace, webové servery a sítě, virtuální trhy, které přijímají a zpracovávají zprávy či nověji pro komunikaci i pro uzavírání elektronických obchodů užívat pouze sociální sítě.[167] V těchto případech jde o nepřímou komunikaci se servery, které přenáší informace stejným způsobem jako poštovní úřady doručují zásilky.

Pro uživatele elektronického obchodu není neobvyklé, ba naopak je zcela obvyklé komunikovat mezi různými státy, aniž by znali umístění informačního systému, pomocí něhož je jim tato komunikace umožněna.[168] Navíc lokace určitých systémových informací se mohou změnit, aniž by si příjemce či poskytovatel byl vědom změny, změnu jakkoli mohl zaznamenat.

[166] Jde o osobu nelegálně narušující informační systému jiných osob.
[167] DAVIES, L. Contract Formation on the Internet: Shattering a few myths, Kapitola 6 EDWARDS, L., WAELDE, C. Law and the Internet: Regulating Cyberspace, Hart : Oxford, 1999, s. 455.
[168] UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996, Guide to Enactment, para 100.

Osoba posílající zprávu a osoba zprávu přijímající ve valné většině případů netuší, kde je server umístěn. Doménové jméno není spolehlivým ukazatelem, jelikož počítač může být jednoduše fyzicky přenesen, aniž by se doména změnila.[169] Až na některé výjimky jako např. slovenský právní řád[170], je možné zaregistrovat doménu národního řádu bez ohledu na státní příslušnost, domicil či sídlo držitele této domény. V praxi to znamená, že např. .cz doména může být držena společností se sídlem v Ruské federaci.

Počítače samozřejmě nejsou pokaždé nutně umístěny ve stejném státě jako je sídlo strany nebo místo, kde je umístěn samotný obchod. Např. obchodní společnost sídlí ve státě A, se zabývá internetovým obchodem, jehož příjemci jsou ve státě B a používá k tomu server, který je umístěn ve státě C.

Dalším problémem je, že počítač, na němž jsou data přijímána nebo odesílána, spadá pod soudní příslušnost jiného státu než toho, v kterém je umístěna sama adresa.[171] Např. zpráva může být doručena na přenosný počítač v době obchodní cesty v zahraničí. Příjemce může být takzvaným mobilní internetovým uživatelem (m-commerce).

5.3.1.4 Otázky lokace místa rozhodných událostí

Jedno ze základních řešení otázky soudní příslušnosti je, že v soudním řízení je zjištěno místo, kde se daná událost odehrála (byla podepsána smlouva, kde byl kontrakt proveden, místo, kde došlo k porušení této smlouvy, k následku porušení smlouvy, atd.). Identifikace takovéhoto místa je obtížná v případech, které se internetového obchodování netýkají, ovšem v případech elektronického obchodu je zjištění takového místa ještě daleko obtížnější.[172]

Vezmeme-li v úvahu řešení shora uvedených otázek, nabízí se nám při hned několik odpovědí pro určení místa rozhodných událostí.

[169] BERLICI, M. Jurisdiction and the Internet ann the Regulation 44/2001, E-Commerce, The Comparative Yearbook of International Business – Special issue, 2002, s.377.
[170] Držitelem .sk domény může být pouze osoba s bydlištěm či sídlem v SR.
[171] UNICITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996, Guide to Enactment, para 100
[172] FAWCETT, J., HARRIS, J., BRIDGE, M. International Sale of Goods in the Conflict of Laws. Oxford : University, Oxford, 2005, s. 523.

5.3.1.5 Otázky dosahu na různé obchodní aktivity

Obchodování přes internet zahrnuje širokou oblast různých obchodních aktivit. Může jít o tvorbu webových stránek, může jít o tzv. interaktivní stránky (kde uživatel vyměňuje informace s hostitelským počítačem).[173] Smluvní vztah je často uzavřen pomocí webových stránek, přes webové stránky dochází k nákupu a prodeji, ovšem také poskytování informací o výrobku, ceně, kontakt na personál kamenného obchodu pro případ objednání zásilky online atd.[174] Přes webové rozhraní dochází i velmi často k placeni za zboží či služby.

Některé služby jako např. různé poradenství jsou placeny tzv. přihlášením se na příslušnou webovou stránku či nejnovější trend zaplacením přístupu do určité skupiny na sociální sítí a poskytnuty osobou, která však pouze využívá nikoli vlastní a je odpovědná za takovou sociální síť.

5.3.1.6 Cílová skupina elektronického obchodování

Příkladem, z něhož je jasný celosvětový dopad internetu je internetová inzerce.[175] Na rozdíl od tradičních forem inzerce jako je např. inzerování v novinách, časopisech, radiu a televizi, inzerování na Internetu není nasměrováno[176] k určité zeměpisné oblasti.[177] Ani není nasměrováno k určité skupině obyvatel. Jednoduše každý, kdo má přístup k internetu, je cílovou skupinou e-obchodu. Samozřejmě pokud je pro inzerát zvolena např. čeština faktická cílová skupina se značně zúží nicméně např. v případě angličtiny je cílová skupina mnohem širší a prakticky zahrnuje celý svět.

[173] Zippo Manufacturing Company v. Zippo Dot Com INc 952 (District Court of Pennsylavania).
[174] The Opinion of the Economic and Social Commitee on the proposed Brusel I Regulation.
[175] Typickým příkladem je dynamické zobrazování reklam, ale i např. služba reklamy určitých klíčových slov zadávaných do vyhledávače např. AdWords.
[176] Koncepce řekněme „řízených“ aktivit je důležitá pro definování spotřebitelských smluv pro účely nařízení Brusel I, resp. Článek 15(1).
[177] Navíc inzerát na webových stránkách je na rozdíl od jiné např. novinové inzerce inzerátem trvalým.

Vlastník či provozovatel webových stránek může vyloučit např. prodej produktů v určité zeměpisné oblasti typicky omezením místa doručování, ovšem identita a totožnost kupujícího případně jeho domicil jsou faktory těžko prokazatelnými.

V případě elektronického obchodování jsou často obě strany aktivní, např. prodávající, který vytvoří interaktivní webové stránky a kupující, který umístí svoji nabídku na takovéto stránky. Samozřejmě, že zde může být aktivní kupující a pasivní prodávající (pasivní webové stránky) a naopak.

5.3.1.7 Otázky předmětu[178] elektronického obchodu

Některé předměty elektronického obchodování je možné prodávat a kupovat v digitalizované podobě typicky jde o software, hudbu, statistické údaje, knihy, hudbu, ale i různé formy poradenství. Nákup lze uskutečnit jednak pomocí interaktivních stránek jednak i pomocí komunikačních prostředků jako je email. Samotné doručení se také může uskutečnit přes internet. Informace je jednoduše poslána z jednoho počítače na druhý. V těchto případech se nabízí otázka, zda jde o prodej zboží či poskytování služeb?

Další problém, který může nastat je otázka doručení. Jelikož poskytovatel neví, kde bude jeho produkt stažen. Kupující může produkt stáhnout na svůj přenosný počítač kdekoli na světě.

Dalším problémem je, že takový produkt jako je např. software může být v hmatatelné podobě nahrán na přenosný disk či jiné medium a doručen poštou, pak se jedná o tradiční prodej zboží. Ovšem v případě, že je přenášen ke kupujícímu pomocí internetu v podobě informace, je považován za nehmotné zboží.[179]

[178] Autorka záměrně volí pojem předmět ve smyslu teoreticko-právním nikoli ve smyslu věci. Níže je položena otázka do jaké míry jde o obchodování se službou a do jaké míry o obchodování se zbožím.
[179] Nabízí se otázka, zda považovat transfer softwaru přes internet za zboží pro účely Vídeňské úmluvy. Software bude často prodáván přes internet pomocí licenční smlouvy, podle níž vlastnictví nepřejde ke spotřebitelům.

5.3.2 Řešení otázek soudní příslušnosti v případě absence prorogační dohody

Dojede-li mezi stranami ke sporu v případech týkajících se elektronického obchodování a mezi stranami není a ani nebude uzavřena prorogační dohoda, nabízí se řešení k otázky správného určení příslušného soudu ustanovení článku 2 a 5 nařízení Brusel I.

5.3.2.1 Článek 2 nařízení Brusel I

Článek 2 (1): „*Nestanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu*.“ (2): „*Na osoby, které nejsou státními příslušníky členského státu, v němž mají bydliště, se použijí pravidla pro určení příslušnosti, která se použijí pro jeho vlastní státní příslušníky*.“

Tento článek stanovuje základní pravidlo pro určení soudní příslušnosti. Nařízení (i Bruselská úmluva) především z důvodů zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti dle čl. 12 SES opouští tradiční dělení na cizozemce a tuzemce. Jako kritérium je použito bydliště, resp. domicil u anglické verze nařízení, a to bez rozdílu pro osoby fyzické i právnické.

K pojetí domicilu blíže viz teoretická část kapitola 2.3.2 výše. V kontextu článku 2 nařízení bude třeba vyřešit otázku: který okamžik je rozhodný pro určení bydliště. Dle zásady *perputuatio fori* je tímto okamžikem, okamžik zahájení řízení.

5.3.2.1.1 Hledání odpovědi na otázky identifikace a lokace účastníků

U dohod uzavřených přes internet mohou vyvstat v souvislosti s článkem 2 nařízení Brusel I dva praktické problémy resp. k aplikaci tohoto článku bude nutné odpovědět na dvě shora uvedené otázky a to identifikace a lokace stran

dohody. Zbylé otázky uvedené v kapitole 5.3.1 není třeba pro samotnou aplikaci článku 2 nařízení Brusel I řešit.

Přesto, že žalobce může identifikovat a lokalizovat stranu, kterou chce žalovat, může se stát nemožným zjistit, kde má tato strana bydliště. Např. prodávající jako žalobce nemá žádnou adresu kupujícího žalovaného. Nebo žalobce jako kupující sice nalezne adresu společnosti provozující elektronický obchod, jež je však řízena přes internet dalšími osobami, které mají bydliště či sídlo v různých státech. Je velmi obtížné zjistit, kde je umístěna hlavní správa celé společnosti, hlavní místo podnikatelské činnosti.

Prodávající sice mají dle směrnice o elektronickém obchodu informační povinnost, ovšem to ještě neznamená, že bude tato adresa „domicilem“ ve smyslu nařízení.

Jak je již uvedeno shora strany elektronického obchodu jsou velmi často obtížně dohledatelné a v případě, že se některá ze stran rozhodne žalovat stranu druhou je velmi pravděpodobné, že když bude bydliště úspěšně dohledáno bude velmi nepraktické v tomto státě žalovat, možná řešení pak nabízí článek 5 nařízení Brusel I.

5.3.2.2 Článek 5 (1) nařízení Brusel I obecně

Znění článku 5(1): „*Osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována:*

a) pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn;

b) pro účely tohoto ustanovení a pokud nebylo dohodnuto jinak, je místem plnění zmíněného závazku: - v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno, - v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytovány,

c) nepoužije-li se písmeno b), použije se písmeno a).“

Účelem shora uvedeného ustanovení bylo, jak vyplývá z přípravných materiálů k nařízení a k samotné Bruselské úmluvě, odlišit od sebe závazky ze smluv závazky mimosmluvní (tzv. z deliktu či kvazideliktu), které jsou výslovně řešeny v odstavci (3) téhož článku.

Zde je v souvislosti s českým pojetím náhrady škody nutné upozornit na skutečnost, že pojetí odpovědnosti podle nařízení se odlišuje od pojetí náhrady škody za porušení smluvní povinnosti v českém právu, neboť ta je považována v nařízení za smluvní nárok na rozdíl od českého práva, kde jde o nárok mimosmluvní.

S ohledem na nutnost autonomního výkladu, je nerozhodné, zda by předmět sporu národní právo hodnotilo jako smluvní či nesmluvní. Za nesouvisející je tudíž třeba považovat žalobu z titulu náhrady škody, podanou kupujícím, který nabyl zboží od zprostředkovatele, proti výrobci zboží, a to i tehdy, pokud by rozhodné právo vztah odpovědnosti za vady výrobku hodnotilo jako vztah smluvní. Viz např. rozhodnutí ve věci *Jakob Handte & Co. GmbH, C-26/91* v případě žaloby, podané z titulu vady zboží podané kupujícím proti výrobci, přičemž kupující (žalobce) koupil vadné zboží od prostředníka, je třeba

zohlednit skutečnost, že mezi kupujícím a výrobcem zboží není žádný smluvní vztah.

Pravidlo příslušnosti uvedené v tomto článku se uplatní i na případy ukáže-li se, že to zda existuje či neexistuje mezi stranami sporu smlouva je sporné. V opačném případě, by v praxi docházelo k situacím, kdy aplikovatelnost nařízení tohoto článku by bylo možné zamezit důvodem námitky neexistence smlouvy.

V této souvislosti je ještě nutné zmínit skutečnost, že v případě, že by soud dospěl k závěru, v rámci přezkumu své příslušnosti, že nedošlo k platnému uzavření smlouvy mezi stranami sporu a je na jejich vztah třeba hledět nikoli jako na vztah smluvní, ale na vztah z deliktu či kvazideliktu, tedy jako na mimosmluvní vztah a posoudit příslušnost nikoli dle čl. 5 (1), ale dle čl. 5 (3).[180]

Pojem smlouvy, kontraktu v unijním právu je třeba vykládat nezávisle na národním právu tak, že pod něj spadá každá situace, ve které lze identifikovat dobrovolně přijatý závazek jedné strany vůči straně druhé. SDEU např. v rozhodnutí ve věci *Petr Engler v. Janus Versand GmbH, C-27/02* uvedl následující: „*...článek 5 Nařízení Brusel I sice nevyžaduje uzavření smlouvy, identifikace závazku je nicméně pro použití nezbytná*“.

5.3.2.3 Článek 5 (1) a otázky předmětu elektronického obchodu a místa plnění

Při použití článku 5 (1) mohou nastat dva problémy v oblasti elektronického obchodování. Prvním problémem (1.) je: <u>otázka určení, zda jde o prodej zboží, poskytování služeb nebo ani o jednu z uvedených možností</u>. Druhým problémem (2.) je: <u>určení místa vykonání dané povinnosti, místa plnění</u>, což v praxi znamená, že je třeba zvážit veškeré shora uvedené otázky v závislosti na konkrétním případu.

[180] Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. Občanský soudní řád, díl II. Praha : C.H. Beck, 2009, 1. vydání s. 2895.

Druhý problém tudíž zjevně závisí na odpovědi na otázku první. V případě, že jde o dohodu uzavřenou jako prodej zboží nebo poskytování služeb, pak bude použit článek 5 (1) (b). V případě, že nejde ani o prodej zboží ani o poskytování služeb, použije se písmeno (a) tohoto článku, musí se ovšem určit místo, kde závazek byl nebo měl být splněn.

5.3.2.3.1 *Problematika předmětu elektronického obchodu: jde o prodej zboží, poskytování služeb, ani jedna z možností*

V odpovědi na otázku, zda jde o dohodu týkající se prodeje zboží, poskytování služeb nebo ani o jednu z nich, je důležité rozlišit tři různé scénáře. Prvním (A) je fyzické doručení hmotného zboží, např. poštou, lodí, letecky atd. Druhým (B) je pak použití internetu k transferu softwaru přes internet tzn. produkt je v elektronické podobě. Třetím (C) pak je zjištění, odkud byl software koupen a nainstalován poskytovatelem služby.

Než přistoupíme k analýze, je třeba ještě vyjasnit pojem služby, jak jej chápe unijní právo. Služby jsou v unijním právu upraveny v článku 50 SES. Jsou jimi úkony resp. činnosti poskytované zpravidla za úplatu ve prospěch jiné osoby, pokud nejsou upraveny ustanoveními o volném pohybu zboží, kapitálu a osob[181].

K definici, co vše spadá pod pojem služeb existuje bohatá judikatura SDEU, kdy služby zahrnují zejména: činnosti průmyslové, obchodní, řemeslné a činnosti v oblasti svobodných povolání. SDEU ve svém rozhodnutí ve věci *Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch v. Gisele W. Lindhorst, C-533/07* uvádí:: *„..žádná skutečnost vycházející ze struktury nebo systematiky nařízení Brusel I nevyžaduje, aby pojem „poskytování služeb“ uvedený v čl. 5 (1) (b) v druhé odrážce nařízení byl vykládán na základě kritérií, která Soudní dvůr vytýčil v oblasti volného pohybu služeb ve smyslu článku 50 ES. Umožňuje-li případně tato oblast široký výklad pojmu „služby“, je tento přístup odůvodněn snahou,*

[181] Obdobně definuje služby i tzv. Směrnice o službách 2006/123/ES dle níž je službou jakákoli samostatná výdělečná činnost poskytovaná zpravidla za úplatu ve smyslu článku 50 Smlouvy;

aby co nejvíce hospodářských činností, na které se nevztahuje volný pohyb zboží, kapitálu nebo osob, nebyl vyloučen z působnosti Smlouvy o ES.

.....Struktura a systematika pravidel pro určení příslušnosti, která jsou uvedena v nařízení č. 44/2001, naopak vyžaduje restriktivní výklad pravidel o zvláštní příslušnosti – mezi nimi těch pravidel, která jsou ve smluvních věcech uvedena v čl. 5 (1) uvedeného nařízení – která se odchylují od obecné zásady příslušnosti soudu podle místa bydliště žalovaného. Zadruhé není z podobných důvodů možné vykládat ani pojem „poskytování služeb", který je uveden v čl. 5 (1) písm. (b) druhé odrážce nařízení č. 44/2001, podle kritérií pro definici pojmu „služby", jež vychází ze směrnic Společenství týkajících se DPH."[182]

Ze shora uvedeného rozhodnutí lze tudíž učinit závěr, že ne všechny služby, které jsou službami ve smyslu ustanovení čl. 50 SES je možné považovat za služby ve smyslu ustanovení článku 5 (1) nařízení Brusel I, a to s ohledem na rozdílný účel obou srovnávaných úprav.

5.3.2.3.1.A Fyzické doručení hmotného předmětu plnění

V případě, že jde o hmotné zboží jako je osobní počítač či jiný hardware nebo software na nosičích, které jsou prodávány a doručeny ke kupujícímu tradičním způsobem, jde o prodej zboží.[183]

5.3.2.3.1.B Produkt v elektronické podobě

Složitější situace nastane v případě, kdy jde nejen o prodej přes internet, ale i samotný produkt je v elektronické podobě, např. koupě nějakého

[182] Jak uvedla generální advokátka v bodech 71 a 72 svého stanoviska, definice pojmu služby uvedená ve směrnicích týkajících se DPH je negativní definicí, která je nutně již ze své povahy široká, protože pojem „poskytování služeb" je v nich definován jako každé plnění, které není dodáním zboží. Tyto směrnice tedy považují za zdanitelná plnění uvnitř Společenství pouze dvě kategorie hospodářských činností, a to dodání zboží a poskytování služeb.
[183] Srov. Rozhodnutí odvolacího soudu Koblenz ze dne 19.9.1993 http://cisg3.law.pace.edu0cases0930917gi.html.

digitalizovaného produktu - typicky softwarového programu/aplikace nebo předplatné časopisu vycházejícího v elektronické podobě. Otázkou je, zda jde o prodej zboží, poskytování služeb nebo ani o jednu z uvedených možností.

V hledání odpovědi je nutné odlišit a následně řešit samostatně problematiku prodeje elektronických produktů a problematiku online služeb, jako např. předplatné časopisu v elektronické podobě. Před hledáním odpovědi na tuto otázku, je vhodné zmínit úpravu tzv. licenční smlouvy.

Licenční smlouva

Počítačový software je často nabízen ke koupi pomocí tzv. licenční smlouvy, při níž vlastnictví zůstává majiteli licence, tudíž nepřechází na druhou stranu, která za licenci zaplatila. Příjemce tak platí pouze za právo daný software používat. Jestliže bude licence spadat pod rámec prodeje zboží nebo poskytování služeb, pak bude na daný kontrakt použit článek 5 (1) (b) nařízení Brusel I a je nutné určit místo plnění závazku. Pro definování pojmu prodeje zboží podle článku 5 nařízení Brusel I použijeme definici z Vídeňské úmluvy.[184]

Může být namítáno, že licenční smlouva nespadá pod rámec prodeje zboží podle Vídeňské úmluvy. Jedním z hlavních důvodů proč strany volí licenční smlouvu je, že poskytovatel licence se na rozdíl od prodávajícího nevzdává svých práv. Podle článku 30 Vídeňské úmluvy „*povinností prodávajícího je předat vlastnické právo ke zboží, jak*“ (nikoli jestliže) „*vyžaduje smlouva a tato úmluva*“. Což ovšem znamená, že by licence k softwaru nebyla prodejem zboží podle Vídeňské úmluvy.[185] Soudní praxe však volí jiný výklad a považuje dodávku softwaru za prodej zboží podle Vídeňské úmluvy.

Co se týče otázky, zda licenční smlouva spadá pod pojem poskytování služeb, odpověď je, že nikoli. Jedním z důvodů je, poskytování služeb jako přetrvávající činnost či jednání ze strany poskytovatele služeb. U licenční smlouvy dochází pouze k jednomu právnímu úkonu ze strany poskytovatele a to uzavření smlouvy.

[184] Srov. viz výše.
[185] FAWCETT, J., HARRIS, J., BRIDGE, M. International Sale of Goods in the Conflict of Laws. Oxford : University, Oxford, 2005, s. 513.

SDEU ve svém již shora částečně analyzovaném rozhodnutí ve věci *Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch v. Gisele W. Lindhorst, C-533/07*, uvádí, že: „*Skutečnost, že smlouva, kterou majitel práva duševního vlastnictví za úplatu poskytuje svému smluvnímu partnerovi oprávnění k výkonu tohoto práva, nepatří mezi smlouvy o poskytování služeb ve smyslu čl. 5 (1) (b) ..... tohoto nařízení, nebrání v systematice nařízení tomu, aby se na tuto smlouvu vztahovalo uvedené nařízení, zejména jeho další pravidla pro určení soudní příslušnosti. Struktura a systematika pravidel pro určení příslušnosti, která jsou uvedena v nařízení, naopak vyžaduje restriktivní výklad pravidel o zvláštní příslušnosti – mezi nimi těch pravidel, která jsou ve smluvních věcech uvedena v čl. 5 (1) uvedeného nařízení – která se odchylují od obecné zásady příslušnosti soudu podle místa bydliště žalovaného*."

Dále je uvedeno, že v rámci čl. 5 (1) se však v případech, kdy se nejedná o smlouvu o prodeji zboží, soudní příslušnost neurčí pouze podle pravidel, která platí pro smlouvy o poskytování služeb. Článek 5 (1) (a) tohoto nařízení se totiž podle čl. 5 (1) (c) uvedeného nařízení použije pro smlouvy, které nejsou ani smlouvami o prodeji zboží, ani smlouvami o poskytování služeb.

Dále též uvádí, že : „*.....nelze analýzu, podle níž smlouva, kterou majitel práva duševního vlastnictví za úplatu poskytne svému smluvnímu partnerovi oprávnění k výkonu tohoto práva, není smlouvou o poskytování služeb ve smyslu čl. 5 (1) (b) druhé odrážky nařízení č. 44/2001, zpochybnit ani nutností, na kterou poukazuje Komise Evropských společenství, široce vymezit rozsah působnosti uvedeného čl. 5 (1) (b) vůči stejnému čl. 5 (1) (a.)* V tomto rozhodnutí tedy SDEU dochází závěru, že soudní příslušnost licenčních smluv nebude posuzována podle písmena (b) (vztahující se na prodej zboží a poskytování smluv), ale odkazem přes písmeno (c) dle písmena (a) (dle soudu místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn).

Jinými případy než výše zmíněné licenční smlouvy, jsou prodeje softwaru a jiných produktů v digitální podobě, kde vlastnictví přechází na druhou stranu. Může jít např. o banku, která chce daný software z důvodu bezpečnosti klientů vlastnit. Otázkou je, zda jde o prodej zboží či je poskytování služeb?

5.3.2.3.1.B.1Prodej zboží

Pojem prodej zboží unijní právo chápe jako převod vlastnického práva ke zboží jednou osobou ve prospěch osoby druhé, jde o převod úplatný. Tím se smlouva o prodeji zboží odlišuje od ostatních smluvních typů, při kterých k převodu vlastnictví nedochází případně dochází, ale bezúplatně např. darovací smlouva.

Problém u elektronického obchodování nastává, když nejde o koupi hmotného zboží, majetku, ale příjemce např. kupující platí za určité informace, data, software. Švýcarské a německé soudy, aniž činí rozdíl mezi přímým stažením softwaru a jeho přenosu na pevném nosiči, považují prodej softwaru za prodej zboží spadající pod rámec Vídeňské úmluvy.[186] Proto například oblastní soud v Mnichově rozhodl, že softwarový program dodaný a instalovaný dodavatelem je třeba považovat za boží dle Vídeňské úmluvy. Obdobně je třeba na takový program nahlížet i kdyby k dodání došlo přes internet tj. v praxi nahráním a následným stažením z webového severu[187].

Naopak anglické soudy se přiklání k názoru, že samotný software na rozdíl od disku na němž se nachází, nelze považovat za zboží ve smyslu Vídeňské úmluvy o koupi zboží. Nicméně i zde se v posledních letech promítá snaha o odklon od této interpretace.

Vídeňskou úmluvu je třeba uzpůsobit interpretaci prodeje zboží dle článku 5 (1) (b) nařízení. Jinými slovy, je třeba učinit závěr, že prodej software nebo jiného digitalizovaného produktu pomocí internetu je nutné považovat za prodej dle Vídeňské úmluvy.

SDEU se k vyjádřil k počítačovým programům jako ke zboží ve svém rozsudku ve věci *Commission ES v Italian Republic 73/79*. V té době však docházelo k šíření počítačových programů výhradně pomocí pevných disků či

[186] http://cisg3.law.pace.edu0cases0930917gi.html
[187] Srov. Langericht Munich 8 Feb 1995 viz link: http://cisg3.law.pace.edu/cases/950208g4.html

přenosných medií v podobě disket. Nyní se však převážná většina počítačových programů šíří v digitální podobě, online.

SDEU např. ve svém rozsudku ve věci *UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp, C-128/11* uvádí, že z unijních předpisů (článek 1 a 2 směrnice o ochraně počítačových programů) jasně vyplývá vůle unijního zákonodárce nahlížet pro účely ochrany stanovené touto směrnicí na hmotné i nehmotné rozmnoženiny počítačového programu jako na rovnocenné. Nicméně ani tento rozsudek jasně nestanovil, v kterých případech je možné počítačový program možno považovat za zboží. Autorka se domnívá, že o zboží půjde ve většině případů prodeje počítačového programu. Níže je uveden případ, kdy se však teorie a některé soudy kloní spíše k názoru, že jde o poskytování služeb.

5.3.2.3.1.B.2 Poskytování služeb

Nahlížení na software jako na poskytování služeb je přístupem zejména anglických soudů, nicméně i zde je v posledních letech vidět snahu o odklon od této interpretace. Směrnice o elektronickém obchodu nazírá na elektronický obchod, včetně online služeb[188] jako na informace poskytovatele služeb na jedné straně a příjemce na straně druhé. Terminologii užitou v této směrnici nemůžeme považovat za konečnou, zejména co se týče označení daného kontraktu a jednotlivých stran. Např. jestliže poskytovatel služby prodá hmotné zboží přes internet a následně je doručeno tradiční cestou v podobě poštovní zásilky, jde naprosto zřejmě o prodej zboží, ačkoli prodávající je směrnicí označován jako poskytovatel služby.

Nezodpovězeno zůstává, zda ten, kdo je označen za onoho poskytovatele služeb podle této směrnice, uzavírá dohodu o poskytování služeb pro účely ustanovení článku 5 (1) (b) nařízení Brusel I. Předpokládá se, že tomu tak je v případě poskytování online služeb jako např. poskytování připojení k internetu. Ovšem, jak je již uvedeno shora, tam kde jde o obchod s digitalizovaným zbožím, při kterém dochází k přenosu majetku přes internet (přejde tedy i

[188] Recitál 18 směrnice o elektronickém obchodu.

vlastnické právo), právě tento prvek prodeje - přechod vlastnictví staví celou transakci do odlišného postavení než v jakém jsou typické případy služeb spadající pod článek 5 (1) (b), jako jsou např. smlouvy o přepravě zboží po moři nebo ustanovení týkající se poskytování různých finančních služeb. Navíc poskytování služeb současně vedle dalších podmínek vyžaduje, aby služba byla pokud možno přetrvávající.[189]

Nicméně je možné považovat daný obchod o prodeji software přes internet za poskytování služeb a to v případě, že prodávající či lépe poskytovatel vyvine specifický software pro individuálního zákazníka, kde prvek práce je natolik významný, že daný kontrakt nespadá pod rámec Vídeňské úmluvy. Apelační soud v německém Kölnu označil vývoj takového softwaru jako dohodu o poskytování služeb a tudíž nespadající pod pojem prodeje podle Vídeňské úmluvy.[190]

5.3.2.3.1.B.3 Nejde ani o zboží ani o poskytování služeb, ale o kontrakt sui generis

Odborná literatura předpokládá, že pokud daný kontrakt nespadá pod pojem prodeje zboží, ani služeb, existuje ještě třetí možnost a tou je označit kontrakt jako sui generis. Odborníci ve vztahu k Vídeňské úmluvě tuto možnost jako případné řešení zamítají.

5.3.2.3.1.B.4 Specifika online služeb

Provádění online služeb jako umožnění přístupu na internet nebo navrhování webových stránek je považováno za dohodu o poskytování služeb. U těchto příkladů není vcelku pochyb, že spadají pod pojem služba. Ovšem potíže mohou nastat, např. když si příjemce předplatí online časopis. Zákazníkem není

[189] LOOS, M. Towards a European Law of Service Contracts, European Rev of Private Law 2001, s. 565.
[190] http://cisg3.law.pace.edu0cases0940826gl.html

jediná osoba, ale např. obchodní společnost či veřejná knihovna. Může být uzavřena licenční smlouva.

Tam, kde uzavřena není, zdá se, že půjde o poskytování služeb. Je tu přetrvávající právní vztah, tudíž půjde stěží o pouhou jednorázovou koupi softwaru. Ten samý časopis může být vydán kromě své elektronické podoby ještě v papírové podobě, pak půjde o standardní prodej zboží.

Obdobně pak zaplacení přístupu na určitý profil sociální sítě, kde jsou denně zobrazovány různé zprávy. V takovém případě, se autorka domnívá, že půjde o poskytování služeb nikoli o prodej zboží.

5.3.2.3.1.C Koupě a instalace software

Koupě softwaru v podobě hmotného nosiče informací doručeného tradiční cestou, ale i koupě softwaru v podobě informace na internetu, nehmotného zboží a i samotného přenosu přes internet byly již analyzovány výše. Může však nastat ještě další situace a to, že software je zaznamenán na pevném nosiči, avšak není doručen druhé straně (příjemci). Místo toho poskytovatel služby posílá své zaměstnance k příjemci, za účelem nainstalování softwaru. Zaměstnanec software či pouze určitá data nainstaluje a nosič si ponechá. Je nejasné, zda jde o prodej zboží, poskytování služeb či ani o jednu z uvedených možností. Dohoda je uzavřena na prodej softwaru, nehmotného zboží a jeho instalaci.

Prodej softwaru je často považován za prodej zboží, avšak s prvkem instalace vyvstává možnost, že takováto dohoda bude spadat pod jednu z výjimek Vídeňské úmluvy uvedenou v článku třetím odstavci druhém: „tato úmluva se nepoužije na smlouvy, v nichž převažující část závazků strany, která dodává zboží spočívá ve vykonání prací nebo poskytování služeb“.

Zemský soud v Mnichově ve svém rozhodnutí uvádí, že dohoda o prodeji softwaru spadá pod rámec prodeje zboží podle Vídeňské úmluvy, aniž by se zabýval faktem, že software byl nainstalován a nosič následně odvezen

dodavatelem. Připouští však, že instalace samotná a další dodatkové služby jako je např. školení zaměstnanců, mohou být převažující částí závazku dodavatele, pak dohoda spadá pod rámec poskytování služeb.[191]

Závěr, jež je možno učinit ze soudní praxe je, že dohoda týkající se prodeje a následné instalace softwaru je považována jednak za prodej zboží, jednak za poskytování služeb, záleží na tom, jestli převažující část závazku je vykonávána jako poskytování služeb či nikoliv.

5.3.2.3.1.D Soudní praxe SDEU

Soudní dvůr Evropské unie může teoreticky zvolit různé přístupy ke kvalifikaci výše zmíněných dohod o koupi a instalaci softwaru. Co je nutné znát, jsou jeho rozhodnutí týkající se aplikace článku 5 (1) nařízení Brusel I na tyto dohody.

Prvým možným přístupem je, že tam, kde není jasné, zda dohoda spadá pod rámec prodeje zboží či poskytování služeb či ani pod jeden pojem, se článek 5 (1) (b) jednoduše nepoužije. V takovéto situaci se podle písmene (c) téhož článku musíme vrátit pod písmeno (a) a určit místo plnění daného závazku obdobně jako v případu licenční dohody ve věci *Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch v. Gisele W. Lindhorst, C-533/07*. Když se zaměříme pouze na tento závazek, není nutné rozhodnout, o jaký typ dohody jde. Tento přístup tedy umožňuje SDEU nechat plně na národním soudu jednotlivých členských států rozhodnutí, o jaký typ dohody jde.[192]

Druhý přístup spočívá v určení typu kontraktu Soudním dvorem. Ten s konečnou platností jasně rozhodne, jde–li o prodej zboží, poskytování služeb či dohodou jiného typu. Účelem článku 5 (1) (b) je určit místo plnění závazku. Soudní dvůr sám však musí daný kontrakt klasifikovat a rozhodnout, zda je možné aplikovat tento článek.

---

[191] Landsgericht Munich of 8 February 1995, Handelsgericht of the Canton Zurich 17 February 2000, http://cisg3.law.pace.edu/cases/000217sl.html

[192] Případ C-440/97 GIE Groupe Concorde v Master of the Vesel Suhadiwarno Panjan 1999 ECR.

5.3.2.3.1.E Řešení - klasifikace dohod[193]

S ohledem na shora uvedenou analýzu je možné dohody týkající se elektronického obchodu resp. dohody uzavírané v rámci elektronického obchodu rozdělit či klasifikovat a k jednotlivým „druhům“ dohod přiřadit nejvhodnější řešení následovně:

1. V případě fyzického doručení hmotného zboží, jde o prodej zboží podle článku 5 (1) (b).

2. Pro určení soudní příslušnosti v případě licenční smlouvy se použije článek 5 (1) (a)[194].

3. Koupě (nikoli uzavření licenční smlouvy) softwaru, digitalizovaného produktu přenosem těchto produktů přes internet je považována za prodej zboží.

4. V případech koupě softwaru vyvinutého na zakázku, jehož přenos probíhá přes internet se jedná o poskytování služeb, jestliže prvek práce (výroby software) je natolik rozsáhlý, že vylučuje takový obchod z rámce Vídeňské úmluvy.

5. Online služby jsou považovány za poskytování služeb.

6. Koupě software a jeho následná instalace mohou spadat jak pod pojem prodeje zboží, tak pod pojem poskytování služeb. Rozhodujícím faktorem je, zda převažující část závazku dodavatele je chápána jako nabídka služeb či prodej zboží.

[193] FAWCETT, J., HARRIS, J., BRIDGE, M. International Sale of Goods in the Conflict of Laws. Oxford : University, Oxford, 2005, s. 518.
[194] Viz rozhodnutí SDEU ve věci: *Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch v. Gisele W. Lindhorst C-533/07*.

5.3.2.3.2 Problematika určení místa plnění závazku

Další otázkou, která vyvstane při aplikaci článku 5 (1) (b)[195] je nalezení místa plnění závazku.

Místo dodání zboží je tam, kde kupující zboží převzal. Pokud existuje rozpor mezi smluvním ujednáním a faktickým místem plnění, je třeba s ohledem na faktický přístup reflektovaný v celém nařízení, upřednostnit místo faktického plnění.[196]

Pro případ, že existuje více míst dodání na území téhož členského sátu, jak judikoval SDEU v rozhodnutí ve věci *Color Drack GmbH proti Lexx International Vertriebs GmBG, C-386/05* lze článek 5 (1) (b) použít.

Jak již bylo zmíněno shora v praxi mohou nastat opět tyto situace: (A) dojde k fyzickému doručení a místo plnění lze určit anebo mnohem problematičtější z hlediska určení místa plnění závazku je (B) plněním není hmotný předmět, ale produkt je v elektronické podobě, kde je místo plnění závazku, kde je doručeno? (C) Půjde o koupi a instalaci software.

5.3.2.3.2.A Fyzické doručení hmotného předmětu plnění

Místo doručení hmotného zboží, které je nutno znát pro použití článku 5 (1) (b), není obtížné určit tam, kde existuje určitá dokumentace o místě doručení. Kde dokumentace takové místo nestanoví, postupuje se při zjišťování stejně jako v jiných případech s elektronickým obchodem nesouvisejících. Co se týče dohod v rámci elektronického obchodování, postup zůstává stejný bez ohledu na to, zda jde o prodej zboží či poskytování služeb.

[195] Pro osvěžení opět uvádím znění článku 5(1)(b) pro účely tohoto ustanovení a pokud nebylo dohodnuto jinak, je místem plnění zmíněného závazku: - v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno, - v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytovány,

[196] DRÁPAL, L., BUREŠ, J. Občanský soudní řád, díl II, Praha C.H. Beck, 2009, 1. vydání s. 2899.

Je doručeno kupující tedy zboží fakticky převzal a je tedy určeno místo plnění závazku.

5.3.2.3.2.B Produkt v elektronické podobě

Problém nastane v případě plnění přes internet, kde se strany dohodnou, že informace bude přenesena z jednoho počítače na druhý, ovšem neurčí místo, kde se tak stane. Jestliže nastane podobná situace při určení místa doručení zboží aplikují se mezinárodní obchodní pravidla INCOTERMS, ovšem pro určení místa doručení zboží, které má formu digitalizovaného produktu, žádná taková pravidla neexistují.

Neexistence dohody týkající se místa doručení má v elektronickém obchodě vážné právní následky. Je sporné, zda v takových případech použít článek 5 (1) (b) nebo si pomoci písmenem (a).

Jako rozumné řešení se jeví nalézt výklad pojmu místa doručení v právu ES. V národních právních řádech jednotlivých členských států, není bohužel žádné společné jádro, na němž by definice místa doručení v elektronickém obchodu mohla být založena.

Další možností je řešení pomocí analogie s doručením hmotného zboží. Ačkoli u elektronického obchodu a jeho plnění není jasné, jestli jde o obchod tam, kde příjemce navštěvuje webové stránky poskytovatele služeb či je obchod uskutečněn jinde.

Pokusíme-li se o analogii s doručením hmotného zboží, lze říci, že jde o stejný případ obchodu jako, když kupující navštíví obchodní dům prodávajícího a vyzvedne si zboží (návštěva webových stránek příjemcem) nebo jde o analogii s případem, kdy prodávající doručí zboží kupujícímu? Je zřejmé, že tam, kde je informace zveřejněna a zpřístupněna poskytovatelem služeb a následně navštívena příjemcem, půjde o komplikovaný případ zahrnující aktivitu obou stran. Na jedné straně poskytovatel, který vytvořil webové stránky, umístil na ně dané informace a vytvořil způsob nebo proces, jakým je informace přenesena až

k příjemci. Ovšem na straně druhé je zde také aktivní příjemce, který navštěvuje webové stránky a požaduje určitou informaci.

Nabízí se čtyři možnosti řešení problému definice místa doručení zboží či poskytování služeb pro účely článku 5 (1) (b) v případech, kde jde o plnění přes internet, a to: (i) místo odkud byla informace odeslána; (ii) místo, kde byla informace přijata; (iii) místo s nímž je poskytovatel úzce spjat; nebo (iv) místo s nímž je příjemce úzce spjat.

5.3.2.3.2.B.1Možnosti místa plnění závazku

Místo odeslání

Musíme, zde vyřešit technickou otázku, z kterého počítače byla informace odeslána, zda byla tzv. uploaded (zpřístupněna na webovém serveru na internetu[197]) a poté zpřístupněna příjemcem. Místem odeslání poté bude místo, kde byla informace uploadována poskytovatelem služeb tedy místo, kde byl daný web server příjemcem navštíven. Může nastat komplikace, jestliže informace je původně na počítači umístěném ve státě A, ale pak je přenesena a uploaded ve státě B. Je pak místo odeslání ve státě A nebo B?

Jako rozumnější se jeví stát B, stát na jehož území je webový server, jelikož až tady je informace fakticky relevantní pro zákazníky. Rozhodujícím je tedy přenos z webového serveru k potenciálnímu zákazníkovi. Webový server nikoli počítač je „zařízením“ s informací, kterou druhá strana potřebuje. Webový server je též zařízení, ke kterému druhá strana musí mít přístup. Počítač, z něhož byla informace odeslána není relevantní.

Ovšem informace může být přenesena pomocí tzv. emailových příloh. Co je pak místem odeslání? Počítač, z něhož byl email s přílohou odeslán nebo ten, na němž byla informace původně a z kterého byla přenesena do počítače email odesílající?

[197] Viz případ Dow Jone z roku 2012 210 CLR 575 HC. „Počítač, jež dané dokumenty zpřístupňuje obvykle obsahuje software označovaný jako webserver. Počítač, který požaduje a přijímá dokumenty obsahuje software označovaný jako web browser.

Místo příjemce

Zřejmě půjde místo, kde byla informace tzv. downloaded - stažena (jde o proces, kdy webový server doručí informaci či data požadovaná příjemcem na příjemcův počítač). Je rozdíl, jestli je informace šířena pomocí emailové přílohy, pak je možné za místo příjmu považovat místo, kde je umístěna emailová schránka příjemce. Ta je umístěna na serveru, který tzv. rozesílá příjemcovy emaily. Ten nemusí být nutně umístěn v místě, kde má příjemce sídlo či bydliště nebo místo, kde je email stažen na jeho počítač.

Místo s nímž je poskytovatel úzce spjat

Typicky půjde o místo bydliště, podnikání poskytovatele služeb.

Místo s nímž je příjemce úzce spjat

Opět typickým příkladem takového místa je bydliště příjemce.

5.3.2.3.2.B.2Řešení určení místa plnění závazku

Které ze shora uvedených čtyř řešení se jeví jako nejvhodnější pro určení místa plnění závazku? Jedním z rozhodujících faktorů při výběru řešení bude, jaký typ přenosu informace je v daném případě použit. Proto např. přenosu informací pomocí emailové přílohy vyhovuje spíše místo příjemce než místo odeslání. Místo příjemce odráží fakt, že poskytovatel služeb hraje aktivní roli posíláním těchto příloh, zatímco příjemce je v roli pasivní. Ačkoli v situacích, kde přenos je uskutečněn příjemcem na poskytovatelovy webové stránky, je vhodnějším řešením místo odeslání.

Níže autorka uvádí argumenty, jež mohou zaznít pro a proti zvoleným místům jako místo plnění závazku za účelem aplikace článku 5 nařízení Brusel I:

Místo odeslání

Argumenty ve prospěch tohoto řešení:

- Jedná se o přenos informace z jednoho počítače na druhý, tento přenos se mnohem úžeji váže na místo odeslání popř. příjemce než na místo, s kterým má jedna ze zúčastněních stran úzký či osobní vztah nebo spojení.[198]

- Celý proces přenosu informací začíná právě v místě odeslání.

Argumenty proti:

- Je obtížné určit, z kterého počítače byla informace odeslána. U předplatného online časopisů nebo denního tisku, jde o místo uploading (to je místo umístění webového serveru, na němž jsou informace zpřístupněny zákazníkům).

- Jestliže jsou informace odesílány emailovou přílohou je mnohem obtížnější určit toto místo odeslání.[199]

- Nejčastější typ sporu, kdy příjemce žaluje poskytovatele služeb nezapadá příliš do schématu řešení otázek soudní příslušnosti podle nařízení Brusel I. Žalobce (příjemce) může vždy žalovat poskytovatele služeb v členském státě, kde má žalovaný svůj domicil respektive bydliště. Toto místo bude často místem, kde má žalovaný webový server, a proto i místem odeslání. Ne vždy bude místo domicilu splývat s místem umístění webového serveru. Pak tudíž žalobce nemá možnost vybrat si místo soudu. Může nastat situace, kdy žalovaný má nulové spojení se státem umístění svého serveru, nemá tu domicil a ani v tomto státě neposkytuje např. online služby. Poté je sporné, zda je žalobce oprávněn v takovém státě žalovat. Místo tzv. uploading je poskytovatelem služeb lehce manipulovatelné

- Místo odeslání může být neznámé nejen příjemci informace, ale i poskytovateli služeb.

[198] Jak je tomu v článku 15(4) Vzorového zákona UNCITRAL viz. níže.
[199] Digitalizované zboží, jako je software, může být přenášeno či posíláno také pomocí emailových příloh, pak je nutné zjistit, kde se nachází tento webový server.

• Nemusí mít žádnou spojitost s místem, kde poskytovatel fakticky podniká nebo s místem kde má domicil.

• Zvýhodňuje poskytovatele služeb často jde o jeho domovský stát.

Místo příjemce

Argumenty ve prospěch tohoto řešení:

• V době přenosu informace je příjemce spíše než poskytovatel pravděpodobně fyzicky situován ve stejném místě, kde se nachází jeho počítač.

• Podle článku 5 (1) (b) v případě hmotného zboží je toto zboží dodáno ke kupujícímu (místo dodání je u příjemce). Za použití analogie s hmotným zbožím, jde u elektronického obchodu o místo stažení (downloading) informace na počítači příjemce.

• Místo příjemce tedy vyhovuje osnově nařízení Brusel I. Žalující příjemce s právem volby místa soudu bude žalovat v místě stažení informace, jež je často místem jeho domovského státu.

Argumenty proti tomuto řešení:

• Problém zjištění umístění příjemcova počítače. Při předplatném online časopisu či denního tisku jde o místo, kde byl daný produkt stažen (to je místo umístění zákazníkova počítače). Jestliže je informace přenášena emailovou přílohou, je ještě obtížnější toto místo určit.

• Příjemce může manipulovat pravidly soudní příslušnosti, tím že si vědomě vybere členský stát, v kterém chce žalovat.

• Poskytovatel služby nebude téměř nikdy vědět, kde příjemce stáhl příslušné informace.

• Místo příjemce bude obtížné určit v situacích, kde se obchod uskutečňuje ve více členských státech. Např. příjemce souhlasí koupit statistické informace přes internet. Zaplatí roční předplatné a může využívat tyto informace v jakémkoli státě chce.

• Místo stažení (downloading) zvýhodňuje postavení příjemce, protože toto místo bývá často jeho domovským státem.

Je sporné, zda předchozí řešení otázky soudní příslušnosti podle místa odeslání nebo místa příjemce stažení informace jsou řešení vhodná. A to zejména z důvodů, že může nastat situace, kdy případné místo soudu nemá žádné účelné, žádné bližší spojení s místy odeslání a příjmu. Dále vyvstává možnost manipulace jedné ze stran s těmito místy a v neposlední řadě bývají tato místa obtížně zjistitelná.

Místo nímž je poskytovatel služeb úzce spjat

Argumenty ve prospěch tohoto řešení:

• Úmluva UNCITRAL podporuje tuto možnost řešení v otázkách soudní příslušnosti. Zavádí pojem domnělého místa odeslání datové zprávy, uvádí, že *„..... pokud není mezi odesílatelem (původce zprávy) a adresátem dohodnuto jinak, je datová zpráva považována za odeslanou v místě, kde má odesílatel místo svého podnikání, své činnosti.... Datová zpráva je považována za přijatou v místě podnikání, činnosti adresáta*." Jestliže původce nebo adresát mají více než jedno místo podnikání, místem rozhodným je pak to, které má nejužší vztah k výchozí obchodní transakci, není-li takové místo, k hlavnímu sídlu podnikání. Jestliže původce či adresát nemají místo podnikání, odkazuje se na použití místa obvyklého bydliště[200] (habitual residence).[201].

[200] Blíže k tomuto pojmu viz. Rozehnalová N., Týč V., Evropský justiční prostor, Masarykova univerzita Brno 2005, s. 195.4.
[201] Podobné řešení nalezneme i v Australian Electronic Communications Act 1999.

• Další podporující argument nalezneme v hmotněprávní úpravě elektronického obchodu obsažené ve směrnici o elektronickém obchodování, která používá princip země původu ve vztahu k místu založení poskytovatele služeb.

• Jelikož existuje směrnice o elektronickém obchodu, neměl by nastat problém v určení poskytovatele služeb.

Argumenty proti tomuto řešení:

• Musíme nalézt, co je rozhodujícím měřítkem pro určení osobního spojení. Vídeňská úmluva používá místo podnikání (článek 31) v kontextu s místem doručení, ten samý faktor používá i Úmluva UNCITRAL. Směrnice o elektronickém obchodě užívá místo založení.[202] Nařízení Brusel I používá koncept domicilu.[203]

• Je příliš ve prospěch žalovaného. Autorka má na mysli případ, kdy poskytovatel služeb bude žalován příjemcem, který žaluje z důvodu nedoručení nebo doručení zboží se závadou. V praxi nejtypičtějším soudním sporem v oblasti elektronického obchodování je žalující příjemce, který zaplatil za zboží, to však nebylo doručeno nebo bylo doručeno poškozené/služba nebyla poskytnuta řádně.

Když tedy příjemce žaluje poskytovatele služeb, žalující nebudou mít zpravidla možnost žalovat u místa soudu, které se liší od místa domicilu žalovaného (poskytovatele služeb). Jestliže kritériem je domicil, žalující nebude mít žádnou možnost volby. Jestliže kritériem bude místo podnikání nebo činnosti bude toto místo obvykle totožné s místem domicilu žalovaného poskytovatele služeb.

Místo s nímž je příjemce úzce spjat

[202] Viz článek 15(4) a 4(b) této směrnice.
[203] Viz recitál 19 a článek 2 tohoto nařízení, případ C-68/93 Shevill v Presse Aliance SA .

Argumenty ve prospěch tohoto řešení:

- Podporováno Úmluvou UNCITRAL o elektronických prostředcích.

- Místo odeslání i místo přijetí informace mají nevýhodu, že může dojít k určení příslušnosti soudu, který se k řešení věci nehodí, jelikož zde chybí jakýkoli užší vztah mezi stranami a tímto místem. Např. může jít o pouhé stažení informace do přenosného počítače ve státě, kde příjemce přechodně pobývá. Tento problém u analyzovaného řešení odpadá.

Argumenty proti:

- Dříve již několikrát zmiňovaný problém určení lokace příjemce.
- Pravidlo založené na spojení s příjemcem zvýhodňuje v typických případech příjemce jako žalujícího. Jestliže je jako faktor použit domicil, žalující příjemce bude žalovat ve svém domovském státě. Jestliže je použito místo podnikání nebo založení v mnoha případech půjde o místo domovského státu žalujícího příjemce.

Na základě výše uvedených analýz se řešení založená na užším spojení jeví jako vhodnější než řešení založené na místě odeslání nebo příjemce. Autorka je toho názoru, že nejlépe vyhovuje užší spojení týkající se příjemce, lépe zapadá i do schématu nařízení Brusel I. Osobní spojení by pak mělo být místo podnikání. Jelikož zabraňuje žalujícímu automaticky podat žalobu, tam kde má domicil; je mnohem snadněji zjistitelné než místo založení. Pro účely článku 5 (1) v případě, absence dohody mezi stranami, je vhodné považovat za místo doručení zboží/poskytnutí služeb místo podnikání příjemce.

5.3.2.3.2.C Koupě a instalace software

Výše je uvedeno, že obchod týkající se koupě softwaru a jeho instalace by měly být považovány buď za prodej zboží nebo poskytování služeb. Záleží, jestli převažující část závazku je považována za nabídku služeb.

Jak však postupovat v případě, že z kontraktu není jasné, zda spadá pod pojem prodeje zboží a dojdeme k závěru, že není možné se přiklonit ani k jednomu tzn. kontrakt nespadá ani pod pojem prodeje zboží ani poskytování služeb?

Jedná se zejména o dohody týkající se plnění přes internet (např. produkt, software je stahován online) a instalaci software. SDEU říká, že klasifikace některých takových dohod je nejasná a jednoduše odkazuje na článek 5 (1) (a) nařízení Brusel I. Pokud jde tedy o kontrakt nespadající ani pod prodej zboží ani pod poskytování služeb, není možné aplikovat článek 5(1) (b). Písmeno (c) téhož odstavce odkazuje na použití písmena (a), které stanoví že: „*Osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována.... (1) (a) pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn*“.

V praxi je tedy nutné určit nejprve samotný závazek a jeho porušení. Nejčastěji půjde o situaci, kdy příjemce žaluje poskytovatele služeb za nedodržení závazku poskytnout software či jiný digitalizovaný produkt nebo poskytnutí v nedostatečné kvalitě. Produkt zpravidla nebývá doručen či přenesen dokud příjemce nezaplatí. Zřídkakdy půjde o spory z důvodu nezaplacení příjemcem.

Soud v členském státě použije volbu práva podle svého právního řádu, aby zjistil příslušné aplikovatelné hmotné právo a určil tak místo, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn. Určení místa, kde závazek byl nebo měl být spojen je pro aplikaci článku 5 (1) (a) klíčovým.

Strany mohou mít ve smlouvě dohodnuto místo plnění, bývá tomu tak téměř vždy, pokud jde o hmotné zboží, ovšem v případech přenosu digitalizovaných produktů tomu tak často nebývá. Což má za následek mnoho vážných problémů. Národní řády většinou neobsahují ustanovení řešící tuto situaci. Vídeňská úmluva taktéž nenabízí vhodné ustanovení. Také směrnice o elektronickém obchodu tento problém neřeší. V případě absence hmotného práva neurčující toto místo plnění v národním právním řádu je článek 5 (1) (a) nepoužitelný.

SDEU nemůže vyplnit mezeru v právním řádu členského státu. Národní soudce se musí s tímto problémem vypořádat použitím národního právního řádu. Své rozhodnutí může založit na umístění stran či počítačů. Má pak několik následujících možností:

- Místo odkud byla informace odeslána.
- Místo, kde byla informace příjemcem přijata.
- Místo, s kterým je příjemce osobně spjat (místo podnikání, založení, domicil)
- Místo, s kterým je poskytovatel služeb individuálně spjat jako je místo podnikání, založení, domicil

Tyto čtyři možnosti jsou známy z předchozí analýzy týkající se místa, kde bylo nebo má být doručeno zboží či poskytnuta služba pro účely článku 5(1)(b) nařízení Brusel I.

Je nutné však zdůraznit, že nyní jde o definici místa plnění závazku podle hmotného práva jednotlivých členských států. Definice se netýká alokace přiřčení soudní příslušnosti určitého národního řádu, ani zde není požadavek, aby zapadala do schématu příslušnosti nařízení Brusel I.

5.3.2.4 Článek 5 (5) nařízení Brusel I

Další článek, který může v případech sporu týkající se elektronického obchodování být určující pro nalezení příslušného soudu.

Tento článek stanoví: „*Osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována, jedná-li se o spor vyplývající z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny, u soudu místa, kde se tyto složky nacházejí*."

5.3.2.4.1 Vymezení pojmů pobočka a jednání pobočky

Prvním obecným problémem, je samotné vymezení pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny (dále společně jen jako „pobočka"). Pobočka je útvarem bez právní subjektivity, je vždy podřízená ústředí *(De Bloos v. Bouyer, 14/76)*. SDEU podává bližší vymezení ve své judikatuře např. ve věci *Somafer v. Saar-Ferngas 33/78*[204]. Pobočkou je útvar trvalé povahy, který je schopen vést jednání s třetími osobami. Ty tak nemusí jednat s ústředím společnosti. Spor se musí týkat právě pobočky, nikoli společnosti jako takové.[205]

Dále je nutné vymezit jednání pobočky. Z rozhodnutí SDEU plyne, že musí jít o spory týkající se práv a povinností spjatých s provozováním či správou pobočky. Spory z úkonů pobočky činěných jménem mateřské společnosti, které mají být realizovány ve státě sídla pobočky, jakož i z činností vykonávaných jménem mateřské společnosti.

Avšak není podstatné, kde došlo k rozhodným skutečnostem (např. plnění ze smlouvy). SDEU k tomu v rozhodnutí *Lloyd's Register of Shipping v. Société Campenon Bernard, C-439/93* uvádí, že pojem „*spor vyplývající z provozování*

[204] Definice pobočky dle tohoto rozhodnutí: „Koncept pobočky zahrnuje místo podnikání, které se jeví jako trvalé, jako odnož mateřské společnosti, má své vedení a je materiálně vybaveno k obchodování s třetími osobami, takže tyto osoby, ačkoli vědí, že zde může být určitá spojitost s mateřskou společností, jejíž vedení sídlí v zahraničí, nemusejí jednat přímo s mateřskou společností, ale mohou obchodovat na místa, kde se pobočka nachází.. Za pobočku lze považovat i obchodního zástupce…"
[205] ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V., Evropský justiční prostor. Brno : Masarykova univerzita Brno, 2007, s. 203.

pobočky nebo zastoupení nebo jiné provozovny“ nevyžaduje, aby ze smlouvy, která ke sporu vedla a jež byla uzavřena jménem hlavní společnosti její pobočkou, mělo být plněno ve stejném smluvním státě, kde se pobočka nachází.

Teleologická metoda výkladu SDEU může být i částečně extenzivní. Ve věci *SAR Schotte GmbH v Societe Parfums Rothschild, Sarl. 218/86* došel SDEU k závěru, že více než na právní podstatě záleží na vnějším efektu. Zahraniční společnost používala ve státě fóra filiálku, tedy jinou právně samostatnou společnost se stejným vedením a se stejným jménem. I když nešlo o pobočku, funkce i skutečná činnost filiálky byla podobná: šlo o jakousi prodlouženou ruku původní společnosti. Zákazník mohl těžko rozeznat, že jde o dvě samostatné společnosti.

Z uvedeného vyplývá, že základním kritériem pro posouzení je míra závislosti „pobočky“ na hlavní společnosti v každém jednotlivém případě.

Naproti tomu nezávislý obchodní agent, který určitou společnost zastupuje a činí jejím jménem právní úkony, nemá ve smyslu článku 5 (5) charakter pobočky, je-li relativně samostatný, tj. zastoupená společnost nezasahuje do jeho činností, může-li zastupovat i společnosti jiné a neúčastní-li se na jiné činnosti, než zprostředkování obchodů *(Blanckaert and Willems v. Torst 139/80).*

5.3.2.4.2 Aplikace článku 5 (5) nařízení Brusel I v praxi na případy elektronického obchodu

Když budeme uvažovat o aplikaci článku 5 (5) nařízení Brusel I na případy elektronického obchodování napadne nás zřejmě otázka: je možné, aby žalovaný, který má domicil v jednom členském státě a který obchoduje přes internet, měl pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu v jiném státě, a to proto že podniká na území tohoto státu. Podniká ve smyslu umožnění přístupu na internetové stránky?

SDEU rozhodl, že pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna musí naplňovat tyto čtyři požadavky:

1. Mít stálé místo podnikání.
2. Být předmětem řízení a kontroly mateřské společnosti.
3. Mít určitou autonomii.
4. Jednat jménem a zavazovat mateřskou společnost.

Níže jsou analyzovány jednotlivé činnosti za účelem zjištění, zda splňují shora uvedené požadavky pobočky.

Činnosti zahrnující vlastní webové stránky žalovaného

Předpokládejme, že společnost má své sídlo umístěné v Německu (odhlédněme teď od teorií zabývající se umístěním sídla, faktické správy společnosti atd.). Tato společnost vytvoří webové stránky, přičemž server je také umístěn v Německu. Webové stránky jsou samozřejmě přístupně kdekoli, tzn. i v jiném státě EU. Nabízí se otázka, zda je možné žalovat tuto společnost např. v Nizozemí, a to z odůvodněním, že jsou tu tyto stránky přístupné?

Žalovaný nemá trvalé jakékoli trvalé místo podnikání. Použijeme-li analogii, lze dojít k závěru, že popsaný případ je obdobný případu kdy: žalovaná (v teoretickém případě tedy společnosti provozující webové stránky) by posílala svého obchodního zástupce k uzavírání dohod do Nizozemí. Obchodní zástupce by však v Nizozemí neměl žádnou stálou kancelář, tedy nenaplňoval by požadavek trvalého místa podnikání.

Skutečnost, podoby webových stránek (zda jde o tzv. interaktivní či pasivní webové stránky) je zcela nepodstatná. Skutečnost, že webové stránky mohou být přístupné v Nizozemí nepostačuje k tomu, aby byla naplněn požadavek existence pobočky, zastoupení či jiné provozovny ve smyslu článku 5 (5) nařízení Brusel I. V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že recitál 19 směrnice o elektronickém obchodování uvádí, že za místo usazení společnosti poskytující

služby prostřednictvím internetových stránek na internetu nelze považovat místo, kde jsou webové stránky přístupné.

Položme si teoretickou otázku, jak se výše popsaná situace lišila, kdyby žalovaný s domicilem v Německu zřídil své internetové stránky ve Francii a umístil by tu též server? Webové stránky samotné nemohou založit pobočku, ovšem co takový server, na němž jsou stránky uloženy?[206] Prvý požadavek definice pobočky trvalé umístění server splňuje.

Další otázkou je autonomie, jednání svým jménem a takovým jednáním zavazování mateřské společnosti? V tomto případě je však již třeba samostatně podrobit analýze pasivní a interaktivní webové stránky. Jsou-li založeny pasivní webové stránky, shora uvedené požadavky naplněny nejsou.

Co však interaktivní webové stránky umožňující uzavírat smlouvy online? Online způsob uzavírání smluv je od tradičního uzavírání smluv v kanceláři odlišný. Online smlouvy jsou uzavírány automaticky nikoli pomocí osob jednajících a dohadujících podmínky a následně podepisujících smlouvu. Neexistuje žádná osoba jednající a zavazující mateřskou společnost, pouze automatický systém generující jednotlivé smlouvy.

Interaktivní stránky může samozřejmě navštívit kdokoli ze státu, kde je umístěn server. Pokud obdobně jako v prvním případě porovnáme webové stránky s osobou zástupce a pobočky. Je taková situace obdobná, jako když zástupce francouzské pobočky pravidelně létá do Nizozemí za účelem uzavírání smluv s holandskými příjemci. Je sporné, jestli by článek 5(5) dovolil, aby mateřská společnost byla žalována ve Francii. A to z důvodu, že spojení s Francií bude za takových okolností velice slabé.[207]

Pouhý fakt, že společnost má svůj server ve Francii není dostatečný, aby znamenal, že ve Francii existuje pobočka, zastoupení či jiná provozovna pro účely článku 5 (5). Jak již bylo zmíněna shora, recitál 19 směrnice o

[206] GILLES, L. A Review of the New Jurisdiction Rules for Electronic Consumer Contracts within the European Union. Law and Technology 10/2001, s. 221-222.
[207] Recitál 12 nařízení Brusel I: „Kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti, založená na úzké vazbě mezi soudem a právním sporem nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti.“

elektronickém obchodování nepovažuje za místo usazení společnosti poskytující služby prostřednictvím interaktivních webových stránek místo, kde se nachází technické zařízení, jehož prostřednictvím společnost provozuje internetové stránky.[208]

Lze tudíž učinit závěr, že článek 5 (5) není možné použít pouze proto, že žalovaný založí webové stránky (není rozhodné, zda jde o webové stránky interaktivní či pasivní). Obdobně se k diskutovanému tématu vyjádřili i odborníci na Haagské konferenci, kde bylo diskutováno téměř identické ustanovení návrhu Haagské úmluvy o soudních rozhodnutí. Kde byl předložen požadavek, aby toto ustanovení bylo rozšířeno na více než pobočky, zastoupení a jiné provozovny, za účelem určení příslušnosti soudu ve státech, kde žalovaný provozuje pravidelnou obchodní činnost jinými způsoby.

Podrobíme-li bližšímu zkoumání zprávu vypracovanou odborníky: Peterem Nyghem a Fausto Pocarem zjistíme, že shora uvedené rozšíření by zahrnovalo sice elektronický obchod, ale nikoli pouhé pasivní webové stránky. Z čehož vyplývá, že původní znění, které je prakticky identické s ustanovením článku 5(5) nařízení Brusel I, nezahrnovalo webové stránky, které poskytují něco více než pouhé pasivní webové stránky.[209]

Činnosti zahrnující webové stránky provozované třetí osobou

Dalším případem, s kterým je možné se setkat, je používání webových stránek třetích stran, typickým případem jsou aukční servery. Modelový případ může být: žalovaný domicil ve Velké Británii, používá internetovou aukci, jež je vlastněna francouzskou společností, server těchto stránek je taktéž umístěn ve Francii. Nabízí se tedy otázka je francouzská společnost vlastnící internetové aukční stránky pobočkou, zastoupením nebo jinou provozovnou britského žalovaného? Stálé místo podnikání se v tomto případě jeví jako zřejmé: je jím Francie. Ovšem jsou splněny další požadavky k naplnění definice pobočky?

[208] Recitál 19 směrnice o elektronickém obchodu.
[209] Srov. viz link: http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=153.

Kontroluje britský žalovaný, používající webové aukční stránky francouzskou společnost? Má možnost ji nějak ovlivnit, ovládat? je údajná? Analogicky je možné tento případ převést na případ s obchodním zástupcem. Britský žalovaný, zda pak vystupuje jako nezávislý obchodní zástupce podnikající v zahraničí. Jestliže je naprosto svobodný uspořádat si vlastní práci, není mu zabráněno v reprezentaci jiné firmy podnikající ve stejném odvětví a pouze zprostředkovávat nabídky mateřské společnosti. Takovýto obchodní zástupce nemá charakter pobočky, zastoupení ani jiné provozovny.[210] Není pod řízením a kontrolou mateřské společnosti.

Další otázkou, která se nabízí je, zda ze shora popsaného jednání je možně dovodit, že francouzská společnost provozující webové stránky jedná za a zavazuje britskou mateřskou[211] Autorka se domnívá, že i přesto že půjde o aukční stránky v praxi tedy používané k aukci zboží žalovaného, obchod je uzavírán pouze online, takové jednání stále nesplňuje požadavek, kdy pobočka jedná jménem a zavazuje mateřskou společnost. Není zda jakákoli osoba jednající za pobočku, pouze automatický systém zprostředkovávající uzavírání smluv.

Pokud bychom přistoupili na argumentaci, že pouhé založení webových stránek je dostatečné, automatický systém zpracování smluv nahrazuje fyzickou osobu, stále nám zůstává argument neomezeného přístupu na webové stránky, a to kdekoli a světe tedy nikoli pouze ze státu umístění serveru. V těchto případech se však aplikace článku 5 (5) nařízení Brusel I nejeví jako vhodná.

Činnosti týkající se zasílání informací

V modelovém případě, kdyby žalovaný s domicilem ve Velké Británii zasílal informace např. v podobě elektronické pošty pomocí serveru umístěného v Německu, nelze učinit závěr, že je možné takový server považovat za německou pobočku, zastoupení či jinou provozovnu britského žalovaného. Ač je

[210] Případ Blanckaert and Willems v Trost, C-139/80.
[211] Pokud by nešlo o aukční stránky, ale o stránky používané pouze k reklamě zboží, pak je zřejmě takové jednání téměř nemožné prokázat.

nesporné, že sever má své trvalé stále umístění, ovšem jak již bylo analyzováno shora nemá autonomii a nemůže ani jednat svým jménem a především takovým jednáním zavazovat svou mateřskou společnosti. Opět je zde třeba odkázat resp. zdůraznit znění recitálu 19 směrnice o elektronickém obchodě, který nepřipisuje význam místu, kde je umístěn server.

Otázka existence sporů vyplývajících z činnosti poboček, zastoupení a jiných provozoven

Shora byla analyzována možnost použití článku 5 (5) na případy elektronického obchodu. Hypotézy z několika modelových případů byly převedeny na v praxi možné typy elektronického obchodu. Ovšem pokud by shora uvedená problematika byla zkoumána z jiného úhlu pohledu, a to pokud by hypotézou bylo, že interaktivní stránky jsou pobočkou. Pak by založení interaktivních stránek v jiném státě než je domicil žalovaného znamenalo založení pobočky, pak je velmi snadné prokázat, že spor vyplývá z činnosti pobočky. Automatický systém generující jednotlivé smlouvy je tudíž možné považovat za jednání pobočky tzn. za jednání interaktivních webových stránek a tyto pak jednají v zastoupení nejčastěji prodávajícího s kupujícím, čímž je naplněn požadavek, že potenciální spor vyplývá z činnosti pobočky.

5.4 Řešení otázek soudní příslušnosti v případech protiprávního jednání

V této kapitole budou rozebrány možná protiprávní jednání souvisejících s elektronickým obchodováním. Příslušné podkapitoly analyzují nejčastější protiprávní jednání a snaží se o nalezení odpovědi na otázku určení soudní příslušnosti, jinými slovy nalezení odpovědi, kde vznikla událost, která zapříčinila škodu a kde na jakém místě škoda vznikla.

5.4.1 Článek 5 (3) nařízení Brusel I obecně

Článek 5 (3): *„Osoba, která má bydliště na území některého členského státu může být v jiném členském státě žalována ve věcech týkající se deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti*[212]*, u soudu místa, kde došlo nebo může dojít je škodné události.“*

Tímto článkem je stanovena soudní příslušnost ve věcech deliktní a kvazideliktní odpovědnosti. SDEU vymezil pojem deliktní a kvazideliktní odpovědnosti ve svém rozhodnutí ve věci *Athanasios Kafelis v. Bankhaus Schroder and others, 187/87*: *„...deliktní a kvazideliktní odpovědnost je třeba vnímat jako nezávislý koncept, jež se vztahuje na všechny žaloby, které mají za cíl založit odpovědnost žalovaného a které nesouvisejí se smlouvou ve smyslu článku 5 (1)...“* [213] V případě mimosmluvní odpovědnosti, je tudíž třeba aplikovat článek 5 (3).[214]

[212] Původní znění článku neobsahoval ustanovení deliktní a kvazideliktní odpovědnosti, ale pojmy protiprávní jednání či jednání, které je postaveno na roveň protiprávnímu jednání.
[213] Rozhodnutí SDEU C-189/87 Athanasios Kalfelis v. Bankhaus Schroder, Munchmayer, Hengst and Co. and others obsahuje právní větu:„ Termín věc týkající se deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti použitý v článku 5(3) musí být považován za nezávislý pojem, který pokrývá veškeré žaloby, jejichž cílem je založit odpovědnost žalovaného a které se netýkají smlouvy ve smyslu článku 5 odst. 1 …..Soud, který má pravomoc podle článku 5 odst. 3 rozhodnout o žalobě založené na deliktní odpovědnosti, nemá pravomoc rozhodnout o žalobě, která takto založená není.“
[214] Jak již bylo zdůrazněno výše dle nařízení je třeba pojem odpovědnosti dle nařízení odlišovat od pojmu nároku na náhradu škody za porušení smluvní povinnosti, kterou české právo (§420 a

Pojem delikt je možné chápat v kontextu českého práva jako nárok na náhradu škody, který vzniká jinak než porušením smluvní povinnosti, půjde tedy o odpovědnost založenou jednáním či opomenutím žalovaného. Rozsah deliktu je však třeba chápat šířeji, jelikož obsahuje veškeré formy odškodnění.

Kvazidelikt na rozdíl od deliktu nemusí být způsoben protiprávním jednáním žalovaného. V kontextu českého práva půjde např. o bezdůvodné obohacení.

Určení místa, kde došlo nebo mohlo dojít ke škodné události, je rozhodující pro aplikaci článku 5 (3) nařízení Brusel I. Uvedeným místem může být jednak místo události, která zakládá právo na odškodnění a jednak místo, kde ke škodě fakticky došlo[215].

V souvislosti s elektronickým obchodem a tímto článkem se tudíž nabízí v dvě pro řešení soudní příslušnosti zásadní otázky, a to nalezení odpovědi na otázku: (1) nalezení místa události, která zapříčinila škodu a (2) nalezení místa, kde škoda vznikla.

5.4.2 Místo události, která zapříčinila škodu

Autorka sdílí obecný názor odborníků, jež zdůrazňují, že velká většina protiprávního jednání spáchaného prostřednictvím internetu je velmi obtížně dohledatelná, tudíž i zjistit místo resp. určit místo škodní události v případech deliktů je v praxi velmi obtížné.

Modelový příklad může být následující situace: provozovatel platformy sídlící ve Velké Británii, poskytne hostingové služby společnosti sídlící

násl. Občanského zákoníku a § 373 a násl. Obchodního zákoníku) vnímá jako mimosmluvní nárok.

[215] Srov. rozhodnutí SDEU ve věci Handelskwerkerij G.J. Bier BV v Mines de potasse d' Alsace SA, 21-76, v němž SDEU uvedl: „Pokud místo, kde došlo k události zakládající odpovědnost z deliktu nebo kvazideliktu, a místo, kde v jejím důsledku došlo ke škodě nejsou totožné je třeba výraz „místo, kde došlo ke škodě" uvedený v čl. 5(3) chápat jako zahrnující, jak místo, kde ke škodě došlo, tak i místo události, která ke vzniku škody vedla V důsledku toho může být žalovaný žalován, dle volby žalobce u soudů místa, kde vznikla škoda, nebo u soudů místa, kde došlo k události, jež ke vzniku škody vedla.

v Německu a provozující informační portál týkající se realit. Jde o obdobu realitního časopisu, obsah je na stránkách v několika jazykových mutací, přičemž každá jazyková mutace cíli na konkrétní obyvatelstvo např. česká jazyková mutace popisuje současnou výši daně z nemovitosti, informace týkající se zapsání nemovitosti do katastru nemovitostí atd. Tento „realitní" časopis uveřejní velmi negativní informace týkající se jisté realitní společnosti může jít o zásah do dobré pověsti, pomluvu atd. Tuto informaci či obsah umístí na tento realitní portál přispívatel časopisu z Francie, a to tak že zašle email do Španělska, kde je shromažďován veškerý materiál pro vydání příslušného časopisu.

Celý proces přenosu informací přes internet až k samotným předplatitelům je souborem různých událostí začínajících původním vysláním informace poskytovatelem a konče eventuálním downloadingem tj. stažením přenášeného materiálu na počítač předplatitele , což se může stát např. v Itálii. Mezitím však může informace přejít např. přes další webový server v jiném státě.

Obdobný případ, jak je shora popsaný modelový případ, řešil SDEU ovšem nikoli v případě online časopisu, ale v případě klasického periodického tisku. V rozhodnutí *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc. Chequepoint SARL and Chequepoint International v Presse Alliance SA, C-68/93* SDEU uvádí: „*...pojem „místo, kde došlo ke škodě" ..je takový, že oběť pomluvy ve formě novinového článku distribuovaného v několika smluvních státech, může podat žalobu na náhradu škody proti vydavateli buď u soudů smluvního státu místa, kde vydavatel sídlí, přičemž tyto soudy jsou příslušné k rozhodnutí o odškodněná za pomluvu v plném rozsahu nebo u soudů každého smluvního státu, ve kterém byly noviny distribuovány a ve kterých proto mělo dojít k poškození dobré pověsti poškozeného, když tyto soudy jsou příslušné výhradně jen k té části škody, jež měla poškozenému vzniknout na území daného státu*."

SDEU při definování místa takovéto události zapříčiňující vznik určité škody nezdůrazňuje, že jde o delikt spáchaný prostřednictvím internetu a přijímá jednu z definic, které by bylo možno použít na všechny delikty např. urážky na cti bez ohledu na to, zda k ní došlo pomocí internetu.

SDEU dále v rozhodnutí ve věci *Reunion Europeenne v. Spliethoff s. Bevarachtingskantoor BV C-51/97*[216] činí závěr, že v případech kdy je velmi obtížné či nemožné určit místo škodní události, žalobce či navrhovatel podá žalobu k příslušnému soudu ve místě, kde škoda vyšla najevo, tedy v místě vzniku škody.

Níže uvedené kapitoly analyzují možná řešení míst, která zapříčinil škodu a jeví se v otázkách elektronického obchodu jako nejvhodnější. Jde o místo nahrání a místo stažení informací a místo žalovaného.

5.4.2.1 Místo nahrání a místo stažení dat, informací, obsahu

Argumenty ve prospěch těchto řešení:

- Přenos dat, informací a obsahu se neobjede bez jejich nahrání a stažení. Jde tedy o skutečnosti události, které se v praxi vždy stát musí. Samozřejmě, že mezi nahráním a stažením mohou být data změněna, převedena do jiného formátu atd., ovšem z pohledu určení události, která zapříčinila škodu je relevantní okamžik nahrání a stažení dat.

- Vymezení uploadingu a downloadingu může v soudních rozhodnutích nalézt např. v často citovaném případu *Dow Jones*[217]. V tomto rozhodnutí je jako místo nahrání lokalizován v místě umístění webového serveru. V praxi pak není nutné hledat u např. u zprávy, která vznikne z příspěvků od několika autorů posílající své příspěvky emailem, není nutné složitě vyhledávat místo uploading, ale je jím jednoduše a bezpochyby místo umístění webového serveru.

[216] V tomto případě šlo o dovoz chladicích zařízení, jež byla poškozena během cesty z Austrálie do Nizozemí. Nešlo tedy o internetový delikt viz link: http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=44184&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=338229.

[217] Dow Jones měl své vydavatelství pro online časopis v New Yorku. Materiál určený k publikaci byl autory odeslán na počítač umístěný v Newyorském vydavatelství, odtud byl poslán na jeden ze šesti serverů umístěných v New Jersey. Informace byla tedy tzv. uploaded-nahrána v New Yorku. Dle tohoto případu byla data či informace stažena v okamžiku přijetí informace příjemcovým počítačem.

Argumenty proti tomuto řešení:

- Zvolit místo nahrání a stažení jako hraniční určovatel s sebou samozřejmě přináší i jisté nevýhody a obtíže. Obdobně, jako shora pospané nevýhody v případě užití těchto hraničních určovatelů ve vztahu k článku 5(1)(b) nalezneme tyto protiargumenty i v případě internetových deliktů. Strany vědomě se dopouštějící internetových deliktů dokáží poměrně velmi snadno tato místa manipulovat - typicky např. změnou IP adresy atd., je otázkou, zda tak budou skutečně činit, aby dosáhly pro ně příznivější soudní příslušnosti.
- Vycházíme-li z předpokladu, že strany zcela vědomě manipulují s místem uploadingu či downloadingu informace, lze předpokládat, že se tak bude častěji dít u stran informaci nahrávající než u stran informace stahující. Z důvodu, že většinou půjde o nějakého poskytovatele služeb, zboží, který bude internetový delikt „páchat“ opakovaně. Na druhou stranu, nelze samozřejmě vyloučit, že s bude manipulováno i s místem downloadingu, nicméně autorka se domnívá, že nepůjde o tak častou skutečnost.

Otázka, jež je zcela nasnadě je které ze shora analyzovaných míst zvolit? Který potenciální hraniční určovatel se jeví jako příznivější?

Opět je na místě zdůraznit, že argumenty zmiňované ve vztahu k článku 5 (1) (b), platí i zde. Jak bylo již popsáno shora nelze, jak je zřejmé i ze soudních rozhodnutí, soudy tak nečiní internetové delikty analyzovat jako jednu skupinu, ale zaměřit se na konkrétní druhy jednání.

S ohledem na hmotné právo, pak lze dospět k závěru, že v některých případech se použití jednoho hraničního určovatele před druhým jeví jako mnohem vhodnější. Např. pokud dojde k zásahu do autorského práva, pak ustanovení hmotněprávních norem upřednostňují místo downloadingu. V praxi k zásahu do autorského práva dochází jinou osobou než je autor, případně držitel licence k autorskému dílu. Zásah může mít formu úpravy a následné další

distribuce tudíž k němu dochází zpravidla po stažení díla chráněného autorským zákonem[218].

Ovšem na druhou stranu u dalších internetových deliktů, kterými může být typicky opomenutí poskytovatele služeb zveřejnit některé informace, je vhodnější volit za místo události, která zapříčinila škodu místo nahrání informace. K opomenutí žalovaný dochází při nahrání nikoli při stažení.

Ze shora uvedené analýzy a z praktického používání internetu plyne, že pokud by bylo zvoleno jako rozhodné místo nahrání informace, půjde o jedno jediné místo. Avšak pokud by bylo jako rozhodné zvoleno místo stažení informace, nepůjde o jediné místo, ale o míst několik - každé jednotlivé místo, kde byla informace stažena bude moci být místem škodní události.

V případě, že se přikloníme k výběru místa stažení, pak žalovaný může být postaven před soud kdekoli v rámci EU, kde byla informace stažena, tudíž žalobci ponecháme tzv. forum shopping neboli právo výběru sudiště. Což bude způsobovat problém zejména tam, kde půjde o pomluvu nebo porušení práv duševního vlastnictví spáchaných pomocí internetu[219]. Žalovaný se může těšit dobré pověsti v několika státech stejně jako práva duševního vlastnictví mohou být v několika státech porušena.

V praxi nejčastěji dochází ke sporům, kdy žalovaným je osoba, která informaci nahrála. Místo uploading se v takových případech jeví jako mnohem vhodnější: jde o jedno místo, jde o konání žalovaného nikoli žalujícího (místo downloadingu).

Z výše uvedené analýzy plyne, že internetové delikty nelze právně kvalifikovat pod jednu skupinu a určit pro všechny jednotné místo události, která zapříčinila škodu. Pro většinu případů se jeví jako vhodnější zvolit míso nahrání informace, ovšem na takovém zobecnění nelze bez výjimek trvat, jelikož jsou delikty, kdy místo uploadingu je místem naprosto nevyhovujícím.

---

[218] FAWCETT, J., HARRIS, J., BRIDGE, M. International Sale of Goods in the Conflict of Laws. Oxford : University, Oxford, 2005, s. 595.
[219] Australský vrchní soud považuje za rozhodné místo downloading, podobně i skotský soud v případu Bonnier Media Ltd v. greg Lloyd Smith and Kestrel Trading Corp 2003 SC.

5.4.2.2 Místo založení žalovaného

Soudní příslušnost, lze určit dle místa založení žalovaného. Jak již bylo zdůrazněno shora nejčastěji bývá žalován poskytovatel služeb – typickými případy jsou: diskuze obsahující údajnou pomluvu, webové stránky prodávající padělky neoprávněně označené ochrannou známkou, porušující autorské právo, klamající spotřebitele atd.

Argumenty ve prospěch místa založení žalovaného:

- Místo založení žalovaného bývá snadněji dohledatelné než místo umístění počítače. Lze též z registru doménových jmen zjistit držitele domény[220].
- V kontextu směrnice o elektronickém obchodování je místo založení žalovaného místem preferovaným.
- V praxi je snadné záměrně manipulovat s místy nahrání a stažení informace, avšak s místem založení je to sice možné, ale již mnohem obtížnější.

Ve shora citovaném rozhodnutí SDEU *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc. Chequepoint SARL and Chequepoint International v Presse Alliance SA, C-68/93* rozhodl, že v případě, že dojde k protiprávnímu jednání v několika členských státech místem události zapříčiňující škodu může být jen místo, kde je místo založení vydavatele novin, pokud jde o místo, kde tato škodná událost vznikla (má původ) a byla dána do oběhu. Stejně tak je možné použít toto pravidlo na případ urážky na cti publikovaný prostřednictvím internetu. Otázkou však zůstává, zda je možné použít toto pravidlo také na jiné delikty s internetem související.

Argumenty proti tomuto řešení:

[220] V případě .cz domén, jde o NIC CZ, jež má veřejně přístupnou elektronickou databázi držitelů doménových jmen viz www.nic.cz. Obdobně lze zjistit např. .eu domény na www.whois.eu atd.

- Nejčastějším argumentem proti tomuto řešení je potřeba definovat místo založení žalovaného. Nabízí se místo aktivní ekonomické činnosti. Směrnice o elektronickém obchodu a již shora zmiňovaný recitál 19: *Místo usazení poskytovatele by mělo být určeno v souladu s judikaturou Soudního dvora, podle níž pojem usazení zahrnuje účinný výkon hospodářské činnosti prostřednictvím stálé provozovny po neurčitou dobu. Tento požadavek je splněn i v případě, že je společnost založena na dobu určitou. Místem usazení společnosti poskytující služby prostřednictvím internetových stránek na internetu není místo, kde se nachází technické zařízení, jehož prostřednictvím společnost provozuje internetové stránky, ani místo, kde jsou internetové stránky přístupné, ale místo, kde společnost vykonává svou hospodářskou činnost. V případech, kdy má poskytovatel několik míst usazení, je důležité určit, z kterého místa usazení je daná služba poskytována. V případech, kdy je obtížné určit z několika míst usazení místo, ze kterého je daná služba poskytována, je místem usazení místo, kde má poskytovatel pro danou službu středisko činností*.

- Problémy též způsobuje fakt, že místo založení nelze považovat v právním smyslu za událost. V případě Sevill místo založení bylo ospravedlněno na základě toho, že šlo o místo, kde škoda vznikla. Ovšem u mnoha deliktů takovéto ospravedlnění možné není, jelikož mají původ svého vzniku jinde, než je místo založení. Např. nesprávné uvedení údajů může být umístěno na webový server ve státě A společností založenou ve státě B.

- Dalším silným protiargumentem je, že místo založení opomíjí charakter jednotlivých internetových deliktů. Prvky deliktu jsou zde upozaděny a je zdůrazněna skutečnost, že jde o případ způsobený pomocí internetu raději než, že jde o delikt.

5.4.2.3 Řešení určení místa události, která zapříčinila škodu

V praxi zůstává nejasné, jak vymezit a definovat místo události, která zapříčinila škodu ve vztahu k protiprávnímu jednání na internetu. Teoreticky se nabízí hned několik alternativ. Prvou možností je definovat místo nahrání „vadného“ obsahu tedy vymezit pojem uploading na časové ose. A obdobně vymezit a definovat i stažení takového obsahu dat, downloading. Druhou možností je pak vymezit, nalézt a definovat místo založení žalovaného.

Jak již bylo popsáno shora, není vhodné analyzovat internetové delikty jako jednu homogenní skupinu deliktů, ale zkoumat jednotlivé druhy deliktů odděleně. Proto se jeví jako nevhodné přijmout řešení, které působí bez ohledu na konkrétní skutkovou podstatu deliktu samotného blíže viz kapitola 5.4.4.

Závěrem, lze zdůraznit, že místo založení žalovaného nelze ve většině internetových deliktů považovat za natolik silné spojení s žalovaným, aby určilo příslušný soud a to jak z pohledu důkazů, tak jednotlivých jednaní, jako místo uploading a downloading.

5.4.3 Místo vzniku škody

Místem vzniku škody je místo, kde v příčinné souvislosti s událostí, jež měla vést ke vzniku škody, škoda vznikla. Není jím však každé místo, kde mohl poškozený důsledky této události pocítit. SDEU ve věci *Antonio Marinari v. Lloyds Bank plc and Zubaidi Trading Company, C-364/93* uvádí: „*....místo kde ke škodě došlo ve smyslu čl. 5 (3) zahrnuje jak místo, kde škoda vznikla, tak i míst, kde došlo k události, která škodu způsobila, nelze však tento pojme vykládat natolik široce, že by zahrnoval jakékoli místo, kde lze pocítit neblahé důsledky události, je fakticky způsobila škodu na místě jiném...*“

V často citovaném rozhodnutí SDEU ve *věci Rudolf Kronhofer a Marrianne Maier a další, C-168/02* dovozuje: „*....místo, kde došlo ke škodné události nezahrnuje místo bydliště žalobce, kde se nachází centrum jeho*

majetkových zájmů, jen ze samotného důvodu, že zde utrpěl peněžní újmu vyplývající ze ztráty částí jeho majetku, ke které došlo a kterou utrpěl v jiném státě, jenž je smluvní stranou....tento pojem totiž nelze vykládat rozšiřujícím způsobem tak, že by zahrnoval každé místo, kde mohou být pociťovány škodlivé následky skutečnosti, která způsobila škodu, k níž ve skutečnosti došlo v jiném místě. Tento výklad by totiž činil určení příslušného soudu závislým na nejistých okolnostech a by tak v rozporu s principem právní jistoty...a dále by nejčastěji vedl k uznání příslušnosti soudů bydliště žalobce..."

Co se týče internetových deliktů odborníci Haagské konference nejsou jednotní v názoru na místo vzniku škody. Někteří považují za místo vzniku škody místo obvyklého bydliště žalobce, . což se v kontextu článku 5(3) nařízení Brusel I jeví jako příliš ve prospěch žalovaného. Jiní zdůrazňují nutnost zkoumat každý specifický delikt, tudíž dle jejich názoru není možno místo vzniku škody jakkoliv předem generalizovat obecným pravidlem. K posledně jmenovanému přístupu se přiklání i autorka, tudíž níže jsou z pohledu článku 5 (3) nařízení Brusel I analyzovány nejčastější delikty při nichž dochází v rámci elektronického obchodování.

5.4.4 Internetové delikty

Autorka se doposud nesetkala s definicí internetových deliktů, a to jak v teorii tak i v rozhodnutí SDEU či dalších soudů. Pojem internetový delikt je pojmem příliš abstraktním, soudy častěji řeší konkrétní delikty jako je pomluva, zásah do dobrého jména či dobré pověsti atd.[221].

Jak je již zmíněno shora nalézt místo události, která zapříčinila škodu a místo vzniku škody, jež by bylo jednotné pro všechny internetové delikty se jeví jako značně nepraktické, níže jsou zanalyzovány nejčastější internetové delikty v kontextu nalézání těchto míst těchto hraničních určovatelů vedoucích k určení příslušného soudu.

[221] FAWCETT, J., HARRIS, J., BRIDGE, M. International Sale of Goods in the Conflict of Laws. Oxford : University, Oxford, 2005, s. 594.

5.4.4.1 Uvedení v omyl a chybné údaje

V praxi typickým příkladem takového jednání, je informace uvedená na webových stránkách týkající se kvality zboží např. materiálů z něhož je zboží vyrobeno, rozměrů atd. Obdobně mohou být takové informace i zasílané v odpovědích na dotazy zákazníků.

5.4.4.1.1 Místo události, která zapříčinila škodu

Pokud jde o shora uvedené zasílání nesprávných údajů bude místo události, která zapříčinila škodu v místě původu události – místo, kde byl email napsán, odeslán a obdobně i u webových stránek s nesprávnými údaji. V případech, kdy je složité či nemožné toto místo nalézt jako např. byl-li email sepsán a odeslán na palubě letadla, odkazuje SDEU[222] na použití článku 5(3) na místo, kde škoda nastala či na použití článku 2, žalovat ve státě domicilu žalovaného.

Správně určit místo události, která zapříčinila škodu je komplikovanější u nesprávného uvedení údajů na webových stránkách. Otázkou je, zda toto místo bude totožné s místem umístění serveru nebo bude použita analogie s případem *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc. Chequepoint SARL and Chequepoint International v Presse Alliance SA, C-68/93* a určeno bude jako místo žalovaného?

5.4.4.1.2 Místo, kde nastala škoda

Kde v takových případech nastává škoda? U elektronického obchodování s hmotným zbožím není složité takové místo nalézt: je jím většinou místo vydání zboží atd. Pokud jde o digitalizovaný produkt situace se značně komplikuje. Modelový případ takového jednání může být: poskytovatel služeb umístí digitalizovaný produkt na webové stránky, příjemce tento produkt zaplatí a následně stáhne na své zařízení. Jako místo prodeje se jeví místo umístění

[222] Viz např. rozhodnuti ve věci Reunion Europeenne citované shora.

serveru, kde byl digitalizovaný produkt nahrán. V praxi však velmi často dochází k tomu, že webové servery jsou zcela záměrně umisťovány pokud možno mimo hranice členských států EU do tzv. internetových rájů za účelem snížení potenciálního občanskoprávního (často však i trestně právního) postihu.

Problém vyvstane zejména tam, kde dojde k umístění informace obsahující nesprávné údaje nejen na jednu webovou stránku, ale také na tzv. mirror sites, přidružené webové stránky, jež zveřejňují stejné informace, např. různé zpravodajské servery. Což umožňuje příjemci manipulaci s místem škody.

5.4.4.2 Protiprávní obohacení

Při elektronickém obchodování dochází často k protiprávnímu[223] obohacení se jednou ze stran elektronického obchodování typicky nákup přes interaktivní webové stránky ovšem k předání zboží nedojde nebo dojde, avšak prodávající není vlastníkem tohoto zboží případně jde o zboží padělané.

Je otázkou, zda i digitalizovaný produkt může být předmětem protiprávního obohacení se. Autorka se domnívá, že ano, i na digitalizovaný produkt je třeba pohlížet jako na věc v právním smyslu. Obdobně i např. kanadské soudy uznávají, že počítačový software může být předmětem protiprávního obohacení.[224] Soud, zde judikoval: informace uložená na jakékoliv uchovatelné formě jako je např. CD, má povahu věci movité. Novozélandské soudy v kauze *Pacific Software Technology Ltd v. Perry Group Ltd*., která se týkala vlastnického práva k softwaru a duševního vlastnictví na tomto softwaru lpícím, vyslovily názor, že autorské právo je sui generis forma osobního vlastnictví a odepření těchto práv osobě, jež náležejí může způsobit bezdůvodné obohacení. Dle tohoto rozhodnutí je možné považovat digitalizovaný produkt za předmět protiprávního obohacení, ačkoli se jedná ve své podstatě o nehmotný statek.

[223] Používat termín bezdůvodné obohacení dle českého Občanského zákoníku není na místě, jelikož pojem protiprávní je pojmem širším.
[224] Unisys Canada Inc v Imperiál Optical CO, zn. Co 44 BLR, str. 172 a 311, HC Ontario, Canada.

V praxi velmi častou formou obohacení se je vytvoření určitého software na zakázku a poté prodání tohoto software dalším osobám tzn. nejen objednateli, který bude pochopitelně oprávněně namítat, že je vlastníkem takového software.

Pro použití tohoto článku je opět nutné určit místo události, jež zapříčinila škodu a místo, kde tato škoda nastala.

5.4.4.2.1 Místo události, která zapříčinila škodu

Shodně, jak již bylo řečeno shora při určení toho místa nevyvstávají větší problémy v případech hmotného zboží. Fakt, zda byl daný kontrakt uzavřen pomocí elektronických prostředků nehraje významnou roli a nezakládá změnu určení takového místa.

Obtížněji se však určuje místo u digitalizovaných produktů. Při analýze shora popsaného příkladu může nastat tato modelová situace: software je vytvořen ve Velké Británii, následně nahrán na server v Německu a stažen v České republice objednatelem a poté opět v Německu nahrán poskytovatelem a stažen v několika členských státech dalšími osobami. Místem nakládání je tedy Německo, skutečnost, že jsou data dále stahována v různých státech poskytovatel nijak dále neovlivňuje.

5.4.4.2.2 Místo, kde nastala škoda

Přímá škoda je jasná u prodeje hmotného zboží – je jím většinou ztráta zboží případně financí. Místo je opět poměrně snadné určit, ovšem u digitalizovaných produktů se nabízí hned několik variant možného řešení. Jednak to může být u shora popsaného modelové situace Německo jako stát, kde byl produkt zpřístupněn, nebo stát, kde zákazník očekává, že bude stažen v modelovém případě je takovým místem Česká republika jako stát, kde se nachází objednatel a kde též objednatel očekává stažení produktu zhotoveného pro něj poskytovatel na objednávku.

5.4.4.3 Odmítnutí prodat určité zboží

Dalším v praxi poměrně častým protiprávním jednáním je odmítnutí prodat určité zboží. Kontrakt může být např. mezi prodávajícím a kupujícím dohodnut pomocí emailů či opět přes interaktivní webové stránky případně je není prodávajícím kupujícímu zaslán příslušný kód, přístupová hesla atd. nutná pro stažení produktu.

5.4.4.3.1 Místo události, která zapříčinila škodu

Prodej je odmítnut v určitém okamžiku, je zde moment rozhodnutí, kdy se prodávající rozhodne, právě tento okamžik je důležitý pro určení místa události, která zapříčinila škodu. Typicky jím je místo sídla prodávajícího. Ve sporech, které se netýkají elektronického obchodování jde tedy o místo, kde bylo učiněno takové rozhodnutí. Jak takové místo nalézt v případech elektronického obchodování?

Rozhodnutí může být učiněno např. internetovou diskuzí mezi manažery této společnosti, jež budou v několika různých státech. Alternativním řešením pak může být místo, kde bylo odmítnutí prodeje sděleno kupujícímu. Ovšem ani toto řešení se nejeví jako vhodné. Kupující může být kdekoli na světě se svým přenosným počítačem. Může být ve státě, který nemá absolutně žádné užší spojení s celou obchodní transakcí.

5.4.4.3.2 Místo, kde nastala škoda

Francouzští odborníci[225] používají v neinternetových případech pro bližší určení tohoto místa, místo kde bylo předpokládáno, že dojde k dokončení prodeje určitého zboží či jeho položek např. předáním. Opět u hmotného zboží nečiní

[225] FAWCETT, J., HARRIS, J., BRIDGE, M. International Sale of Goods in the Conflict of Laws. Oxford : University, Oxford, 2005, s. 623.

potíže toto místo najít, a to i jde-li o kontrakt uzavřený elektronicky nebo výměnou elektronické pošty.

U digitalizovaného produktu, lze však takové místo těžko identifikovat. Jako kupující nemusí nutně být konečný uživatel, ale může jím být další společnost, jež zboží dále na svých stránkách propaguje a nabízí k dalšímu prodeji. Místem tohoto opětovného prodeje bude pro účely článku 5(3) jakýkoli členský stát EU. Evropský soudní dvůr nepřijme výklad článku 5(3) tak, aby dal žalovanému takto širokou škálu možností výběru státu fóra, výběru případného sudiště, jímž by byla cela EU[226]. V těchto případech je pak nasnadě učit místo, kde nastala škoda jako místo transferu[227] zboží než jako místo prodeje.

K transferu pak dojde v místě lokace webového serveru nesoucí tuto informaci.

5.4.4.4 Porušení smluvního vztahu na základě informací poskytnutých třetí stranou

V praxi může samozřejmě jako v jakýchkoli jiných smluvních vztazích s elektronickým obchodováním nesouvisejících dojít k situaci, kdy třetí strana poskytuje informace lépe řečeno navádí smluvní strnu, aby se dopustila porušení smlouvy. Jedním z takových řadů je že žalovaný v České republice navede německého poskytovatele služeb k takovému jednání, jež má za příčinu porušení smluvního vztahu s dalším obchodním partnerem ve Francii. Samotné konání může být provedeno např. pomocí emailové komunikace.

Obdobných způsobů navádění k porušování smlouvy je v praxi velké množství.

[226] Případ C -256/00 Besix SA v Wasserreinigungsbau Alfred Kretzch,ar GmbH und Co KG.
[227] Transfer pak znamená, že informace je nahrána žalující internetovou společností na webový server a stažena příjemcem, který tento web navštívil.

5.4.4.4.1 Místo události, která zapříčinila škodu

Tímto místem bude jednání, které vedlo k porušení smlouvy tedy místo navádění k porušení smluvního vztahu. Předpokládáme, že se tak událo za použití komunikace např. emailů, pak je tímto místem místo umístění počítače německé osoby. Opět mohou nastat komplikace v podobě mobilních zařízení, komunikace z jiných států atd. . I zde nastanou komplikace v případě přenosných počítačů či stahování emailu v zahraničí atd. V případě, že by k žádné komunikaci nedocházelo relevantním místem pak bude místo umístění webového serveru.

5.4.4.4.2 Místo, kde nastala škoda

Jde o místo, kam mělo být zboží doručeno. U digitalizovaného produktu se předpokládá, že je to místo, kde měla být informace stažena na počítač příjemce tj. místo umístění příjemcova počítače či obdobného zařízení.

5.4.4.5 Nedbalostní jednání, opominutí prodávajícího poskytnou určité informace[228]

Žaloba z důvodu nedbalosti podaná kupujícím hmotného zboží proti prodávajícímu či jiné osobě nebývá žalobou častou, přesto stojí jen za krátkou zmínku o tom, jaké potenciální situace mohou vzniknout při prodeji digitalizovaného zboží pomocí internetu.

1. Poskytovatel služeb opomene varovat zákazníka před určitými problémy, které mohou nastat po přenosu digitalizovaného produktu, jako jsou různé počítačové viry, problémy se zabezpečením či inkompatibilita se zákazníkovým stávajícím softwarem, jež mohou způsobit zákazníkovi nemalé ekonomické ztráty. Pochopitelně není možné dopředu varovat před veškerými skutečnostmi, které mohou zákazníkovi způsobit problémy nicméně určité

[228] FAWCETT, J., HARRIS, J., BRIDGE, M. International Sale of Goods in the Conflict of Laws. Oxford : University, Oxford, s..645.

skutečnosti jako např. nekompatibilita daným typem operačního software by měl prodávající poskytnout.

2. Poskytovatel služeb používá hostitelský webový server třetí strany X, která je žalována. Příjemce stáhne daný produkt ze serveru, který obsahuje viry a zničí mu počítač.

3. webový server je hostitelským serverem třetí strany X, která znemožní po určitou dobu stažení daného produktu, za nějž již zákazník zaplatil.

5.4.4.5.1 Místo události, která zapříčinila škodu

U prvního případu je událostí opominutí poskytovatele služeb varovat příjemce. Jde tedy o místo, kde mělo být varováno. Jestliže byl produkt umístěn na webové stránky, mělo zde být umístěno i příslušné varování. Jde tedy o místo umístění webového serveru. Ve druhém případě jde o chybu osoby X chránit webový server od případných virů. Jde tedy o místo umístění hostitelského webového serveru stejně jako u příkladu třetího.

5.4.4.5.2 Místo, kde nastala škoda

V prvních dvou případech žaluje zákazník škodu, kterou utrpěl jeho pc, tím že byl infikován. Ve shora citovaném případě *Marinari*[229] SDEU judikoval, že jde o přímou škodu, jež má dvě části: první je škoda nefunkčního software a druhá následná škoda utrpěná na zákazníkově počítači např. zničením dalšího software[230].

Digitalizovaný produkt musí být bez jakýchkoliv defektů v okamžiku zpřístupnění zákazníkovi, místem je tudíž místo umístění webového serveru. Alternativně lze uvažovat o škodě jako škodě způsobené na samotném počítači, který lze mnohem snadněji identifikovat a navíc žalovaný bude velmi

[229] Antonio Marinari v. Lloyds Bank plc and Zubaidi Trading Company, C-364-93.
[230] C-364/93 Marinari v Lloyds Bank plc.

pravděpodobně namítat i ekonomickou ztrátu, jež utrpěl. V třetím případě bude zákazník namítat škodu neboli ekonomickou ztrátu, jež utrpěl ze zpoždění, při něž nemohl stáhnout digitalizovaný produkt, zde se jeví jako nejvhodnějším místo umístění jeho počítače či obdobného zařízení.

5.5 Posouzení právních norem týkající se elektronického obchodu v kontextu procesních norem řešící otázky příslušnosti soudů

Lze shrnout, že zecla pochopitelně unijní práva klade důraz na úpravu elektronického obchodu především v právu hmotném. Dle posledních informací, které zaznívají v kuloárech, Komise čelí tlaku členských státu, které volají po změně směrnice o elektronickém obchodu, především jde o změnu v části týkající se odpovědnosti poskytovatelů služeb a případě též zavedení zpoplatnění užívání některých služeb – obdobně jako již např. ve Francii sílí tendence zpoplatňovat poskytování některého obsahu např. YouTube apod.

Co se týče úpravy norem procesních, unijní právo do jisté míry problematiku elektronického obchodu nechává stranou. Pravidla soudní příslušnosti lze považovat za normy elektronický obchod a médium internet nereflektující, v některých případech jsou pak tato ustanovení značně neurčitá a pro strany sporu bohužel i stěží předvídatelná.

Pravidla soudní příslušnosti v praxi způsobují obtíže zejména v případech nalezení správných hraničních určovatelů, požadovaných relevantními ustanoveními. Jde zejména o lokace a identifikace žalovaného, jeho domicilu, místa, které zapříčinilo škod a místa škodní události atd.

Aplikujeme-li ustanovení článku 5 (1) nařízení Brusel I vyvstává také otázka také zda ho aplikovat, jestliže kontrakt samotný je plněn přes internet, zda je prodáván produkt v elektronické podobě, zda jde o zboží, služby. Bez ohledu na samotný charakter kontraktu dále vyvstávají otázky neurčitosti místa doručení zboží či vykonání služby.

Při aplikaci článku 5 (3) nařízení Brusel je otázkou jak správně nalézt místo, jež zapříčinilo škodu, zda jej definovat podle jednotlivých deliktů jako místo uploading či downloading nebo jako místo založení/inkorporace žalovaného. V praxi samozřejmě není vždy možné nalézt místo škodní události, zejména v případech produktu a zároveň i jeho transferu v elektronické podobě.

Užití a aplikace článek 5 (5) nařízení Brusel I nečiní větší obtíže v případech elektronického obchodování, kdy webový server i žalovaný se nachází v jednom členském státě, ovšem řada otázek vyvstává v okamžiku, založení webového serveru obsahující webové stránky v jiném členském státě.

Na druhou stranu autorka hodnotí velmi pozitivně ustanovení týkající se volby práva a to i v kontextu shora zmiňované revize článku 23. V případech, kdy mezi účastníky elektronického obchodu dojde k volbě práva, v praxi nevyvstávají větší potíže, pokud však nejde o problematiku pospanou níže tedy o vztah, kde je účastníkem spotřebitel a dohoda není sjednána v souladu s unijním právem. Pokud dojde, samozřejmě v souladu s ustanovením příslušných právních předpisů, k volbě práva soudu, je mezi stranami značně posílena právní jistota a potažmo i předvídatelnost.

Větší obtíže nečiní ani aplikace článku 2, tam kde je domicil žalovaného jasný. Obdobně nevyvstávají obtíže při používání článku 5 (1) (b) v případech, v nichž, ačkoli jsou uzavřeny online, samotné doručení probíhá tradičními prostředky, jde tedy o doručení určitých věcí. Největší problémy způsobují digitalizované produkty, jež jsou přenášeny přes internet a online služby.

5.6 Perspektivy budoucího možného vývoje týkající se určení soudní příslušnosti v případech elektronického obchodování

Autorka se domnívá, že teoreticky existují tři možné modely budoucího vývoje řešení soudní příslušnosti z pohledu elektronického obchodu. Prvním modelem je: model stávající, kdy jsou aplikována obecná ustanovení soudní příslušnosti a jsou ponechána výkladu a „dotvoření“ na soudech. Dalším modelem by byla reforma právního řádu, jež by vedla k pozměnění stávajících pravidel a třetí možností pak reforma tzv. „radikální“, která by vedla k přijetí speciálních pravidel upravujících soudní příslušnost ve vztahu k elektronickému obchodování.

Autorka se domnívá, že nejpravděpodobněji v horizontu následujících let se jako nejpravděpodobnější jeví model první. Situace zůstane neměnná jako doposud a použije se pravidel nařízení Brusel I. Již při přijímání tohoto nařízení odborníci vyslovovali obavy, jež mohou nastat při používání článku 5 (1) na případy digitalizovaných produktů. Ovšem ponechali tuto otázku nezodpovězenou, je tudíž na soudech, jak se s ním vypořádají. Absence zvláštního ustanovení týkající se elektronického obchodování v článku 5 (1) lze také chápat, jako zrovnoprávnění elektronických kontraktů kontraktům tradičním.

Z výše uvedené analýzy vyplývá, že problém s použitím článku 5 (1) (b) ohledně digitalizovaných produktů přenášených přes internet, je nasnadě řešit následovně: uvedením, že v případě absence dohody mezi stranami, místo doručení či místo provedení služeb je tam, kde je místo podnikání příjemce. Obdobně, jak je jasně řešeno v Úmluvě UNCITRAL o používání elektronických prostředků při uzavírání mezinárodních smluv. Co se týče soudní příslušnosti v otázkách protiprávního jednání resp. deliktní a kvazideliktní odpovědnosti jako nejvhodnější řešení se jeví, definovat místo události, jež zapříčinila škodu a místo vzniku škodu pro každý druh deliktu zvlášť.

Druhá možnost představuje změnu stávajících pravidel. Kdy by v praxi došlo k doplnění či pozměnění stávající právní úpravy nařízení Brusel I.[231] Např. přijetím třetího kritéria do článku 5 (1) (b), aby doplnil stávající dvě kategorie, jimiž jsou zvláštní pravidla pro identifikaci místa plnění zmíněného závazku u prodeje zboží a u poskytování služeb. Novou kategorii by byl případ uskutečnění kontraktu pomocí internetu. Což by však znamenalo, že dojde k odlišnému posuzování kontraktu uzavřených elektronicky a kontraktů uzavíraných tradičními způsoby.

Posledním modelem je zcela nová úprava obsahující specifická pravidla týkající se elektronického obchodu a jasně řešící problematiku elektronického obchodu a vnášící právní jistotu mezi účastníky. Tato úprava by mohla vycházet ze shora zmiňované Úmluvy UNCITRAL a převzít některá pravidla jako např. definice místa odeslání, přijetí atd.

[231] Viz. článek 73 tohoto nařízení.

6. Elektronické obchodování z perspektivy spotřebitelů

Spotřebitelé statisticky nejčastěji využívají možností elektronického obchodování a uzavírají nejrůznější druhy obchodních kontraktů. Pro spotřebitelské smlouvy je typická nerovnost smluvních stran, na níž právní normy reagují ochranou slabší strany, ochranou spotřebitele. Vzhledem k nadstátní povaze elektronického obchodu[232] je nutné hledat také nadstátní pravidla regulace spotřebitelských smluv a chránit tak spotřebitele a přispívat k větší právní jistotě ve věcech elektronického obchodování.

Spotřebitelskou smlouvu lze chápat jako smluvní vztah mezi spotřebitelem a dodavatelem. Dodavatel bude v této části disertační práce pro zachování konzistence názvosloví označován dále jako poskytovatel. Dodavatele je třeba chápat osobu, jež při uzavírání a plnění smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti.[233]

6.1 Pojem spotřebitel

Koncepce spotřebitelského práva spočívá na pojmu spotřebitel, jehož definování je velmi obtížné, protože byl přenesen z oblasti socio-ekonomické a protože spotřebitelé nevytvářejí stabilní kategorii.[234] Bývá často upřesňován pojmem „neprofesionál“. Jedna z právních definic spotřebitele je: „*Spotřebitel je neprofesionální nabyvatel spotřebních věcí určených pro jeho osobní využití*.“[235]

České právní normy vymezují pojem spotřebitel jednak v ustanovení § 52 (3) Občanského zákoníku, kde je spotřebitel vymezen jako „*osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo podnikatelské činnosti*“ a v zákoně č. 634/1992 Sb., zákon o ochraně spotřebitele v ustanovení § 2 (1) jako „*fyzická nebo právnická osoba, která nakupuje výrobky nebo užívá*

[232] Viz výše.
[233] Pojem dodavatele je třeba vykládat šířeji i neoprávněný podnikatele je v kontextu spotřebitelských smluv dodavatelem srov. ust. § 3a Obchodního zákoníku.
[234] JEHLIČKA, O., ŠVESTKA, J., ŠKÁROVÁ, M. Občanský zákoník komentář. Praha : C.H. Beck, 2004, s. 297.
[235] CORNU, G. La protection du consommateur et l'exécution du contract en droit français, Travaux de l'Association H.-Capitant, 1973, s. 135.

služby za jiným účelem, než pro podnikání s těmito výrobky nebo službami." Nový občanský zákoník vymezuje spotřebitele v ustanovení § 419 jako *„…každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.*"

Základ pro vymezení pojmu spotřebitel nalezneme v evropském resp. unijním právu v článku 153 SES. Spotřebitel je chápán jen jako osoba fyzická nikoli právnická.[236] V rozhodnutí ve věci *Shearson Lehman Hutton Inc v. TVB Treuhandgesekkschaft fűr Vermögensverwaltung und Beteiligungen GmbH, C-89/91* bylo vysloveno, že spotřebitelem v rámci článku 13 Římské úmluvy není osoba, která jedná v rámci své obchodní či profesní činnosti nebo která není původní stranou v procesu řízení. SDEU dále ve věci *Francesco Benincasa v Dentalkit Srl. C-268/95* uvádí, že: *„spotřebitelem není rovněž osoba, která uzavírá smlouvu za účelem budoucího obchodu*."

Lze tedy shrnout, že spotřebitel je v unijním i národním právu vymezen jako: osoba, která smlouvu uzavírá za účelem, jenž se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti. Pojem profesionální je třeba chápat ve smyslu zaměstnání spotřebitele. Pokud by spotřebitel přes internet uzavřel smlouvu např. na nákup věci, avšak tuto věc potřebuje pro výkon svého zaměstnání nepůjde o spotřebitele ve smyslu článku 15 (1) nařízení Brusel I. Stejně tak nelze za spotřebitele považovat osobu, která uzavřela smlouvu za účelem souvisejícím s její podnikatelskou činností.[237]

Ne vždy, je však účel nákupu zcela zřejmý, často bývá smlouva uzavřena za účelem kombinovanými tzn. zčásti za účelem soukromé potřeby a zčásti za účelem podnikatelským. Typickým příkladem je nákup počítače, elektroniky.

SDEU ve svém rozhodnutí ve věci *Johann Gruber v. Baywa AG, C-464/01* pro posuzování obdobných vztahů stanovil následující pravidla, jež je

[236] Srov. např. čl. 13 Bruselské úmluvy, čl. 2 směrnice 97/7 o distančních smlouvách.
[237] Srov. např. rozsudek SDEU ve věci Bertrand v. Paul Ott KG, 150/77: „Restriktivní výklad č. 14 (2) (Bruselské úmluvy s nímž koresponduje čl. 15 (1) nařízení Brusel I) v souladu s účelem sledovaným oddílem 4, omezuje výklad jurisdikční výhody ..na ty kupující, kteří takovou ochranu potřebují, jejichž postavení je v porovnání s prodávajícími slabší, z důvodu, že jsou soukromými a konečnými spotřebitel a nekupují zboží v rámci své podnikatelské činnosti.

třeba vždy mít na mysli i při posuzování týkající se se elektronického obchodování: (i) osoba, jež uzavřela smlouvu týkající se zboží určeného zčásti k účelu podnikatelskému, nemá právo dovolávat se prospěchu ze zvláštních pravidel o příslušnosti, ledaže je podnikatelský účel natolik okrajový, že má zanedbatelnou úlohu v celkovém kontextu dotčené transakce, přičemž skutečnost, že nepodnikatelská stránka převažuje, nemá v tomto ohledu vliv; (ii) je věcí soudu, který příslušné řízení vede, aby rozhodl, zda smlouva byla uzavřena nikoli v rozsahu zanedbatelném k uspokojení potřeb týkajících se podnikatelské činnosti dotčené osoby, nebo zda naopak podnikatelský účel měl pouze nepatrnou úlohu.[238]

V praxi se autorka velmi často setkává se spory, kdy „spotřebitel“ nejdříve koupí přes internet zboží, avšak fakturu za toto zboží účtuje jako náklad své firmy tj. evidentně nespadá pod pojem spotřebitele, jak je chápán národním i unijním právem. Ovšem poté se snaží uplatňovat resp. domáhá se výhod spotřebitelského práva jako je např. možnost vrácení zboží bez udání důvodů do 14 dní a spotřebitelských záruk. Kupující „spotřebitel“ nemá však na jakékoli výhody spotřebitelského práva v takových případech nárok.

6.2 Uzavírání smluv se spotřebiteli v rámci elektronického obchodu

Ustanovení § 53-54, jež jsou implementací unijních předpisů[239], upravuje uzavírání spotřebitelských elektronických smluv nebo též tzv. distančních smluv.[240] Nikoli veškeré e-smlouvy uzavřené se spotřebiteli spadají pod rámec těchto ustanovení, vyjmuty jsou např. smlouvy o finančních službách, uzavírané na základě dražeb, na dodávku potravin, nápojů nebo jiného zboží běžné spotřeby, dodávaného stálými doručovateli do domácností nebo sídla spotřebitele atd.

[238] Srov. ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK M. Občanský zákoník I komentář, 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 469.
[239] Směrnice 97/7/EC o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku, směrnice o elektronickém obchodu a částečně i též směrnice 2002/65/ES o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku.
[240] Ustanovení §53 se týká smlouvy sjednávané na dálku tzv. distanční a ustanovení §54 pak představuje výjimky u smluv sjednávaných na dálku

Ustanovení §53a upravuje smlouvy sjednávané na dálku prostřednictvím elektronických prostředků. Spotřebitelské smlouvy jsou oproti ostatním smlouvám užívaným v běžném obchodě omezeny řadou limitů a je nutné zdůraznit následující obsahové náležitosti návrhu spotřebitelské smlouvy:[241]

- Musí být srozumitelný a určitý prodávající, který chce prodávat v cizině, musí též nést břemeno nákladů na vícejazyčné verze smluvních podmínek.[242]
- V pochybnostech o výkladu se použije výklad příznivější pro spotřebitele.
- Být formulován v dobré víře.
- Nesmí vést ke značné nerovnováze v neprospěch spotřebitele.
- Nesmí obsahovat tzv. nekalá či zakázaná ustanovení[243], jejich použití způsobuje relativní neplatnost příslušných ustanovení, případně celé smlouvy. Např. softwarová smlouva stanoví, že zákazník musí dokázat, že reklamovaná vada existovala již v době dodání softwaru. Půjde nejspíše o nekalé ustanovení, průměrný spotřebitel není schopen toto dokázat.
- Brát v úvahu potřebu chránit spotřebitele.
- U dispozitivních ustanovení závazkového práva se nelze odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele
- Spotřebitel se nemůže vzdát práv, která mu zákon poskytuje, nebo jinak zhoršit své smluvní postavení.

Ustanovení § 53a[244] pak stanoví požadavky týkající se pouze distančních smluv. Toto ustanovení rozšiřuje množství povinných informací, které má mít již návrh samotné spotřebitelské smlouvy a vztahuje se toliko na jednání, k němuž dochází při použití elektronických prostředků.

---

[241] SVOBODA P. a kol. Právní a daňové aspekty e-obchodu. Praha : Linde, 2001, s. 222.
242 Dle přílohy I směrnice, mj. i ustanovení, jejichž cílem nebo důsledkem je neodvolatelná vázanost spotřebitele podmínkami, s nimiž se ve skutečnosti před uzavřením smlouvy nemohl seznámit, sem per se spadají jakákoliv ustanovení v jazyce jiném než vlastním konkrétnímu spotřebiteli. Jde o aplikaci principu transparentnosti na spotřebitelské smlouvy, SDEU jej aplikuje v případě 362/88 GB-Inno-BM, Sb SD 1990, 683. opak citace: Svoboda P., Právní a daňové aspekty e-obchodu, Linde Praha 2001, s. 222.
[243] Blíže viz SVOBODA P. a kol. Právní a daňové aspekty e-obchodu. Praha : Linde, 2001, s. 224.
[244] Vložen do Občanského zákoníku zákonem č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti s účinností od 7. 9. 2004. Účelem je zvýšení právní jistoty u spotřebitelů.

Požadavky kladené tímto ustanovením jsou následující: možnost spotřebitele zkontrolovat a měnit vstupní údaje v objednávce, informační povinnost týkající se uchování, archivace smlouvy, technického procesu uzavírání atd. to se však nevztahuje na jednání výlučně výměnou elektronické pošty nebo obdobnou komunikací. Dále povinnost poskytnutí smlouvy a všeobecných obchodních podmínek spotřebiteli ve formě, která umožňuje archivaci a reprodukci. Právo spotřebitele od smlouvy odstoupit do 14 dnů od převzetí plnění, pokud nedošlo k předání informací do 3 měsíců od převzetí plnění.[245]

U elektronického obchodu může v případě virtuálních obchodů (poskytovatel nemá pevné místo podnikání), být použito kratších lhůt pro odstoupení podle ustanovení § 57 Občanského zákoníku.

Nový občanský zákoník v ustanoveních § 1810 a následující přejímá úpravu spotřebitelských smluv z dosud platného občanského zákoníku, přičemž tuto úpravu podrobněji rozpracovává. Spotřebitelské smlouvy jsou pak upraveny v ustanovení § 1810 a následujících.

I nadále zůstávají zachovány shora uvedené požadavky návrhu spotřebitelských smluv. Novinkou, kterou nový občanský zákoník přináší, je sjednocení úpravy spotřebitelských smluv uzavíraných distančním způsobem a úpravy závazků ze spotřebitelských smluv uzavíraných mimo obchodní prostory.

Nový občanský zákoník též obsahuje další obecné požadavky na uzavírání smluv se spotřebiteli, jakož i specifické požadavky týkající se distančních smluv.

Autorka zmíní pouze takové nové požadavky, u nichž se domnívá, že doposud nejsou většinou poskytovatelů v jejich smluvních podmínkách reflektovány nebo jsou naopak ve smluvních podmínkách uvedeny, ač jde o tzv. zakázané ujednání. Jsou jimi např. právo poskytovatele odstoupit od smlouvy bez uvedení důvodů, zatímco spotřebitel toto právo nemá, dále pak právo poskytovatele vypovědět závazek bez důvodů hodného zvláštního zřetele bez

[245] Viz §53/7 Občanského zákoníku v platném znění.

přiměřené výpovědní doby, ujednání zbavující spotřebitele práva podat žalobu nebo obdobný procesní prostředek, či mu v takovém podání bránící nebo ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit takový prostředek u rozhodčího soudu, který není vázán předpisy na ochranu spotřebitele.

Specifické požadavky kladené na spotřebitelské distanční smlouvy jsou např. sdělení určitých informací před uzavření smlouvy jako např. požadavky spojené s náklady, vrácením, mimosoudního vyřizování stížností spotřebitelů, otázky spojené s dobou platnosti takových smluv, informace o odstoupení atd. Obdobně jako v současné úpravě v Občanském zákoníku zůstává zachována možnost odstoupit ve lhůtě 14 dní a pokud spotřebitel o této lhůtě nebyl poučen do jednoho roku a 14 dnů.

Jde-li o spotřebitelskou smlouvu s evropským prvkem, vztahuje se na ní směrnice o elektronickém obchodě, je nutné ji uzavřít podle článku 11 této směrnice. Tento článek, výslovně reflektovaný v novém občanském zákoníku, požaduje neprodleně potvrdit příjem objednávky, poté co zákazník vyplnil a odeslal nabídku. Případy neprodleného potvrzení objednávky se týkají situací, kdy webová stránka sama se považuje za návrh smlouvy (resp. poskytovatel služby dal jiný závazný návrh) a současně akceptant nemá jinou možnost o znění smlouvy jednat, ale pouze kliknout na ikonu Ano-Ne. Jestliže není webová stránka návrhem smlouvy článek 11 směrnice se neaplikuje.[246]

Otázkou zůstává, jak je tomu v případě, že uzavření smlouvy předcházela reklamní kampaň, ovšem k jejímu přečtení musel být aktivní sám spotřebitel a to např. tak, že zadal do vyhledavače určité heslo nebo webovou adresu. Rozesílání reklamních emailů se nepovažuje za návrh smlouvy, ale za výzvu k předkládání návrhů.[247]

[246] Srov. SVOBODA P. a kol. Právní a daňové aspekty e-obchodu. Praha: Linde, 2001 s.225.
[247] Ibid.

6.2.1 Spotřebitel a nařízení Řím I

Nařízení Řím I je z pohledu volby rozhodného práva nejdůležitějším unijním dokumentem. Přestože tato disertační práce se volbě rozhodného práva blíže nevěnuje autorka alespoň poukáže na praktické problémy vztahující se ke spotřebitelům a volbě práva v případech elektronického obchodování[248].

Nařízení umožňuje, aby ve vztahu se spotřebiteli bylo zvoleno rozhodné práva tzn. i v případech elektronického obchodování je možné, aby si smluvní strany zvolily rozhodné právo, samozřejmě taková volba má jisté limity v podobě imperativní ustanovení atd.

V praxi v případech elektronického obchodování k takové volbě práva velmi často dochází. Jak je již zmíněno shora většina elektronických obchodů je uzavírána se spotřebiteli, tak, že spotřebiteli jsou online předloženy smluvní podmínky a ten s nimi buď souhlasí a k obchodu tudíž dojde nebo s nimi nesouhlasí a obchod neproběhne. Ve velké většině případů, autorka si dovoluje tvrdit, že v naprosté většině spotřebitel má nulovou možnost znění takových podmínek jakkoli ovlivnit. Takové smluvní podmínky často obsahují mimo jiné i volbu rozhodného práva.

Zde je důležité zdůraznit že článek 6 nařízení Řím I takovou volbu v zásadě umožňuje nicméně výslovně stanoví, že pokud k takové volbě dojde nesmí být spotřebitel zbaven ochrany, kterou mu poskytují ustanovení právního řádu od nichž se nelze smluvně odchýlit a která by se v případě, že by strany právo nezvolily, použila na základě článku 6 (1).[249] V zásadě tedy spotřebitel nesmí být zbaven ochrany podle práva státu svého obvyklého bydliště.

[248] Blíže viz kapitola 6.3.1.1.

[249] Zde je třeba upozornit na různost pojetí materiální volby práva (kdy ochranné kogentní normy obvyklého bydliště spotřebitele tvoří pro soudce rámec, z jehož dosahu vybočit nelze) a volby práva materializované (kdy naopak dochází k porovnávání standardu ochrany, který je poskytován právním řádem obvyklého bydliště spotřebitele na jedné straně a právního řádu zvoleného smluvními stranami na straně druhé), tak jak je vnímána některými autory. Srov. např. ROZEHNALOVÁ, N. Závazky ze smluv a jejich právní režim (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu). Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 156 a násl. Bude tudíž pravděpodobně záležet na aplikační praxi soudů (a to jak na úrovni národní, tak především na úrovni evropské), kterou cestou (respektive kterou technikou pro zjištění rozhodného práva) se vydají.

6.3 Soudní příslušnost v případě sporu se spotřebiteli

Oddíl 4 nařízení Brusel I nazvaný: *Příslušnost ve věcech spotřebitelských smluv* stanoví pravidlo pro používání nařízení pro vztahy se spotřebiteli.

Tato kapitola obdobně jako kapitola 5 nejdříve zanalyzuje situaci, kdy mezi smluvními partnery (přičemž alespoň jeden z nich je spotřebitelem) dojde k dohodě týkající se volby soudu a následně situaci, kdy takováto dohoda uzavřena není.

6.3.1 Dohoda o volbě soudu uzavřená se spotřebitelem

I v případě, kdy jako jedna ze smluvních stran vystupuje spotřebitel, je možné v takových vztazích soudní příslušnost pro případ sporů upravit dohodou, uzavřít dohodu v níž je zvolen příslušný soud.

Podle článku 17 nařízení Brusel I musí takováto dohoda splňovat následující požadavky: (i) být uzavřena až po vzniku sporu[250]; (ii) nebo umožňovat spotřebiteli zahájit řízení u jiných soudů než těch, které jsou uvedeny v oddíle příslušnosti ve věcech spotřebitelských smluv nařízení Brusel I[251]; (iii) nebo být uzavřena mezi spotřebitelem a jeho smluvním partnerem, kteří mají v době uzavření smlouvy bydliště nebo obvyklý pobyt v témže členském státě, jestliže tato dohoda zakládá příslušnost soudů tohoto členského státu, ledaže by taková dohoda nebyla podle práva tohoto členského státu přípustná.

Nesmíme však opomenout, že prorogace je omezena pouze pro situace uvedené v článku 15 nařízení. Na ostatní případy, nevypočtené v článku 15 dopadá prorogační omezení článku 23 nařízení (viz výše). Ustanovení článku 17 je speciální k článku 23. Odlišnost článku 17 spočívá ve větší ochraně spotřebitele tím, že zužuje možnost volby práva tedy omezuje tuto volbu práva na vyjmenované případy. V případě, že dojde k uzavření prorogační dohody se spotřebitelem, aniž jsou respektována shora uvedená pravidla článku 17, je

[250] Za okamžik vzniku sporu je třeba považovat okamžik vzniku sporných skutečností, jež mohou vyústit až v podání žaloby, nikoli okamžik zahájení soudního řízení.
[251] Oddíl 4 nařízení Brusel I.

takováto dohoda neplatná a je-li vydáno nepříslušným soudem rozhodnutí, má povinný možnost uplatnit v rámci uznávání a výkonu takového rozhodnutí námitku neuznání[252].

6.3.1.1 Praxe a uzavírání dohod o volbě soudu

V této souvislosti autorka považuje za vhodné připomenout současnou diskuzi ohledně uzavírání prorogačních smluv se spotřebiteli při přijímání smluvních podmínek příslušného produktu pomocí tzv. click agree smlouvy v praxi označovaných termíny smluvní podmínky, podmínky užití, obchodní podmínky atd. Je otázkou nakolik jsou tyto smlouvy a jednotlivá v nich reflektovaná ustanovení včetně prorogačních dohod pro spotřebitele závazná, platná a v konečném důsledku v případě sporu vymahatelná.

Autorka se v praxi velmi často setkává při prodeji aplikací či uživatelského softwaru, který je často v základní verzi poskytován zdarma, s různými podmínkami, bez jejichž přijetí nemá uživatel, který je ve většině případů spotřebitel, možnost takovou aplikaci, software užívat.

Zejména vzhledem ke skutečnosti, že tyto aplikace, software jsou často poskytovány společnostmi se sídlem mimo EU, velmi často jde o společnosti se sídlem v USA, a jsou šířeny výhradně pomocí internetu (uživatel je musí stáhnout z příslušných webových stránek, ať již zdarma či po zaplacení určité částky), poskytovatelé se snaží činit minimální rozdíly ve smluvních podmínkách.[253]

Velmi často jde pouze o překlad anglických podmínek do češtiny, bez jakékoli lokalizace těchto podmínek z pohledu národní či unijního práva. Tzn. v těchto podmínkách nejsou plně zohledněna ustanovení spotřebitelského práva, mandatorní ustanovení právního řádu spotřebitele.

[252] Viz článek 35 Nařízení Brusel I.
[253] Shodné znění podmínek se snaží uplatňovat v ČR, Německu, ale i USA a třeba Číně.

Na jednu stranu, lze zejména u produktů poskytovaných zadarmo, pochopit snahu poskytovatele činit minimální rozdíly ve svých smluvních podmínkách a nereflektovat jednotlivé právní řády s ohledem na právní řád uživatelů z různých států. Navíc riziko sporu je zde téměř nulové.[254]

Ovšem v případě, že jde o produkty placené, je na poskytovatele činěn mnohem větší tlak, aby takovéto podmínky byly lokalizovány, tedy přizpůsobeny národnímu právnímu řádu a to i v otázkách soudní příslušnosti a rozhodného práva.

Podíváme-li se např. na běžný smartphone resp. na smluvní podmínky stažených aplikací, velká většina (např. u smartphonu používaném autorkou jsou to veškeré aplikace) volí jako rozhodné právo -právo US a stejně tak podřizují veškeré případné spory pod jurisdikci amerických soudů.

V těchto a obdobných případech je nutné upozornit na existenci směrnice Rady 93/13 EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Tato směrnice má dle čl. 67[255] aplikační přednost před nařízením. Zejména důležitý v kontextu této práce je článek 3 (1) (q) přílohy dané směrnice, dle nějž může být za neplatnou považována i dohoda o volbě soudu, která jinak odpovídá článku 17 a 23 nařízení. Je povinností soudu, aby případný rozpor dohody o volbě soudu se směrnicí posoudil ex officio.[256]

V praxi některé smluvní podmínky uzavírané spotřebiteli dále nereflektují kromě ustanovení spotřebitelského práva, mandatorní ustanovení, která se uplatní bez ohledu na rozhodné právo. Jde především o limitaci náhrady škody, jež je dle US práva resp. práva jednotlivých federálních právních řádů možná, ovšem v případě práva českého není ve smluvních vztazích se spotřebiteli zcela možná a na takovéto ustanovení je třeba hledět jako na neplatné.

[254] Autorka se však v žádném případě nedomnívá, že ponechání takovýchto podmínek nelokalizovaných je v souladu s právním řádem a právní jistotu uživatelů. Pouze poukazuje na skutečnost, jak je tomu v praxi.
[255] Článek 67 nařízeni Brusel I: „ Tímto nařízením není dotčeni uplatňování ustanovení, kterými se upravuje příslušnost a uznání a výkon rozhodnutí ve zvláštních věcech a která jsou obsažena v právních aktech Společenství nebo ve vnitrostátních právních předpisech harmonizovaných k provedení těchto aktů.“
[256] Obdobně rozhodnutí ve věci Pannom GSM Zrt v Erzsébet Sustikné Gyorfi, C-243/08.

V praxi však často narazíme na problém, že i kdybychom považovali některé části smluvních podmínek za neplatné ze shora uvedených důvodů, a v případném sporu vedeném u soudu příslušném dle pravidel příslušnosti stanovených nařízením Brusel I nikoli smluvními podmínkami by spotřebitel nakonec uspěl a soud by aplikoval např. ustanovení spotřebitelského práva a smluvní ujednání v podmínkách považoval za neplatné, vyvstane problém co s takovýmto rozsudkem, jak ho dále proti US společnosti vykonat?

Další otázky platnosti, vymahatelnosti a uzavírání takových click agree smluv: kdy je identifikace uživatele velmi omezena, u některých click agree smluv není třeba ani scrollovat na konec smluvních podmínek, některé smluvní podmínky jsou uzavřeny pouhým zaškrtnutím v daném políčku a další odeslání podmínek jinou formou akceptace, již není požadováno, by vydalo na samostatnou kapitolu a nebude již dále v rámci této práce rozebíráno.

6.3.2 Soudní příslušnost v případě absence dohody o volbě soudu

Aby bylo možné aplikovat pravidla pro určení soudní příslušnosti uvedená v oddíle 4 nařízení Brusel I, je nutné zjistit, zda daný vztah spadá pod vztahy vymezené článkem 15 nařízení. Pokud tomu tak není, aplikují se obecná pravidla nařízení Brusel I.

6.3.2.1 Článek 15 nařízení Brusel I

Nařízení tak i jemu předcházející Bruselská úmluva zvolily koncepci, která dovoluje aplikovat speciální pravidla týkající se spotřebitelských smluv v případě, že strany neuzavřely prorogační smlouvu. Jedná se o:

- spotřebitelskou smlouvu o koupi movitých věcí na splátky[257]
- spotřebitelskou smlouvu týkající se půjčky návratné ve splátkách nebo o jiný typ úvěrového obchodu na financování koupě movitých věcí
- další smlouvy, z nichž jedna ze stran vystupuje v rámci své profesionální podnikatelské činnosti. Slovy článku 15 (1) (c): *„ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, v něhož území má spotřebitel bydliště*“ či další možností, u které musí být splněny dva požadavky je: *„nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje*[258]*, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností*[259]*“*.

Smlouvy užívané a uzavírané se spotřebiteli v rámci elektronického obchodování spadají pod článek 15 (1) (c).

Před analýzou jednotlivých problémů je vhodné zmínit ještě častou námitku proti ustanovení týkající se spotřebitelských smluv v nařízení Brusel I, kterou je nesoulad principu místa určení (např. dle domicilu jedné ze stran) a principu země původu, který používá směrnice o elektronickém obchodu viz výše. Bývá namítáno, že dochází ke konfliktu dvou právních mechanismů. Je však nutné zdůraznit, že směrnice o elektronickém obchodu pojednává o právním řádu, který se bude aplikovat na poskytovatele služeb s domicilem v rámci EU a nebude se dotýkat soudní příslušnosti.[260]

V prvním návrhu Komise bylo výslovně uvedeno, že spotřebitelé jako slabší smluvní strana by se měli těšit větší ochraně, zejména v kontextu elektronického obchodu. Při vytváření příslušných ustanovení byl kladen důraz jednak na jedné straně na ochranu slabší smluvní strany, ve stejném období byly zpracovávány směrnice, jejich hlavním účelem byla ochrana spotřebitele a

[257] Koupi movitých na splátky, je třeba chápat jako smlouvu na základě níž spotřebitel získá vlastnické právo k movité věci, ovšem cenu neplatí ihned, ale splácí ji. Srov. rozhodnutí ve věci Hans Hemann Mietz v, Intership Yachting Sneek BV, C-99/95.
[258] První z požadavků.
[259] Druhý požadavek.
[260] Srov. Recitál 23 směrnice o elektronickém obchodu.

jednak na straně druhé byl kladen důraz na vytvoření adekvátního podnikatelského prostředí.

Spotřebitelské e-smlouvy byly nakonec zařazeny pod článek 15 (1) (c) jako „všechny ostatní případy“. Bruselská úmluva na rozdíl od nařízení Brusel I uvádí navíc podmínku, že spotřebitel učiní v členském státě nezbytný krok k uzavření obchodu a v tento okamžik bude fyzicky přítomen ve státě svého bydliště. Jak vyplývá z přípravných prací, vypuštění této podmínky bylo motivováno právě elektronickým obchodem. Mezi odborníky jsou i skeptické názory na nezahrnutí této podmínky do nařízení Brusel I. Foss a Bygrove uvádí příklad, kdy německý spotřebitel cestuje do Itálie a zde navštíví italské internetové stránky a objedná a následně převezme produkt na těchto stránkách inzerovaný, poté s tímto výrobkem cestuje zpět do Německa.

Skutečnost, že spotřebitel může za určitých okolností žalovat poskytovatele služby u německého soudu, považují autoři za problematický, jelikož je velmi nepravděpodobné, že spotřebitel bude očekávat nebo by měl očekávat možnost podání žaloby v místě svého bydliště, v Německu.

Nabízí se otázka, zda dojde ke změně, když německý spotřebitel koupí produkt v elektronické podobě během mezipřistání v Itálii? Případně, jaký zvolit hraniční určovatel když webové stránky budou zaměřeny na německý trh? Lze se nyní domnívat, že spotřebitel neočekává oprávněnost podání žaloby k německému soudu? V těchto případech lze očekávat, že spotřebitel bude v souladu s článkem 15 (1) (c) očekávat „… *provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje*.“ Možnost podání žaloby v Německu.

V praxi je velmi pravděpodobné, že jednání spotřebitele se nebude měnit v závislosti na tom, v kterém se bude nacházet momentálně státě, zda např. bude nakupovat online při mezipřistání atd. s tímto přístupem počítá i směrnice o elektronickém obchodu. Samozřejmě, že pro prodávajícího je velmi obtížné lokalizovat a identifikovat, ve které zemi s ním spotřebitel uzavřel smluvní vztah.

Ovšem už není obtížné zjistit např. formulářem, který je třeba vyplnit před zasláním příslušné objednávky, kde je spotřebitelovo bydliště. Hraniční určovatel domicilu se proto jeví být výhodnějším a i technicky jednodušeji zjistitelným.

Co se týče ustanovení druhé podmínky: *„…pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát zaměřuje*", je nutné vysvětlit co je myšleno oním „zaměřením se činnosti jakýmkoli způsobem". Jak již bylo zmíněno shora V úvahu připadají všechny obchodní aktivity směřující k členskému státu. U elektronického obchodu budou relevantní nejen samotné webové stránky, ale též elektronická pošta, chat, všechny druhy vysílání, reklamy a jiného inzerování atd.

V přípravných pracích a návrzích se rozvinula rozsáhlá diskuze, co vše pod tento pojem spadá. Evropský parlament navrhoval znění článku 15, v podobě zahrnující dvě podmínky a to, že obchodník musí *záměrně* směřovat svou činnost a to *podstatným* způsobem tzn. nejen příležitostně např. obchodník uzavře jen jedenkrát smlouvu se spotřebitelem.

Komise se však s těmito podmínkami neztotožnila. Hlavním argumentem Komise proti návrhu bylo, že založení na americkém pojetí obchodní činnosti jako hlavním faktoru určujícím příslušnost, ovšem tento přístup je vzdálen přístupu uplatňovaném v nařízení Brusel I. Dalším argumentem byla skutečnost, že sama existence spotřebitelského sporu požaduje podání žaloby a předpokládá, že mezi stranami je spotřebitelská smlouva. Pouhá existence takového kontraktu jasně naznačuje, že dodavatel zboží či služeb zaměřoval svou obchodní činnost směrem k členskému státu, kde je bydliště spotřebitele. Komise shrnuje, že takové pojetí by vedlo k tříštění práva ES.

Hlavní protiargumentem, je skutečnost, že by pouhá existence samotného obchodního kontraktu byla dostatečná, aby spustila ochranný mechanismus podle oddílu 4, proč je pak nutné zahrnovat požadavek „změření takových aktivit jakýmkoli způsobem". Toto ustanovení je tudíž možné považovat za zcela nadbytečné.

Obecně pod pojmem zaměření se spadá, že prodávající učiní něco více než jen vstoupit do kontraktu se spotřebitelem. Je složité určit, které činnosti spadají pod rámec těchto činností a jasně tento pojem definovat. Výklad článku 15 musí být tudíž založen a na tradičních právních metodách aplikovaných SDEU a na obecném jazykovém porozumění takového pojmu. Nelze však opomenout jakési pozadí či motivaci, která dala impuls k vypracování těchto ustanovení.

Posledním požadavkem článku 15 (1) (c) je, že „*smlouva spadá do rozsahu těchto činností*“, které se jakýmkoli způsobem zaměřují na členský stát, kde má spotřebitel bydliště. Pouhý fakt, že některé z obchodní operací jsou zaměřeny k jinému členskému státu neznamená, že obchod spadá pod oddíl 4 nařízení Brusel I. Tato část ustanovení směřuje a k obchodníkovi, za účelem usnadnění předvídatelnosti jeho právního postavení a možnosti předpovídat, v kterých státech může být vystaven případné žalobě založené na oddíle 4.

Přípravné práce nedávají žádné dostatečné vodítko k aplikaci článku 15 (1) (c). Musí být použito tradičních metod výkladu SDEU vztahující se ke unijním právním předpisům.

Lze shrnout, že při analýze, zda daná obchodní aktivita spadá pod rámec článku 15 (1) (c), je nutné brát v úvahu komplexně všechny obchodní činnosti, které obchodník směřuje k určitému členskému státu. Tradičně obchodník musí vyvinout nějaké úsilí za účelem uskutečnění obchodu se spotřebitelem z jiného členského státu. Takováto přeshraniční operace bývá plánovaná a zamýšlená. Spotřebitel jako slabší strana, by měl mít určité legitimní očekávání, že může žalovat obchodníka v případném sporu u soudu místa svého bydliště.

V rozhodnutí ve věci *Rudolf Gabriel, C-96/00* SDEU uvádí: „*Koncepty reklamy a adresného zaměření zahrnují veškerou formu reklamy realizované ve smluvním státě bydliště spotřebitele, ať už je šířena obecně prostřednictvím tisku....nebo jiného média nebo je zaměřena adresně...jako i v komerčních sděleních adresovaných v osobní formě spotřebiteli..*“.

6.3.2.1.1 Elektronický obchod a aplikace článku 15 (1)

Pro aplikaci článku 15 (1) (c) není podstatné, zda k elektronickému obchodování jsou využívány aktivní či pasivní webové stránky. Důležité však je, zda spotřebitel uzavře smlouvu, vstoupí do smluvního vztahu a zda následně takový obchod proběhne.

Předmětné ustanovení lze proto uplatnit např. v situaci, kdy zásilková společnost se sídlem v Německu nabízí prostřednictvím svých internetových stránek zaslání určitého zboží na základě objednávky spotřebitele s bydlištěm v České republice a zde musí zboží také zasláno. Je přitom, zcela irelevantní, zda jsou internetové stránky toliko v němčině nebo i v jiných jazycích. Podstatná je výzva prodávajícího k objednávce.

Ovšem pokud by německá společnost jen inzerovala své zboží prostřednictvím webových stránek, bez možnosti zaslání zboží nepůjde o případ spadající pod článek 15 (1) (c), a to obzvláště budou-li stránky obsahovat upozornění, že jsou určeny jen pro německé zákazníky[261]. Podmínka, že „*smlouva spadá do rozsahu těchto činností*“ je splněna tehdy, je-li soulad mezi „pozváním“ smluvního partnera a prodávaným zbožím či poskytovanou službou. Bude-li tudíž např. smluvní partner inzerovat prodej osobních vozů a spotřebitel si u něho objedná motocykl, nepůjde o případ čl. 15 (1) (c).[262]

Česká procesní úprava nemá vlastní ustanovení o soudní příslušnosti sporům ze spotřebitelských smluv obecně, natož spotřebitelských e-smluv.[263] V případě českých dodavatelů problém nevzniká viz ustanovení §85/2,3 a § 87(c) OSŘ, které stanoví obecný soud pro podnikatele, právnické osoby a pro organizační složku. Nemá-li však dodavatel na území ČR sídlo, organizační složku nebo podnik (§85/3), lze uplatnit majetková práva alespoň u soudu, v jehož obvodu má majetek (§86/2).[264] Toto ustanovení určuje místní příslušnost soudu, v jehož obvodu má zahraniční osoba podnik nebo organizační složku. Zahraniční osobou se rozumí fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se

[261] V praxi často upozornění např.zasíáme zboží pouze v rámci Německa.
[262] Srov. Buresm Drapal s. 2935.4.
[263] Srov. SVOBODA P. a kol. Právní a daňové aspekty e-obchodu. Praha: Linde, 2001 s. 277.
[264] Znění, podle platného zákona č. 99/1963 Sb. „Proti tomu, kdo nemá jiný příslušný soud v České republice, je možno uplatnit majetková práva u soudu, v jehož obvodu má majetek.“

sídlem mimo území České republiky.[265] V ostatních případech je třeba se obrátit na zahraniční soud.

6.3.2.2 Článek 16 nařízení Brusel I

Pokud je možné daný právní vztah, z něhož spor vznikl, podřadit pod článek 15 nařízení Brusel I. Platí pro určení soudní příslušnosti následující pravidla uvedená v článku 16: „*.Spotřebitel může podat žalobu proti smluvnímu partnerovi buď u soudů členského státu, na jehož území má tento smluvní partner bydliště, nebo u soudu místa, kde má bydliště spotřebitel. 2. Smluvní partner může podat žalobu proti spotřebiteli pouze u soudů členského státu, na jehož území má spotřebitel bydliště. 3. Tímto článkem není dotčeno právo podat vzájemnou žalobu u soudu, u něhož byla podle tohoto oddílu podána původní žaloba.“*

S ohledem na shora uvedenou analýzu článku 15 nařízení Brusel I lze shrnout, že většina transakcí týkající se elektronického obchodování se spotřebitele bude spadat pod ustanovení článku 15 (1) (c) a bude tudíž možné v případě nastalých sporů z takovýchto vztahů určit soudní příslušnost dle článku 16 nařízení Brusel I.

Spotřebitel tedy bude mít možnost žalovat smluvního partnera nejen u soudu místa, kde má tento partner bydliště, ale též u soud místa bydliště spotřebitele. Na druhu strana však smluvní partner bude moci podat žalobu proti spotřebiteli jen v členském státě, kde má spotřebitel bydliště.

[265] Srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. A kol. Občanský soudní řád, komentář díl II, 1. Vydání, Praha : C.H. Beck, 2009, s. 782.

ZÁVĚR

Cílem disertační práce bylo potvrdit či vyvrátit následující hypotézy uvedené v úvodu této práce[266].

Dříve než autorka v praktické části přistoupila k analýze, jež by potvrdily či vyvrátily tyto hypotézy, považovala za žádoucí zabývat se i hmotněprávními normami elektronického obchodování např. ve vztahu k odpovědnosti poskytovatelů (v praxi jsou otázky odpovědnosti často předmětem sporu). Správné pochopení hmotněprávních norem reflektujících elektronický obchod je nezbytné pro nalézání řešení při aplikaci norem procesněprávních. Dále je poté též bezpochyby snazší porozumět a předvídat, jaký výklad či jaká ustanovení způsobují či by potenciálně mohla způsobit obtíže při určování soudní příslušnosti dle jednotlivých hraničních určovatelů.

Co se týče hypotézy první, lze dojít k závěru, že disertační práce tuto hypotézu potvrzuje a možnost volby práva stranami sporu lze považovat za základ při určení soudní příslušnosti v případech sporů týkajících se elektronického obchodování. K tomuto závěru, lze dospět i v případech vztahů, kde alespoň jednou ze stran bude spotřebitel, v těchto případech má taková dohoda o volbě soudu sice určité limity, nicméně je stále možná a je nutno ji respektovat.

S ohledem na výsledek bádání ohledně první hypotézy lze tudíž konstatovat, že zásada autonomie vůle má svou pevnou pozici zakotvenou i v otázkách soudní příslušnosti. Autonomii vůle smluvních stran je třeba pokládat za jeden ze základních principů celého mezinárodního práva soukromého, a to nejen v oblasti příslušnosti/pravomoci soudů, ale samozřejmě i v otázkách smluvních závazků jakož i v otázkách mimosmluvních.

---

[266] První hypotéza: „*Základem úpravy určení soudní příslušnosti je v případě sporů týkajících se elektronického obchodování možnost volby práva stranami sporu*.“ Druhá hypotéza: „*V případě, že k volbě práva stranami sporu nedojde, je soudní příslušnost primárně určena na základě hraničního určovatele, jímž je bydliště žalovaného.*“

Autonomie smluvní vůle je samozřejmě a zcela pochopitelně omezena ve ochranou tzv. slabších smluvních stran, z pohledu disertační práce spotřebitelů. V praxi je proto třeba dbát nejen ustanovení vztahujících se k volbě práva, v kontextu této práce půjde především o ustanovení článku 23 nařízení Brusel I, ale též příslušných ustanovení týkajících se přímo postavení spotřebitele a s ním uzavíraných dohod o volbě soudu.

Hypotézu druhou tedy určení soudní příslušnosti v případě absence dohody soudu dle bydliště žalovaného, však disertační práce již tak jasně s ohledem na aplikaci příslušných ustanovení v praxi nepotvrzuje.

Lze předpokládat, že hypotéza by mohla být zcela potvrzená v případě vztahů resp. sporů jiných než většiny sporů týkajících se elektronického obchodu. V těchto případech skutečně bude soudní příslušnost v praxi určena primárně dle bydliště žalovaného.

Avšak elektronický obchod je specifický tím, že cílí v podstatě na celý svět, a zejména tím, že správně lokalizovat a identifikovat účastníky či smluvní partnery bývá velmi obtížné a povaha některých smluv (jako jsou především tzv. click agree smlouvy) tuto identifikaci ještě znesnadňuje.

Tudíž ne ve všech případech bude možné zjistit, kde má žalovaný bydliště a případnou žalobu tedy v souladu s unijním právem podat k takto určeným soudům. Bude často docházet k situacím, kdy se žalobce ocitne v postavení, kdy nebude schopen žalovat u soudu bydliště žalovaného, a to z prostého důvodu, nebude toto místo znát resp. nebude ani schopen takové místo dohledat. Můžeme sice konstatovat, že teoreticky je možné tuto hypotézu potvrdit a skutečně primární hraniční určovatel bude bydliště žalovaného, ovšem v praxi v případech elektronického obchodování tomu bude často jinak – z důvodů k praktických překážek k tomuto *primárnímu určení* nedojde.

Unijní předpisy resp. nařízení Brusel I nabízí alternativy, které žalobci mohou v takových případech pomoci a žalobce může podat žalobu u soud jiného než u soudu, kde má žalovaný bydliště. Užití takových ustanovení však v praxi v případech elektronického obchodování naráží na další úskalí, kromě již shora

zmíněné obtížnosti identifikace a lokace účastníků, nalezení místa splnění závazku, použitých zařízení je jimi i správné podřazení smluvního vztahu pod pojem služeb či zboží atd.

Pravidla pro určení soudní příslušnosti nelze použít pokud neznáme, nevymezíme shora uvedené identifikátory (autorka má na mysli identifikaci a lokaci, účastníku, místo plnění atd.). Současné právní normy nám jasné řešení zatím nenabízí a i do budoucna lze předpokládat, že bude záležet především na soudech, jak se k daným otázkám postaví a zda např. využijí ustanovení Úmluvy UNCITRAL.

Na obdobná úskalí naráží praxe i v případech, kdy opět nebude existovat dohoda o volbě soudu a půjde o spor vzniklý z protiprávního jednání jedné ze stran. Jak vyplývá z analýzy disertační práce, nelze pro veškerá protiprávní jednání resp. internetové delikty jasně vymezit místo události, která zapříčinila škodu a místo události, kde škoda vznikla.

Jak již bylo naznačeno shora, do budoucna lze předpokládat, že evropský ani národní zákonodárce se nevydají cestou jasného definování určitých pojmů, které by vedly k usnadnění určování soudní příslušnosti v případech týkajících se elektronického obchodování. Autorka se domnívá, že klíčovou roli sehraji na tomto „bojišti“ SDEU, jež bude výkladem dotvářet ustanovení a unijní právo.

Jako možné řešení by bylo i uzavření vhodné mezinárodní smlouvy jasně rozhodující danou problematiku, což ovšem je úkolem nelehkým. A to nejen pro svou časovou náročnost, národní specifika různých států, ale i pro dynamický vývoj a globálnost elektronického obchodu jako takového. V současnosti je státům otevřena k ratifikaci Úmluva UNCITRAL o uzavírání smluv elektronickými prostředky, ovšem evropské státy resp. EU se k ni nestaví příliš otevřeně, stejný postoj zaujímá i USA. Tento postoj je odůvodňován ekonomickými hledisky a silným lobby ekonomických gigantů.

Pro praxi lze shrnout, že na základě výše uvedených analýz, lze dospět k závěru, že pokud se týče soudní příslušnosti je samozřejmě nejlepším řešením její vymezení ve smlouvě. Vzhledem k tomu, že zatím neexistuje jasné řešení

situací, kdy k určení soudní příslušnosti nedojde, nastávají pro obě strany smlouvy zbytečná úskalí a těžko předvídatelné dopady, což samozřejmě oslabuje právní jistotu obou účastníků.

Níže jsou uvedeny veškeré zdroje, z nichž disertační práce čerpá, které cituje a na něž odkazuje.

SEZNAM LITERATURY

MONOGRAFIE

- **BERLICI, M.** Jurisdiction and the Internet ann the Regulation 44/2001, E-Commerce, The Comparative Yearbook of International Business – Special issue, 2002.
- **BĚLOHLÁVEK, A., J.** Římská úmluva/Nařízení Řím I – I.díl. Praha, C.H. Beck, 1. vydání, 2009.
- **BRIGGS, A.** Agreements on Jurisdiction and Choice of Law. Oxford : Oxford University Press, 2008.
- **BŘÍZA, P.** Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě, Praha : C.H.Beck, 2012.
- **BRODSKY, W**. Surfing the Stream of Commerce,1997 L Rev s. 825.
- **CRAIG, P., DE BÚRCA, G**. EU Law – Texts, Cases and Materials. 2nd edition. Oxford University Press, 1998.
- **ČEPELKA, Č.** Právo mezinárodních smluv. Praha : Karolinum, 2000.
- **DAVIES, L**. Contract Formation on the Internet: Shattering a Few Myths, Chapter 6. EDWARDS, L., WAELDE, C. Law and the Internet: Regulating Cyberspace, Hart : Oxford, 1999.
- **DE BOER, T., M.** Facultative Choice of Law – The Procedural Status of Choice-of-Law Rules and Foreign Law. Recuil des Cours 257.
- **DRÁPAL, L., BUREŠ, J.** A kol. Občanský soudní řád, komentář díl II, 1. Vydání, Praha : C.H. Beck, 2009.
- **FAWCETT, J., HARRIS, J., BRIDGE, M**. International Sale of Goods in the Conflict of Laws. Oxford : University, Oxford, 2005.
- **HILL, J., CHONG, A.** International Commercial Disputes, 4. vydání, Oxford, Hart, 2010.
- **HILL, J., CLARKSON, C.** The Conflict of Laws. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- **JÄNTERÄ-JAREBORG, M.** Foreign Law in National Courts – A Comparative Perspective**.** Recueil des Cours, 2007.
- **KALOW, G**. From the Internet to Court: Excercising Jurisdiction over World Wide Web Communications, 1997 Law Review 2241.
- **KUČERA, Z**. Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání Praha, Brno : Aleš Čeněk, Doplněk, 2009.
- **KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K**. a kol. Právo mezinárodního obchodu. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008.
- **MAGNUS, U.**, **MANKOWSKI, P**. Brussels I Regulation. Mnichov : Sellier, 2007.
- **McLEAN D**., **BEEVERS, K.** The Conflict of Laws (6th edition). London: Sweet&Maxwell, 2005.
- **MEUSEN, J., PERTEGÁS, M., STRAETMANS, G. (ed.).** Enforcement of International Contracts in the European Union – Convergence and Divergence between Brussels I and Rome I. Antwerp: Intersentia, 2004.
- **PAUKNEROVÁ, M.** Evropské mezinárodní právo soukromé. Praha : C.H. Beck, 1. vydání, 2008.

- **POLČÁK, R.** Praxe elektronických dokumentů, Karlovarské právnické dny, 1. vydání. Praha : Leges, 2011.
- **RABAN P., MORAVCOVÁ M**. .eu doména. Praha, C.H.Beck, 2006.
- **REED, C.** Internet Law, Butterworths, London, 2000.
- **ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V.** Evropský justiční prostor (v civilních otázkách). Brno: Masarykova univerzita, 2007.
- **ROZEHNALOVÁ, N.** Závazky ze smluv a jejich právní režim (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu). Brno: Masarykova univerzita, 2010.
- **STONE, P.** EU Private International Law – Harmonization of Laws. Cheltenham: Elgar European Law, 2006.
- **ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK M.** Občanský zákoník I komentář, 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2009.
- **SVOBODA P.** a kol. Právní a daňové aspekty e-obchodu. Praha: Linde, 2001.
- **WINTEROVÁ, A.** Civilní právo procesní. Praha : Linde, 4. vydání, 2011.

ČLÁNKY

- **BASEDOW, J**. Lex Mercatoria and the Private International Law of Contracts in Economic Perspective. In: An Economic Analysis of Private International Law. Max Planck Institut für ausländisches und internationales Privatrecht 2006, s. 57 an.
- **BEAUMONT, P.** Hague Choice of Court Agreement Convention 2005: Background, Negotiations, Ananlysis and Current Status, 2009 Journal of Private International Law, Vol. 5, No. 1, s. 125 a násl.
- **BĚLOHLÁVEK, A.** Ochrana spotřebitele – spotřebitelská smlouva z pohledu mezinárodního práva soukromého. Právní rádce, 2005, č. 8, s. 4 a násl.
- **BĚLOHLÁVEK, A.** Volba práva v závazkových vztazích s mezinárodním prvkem. Právní fórum, 2006, č. 3, s. 82 a násl.
- **BELL, A.** Forum Shopping and Venue in Transnational Litigation, Oxford University Press, 2003, s. 318**BROUWERT, B., HAGE, J.** Basic Concepts of European Private Law. European review of Private Law , 2007, No. 1, s. 3 a násl.
- **BŘÍZA, P.** Evropský soudní dvůr: Posudek k nové Luganské úmluvě značně posiluje vnější pravomoci Společenství, Právní Rozhledy, 2006, č. 10.
- **CARTER, P., B.** Rejection of Foreign Law: Some Private International Law Inhibitions. British Yearbook of International Law 1985, s. 111 a násl.
- **CHONG, A.** The Public Policy and Mandatory Rules of Third Countries in International Contracts. Journal of Private International Law , 2006, No. 1, s. 27 a násl.
- **CLARKE, A.** The Differing Approach to Commercial Litigation in the European Court of Justice and the Courts of England and Wales, European Business Law Review, 2007, Vol. 18, s. 101 a násl.
- **CORNU, G.** La protection du consommateur et l'exécution du contract en droit français, Travaux de l'Association H.-Capitant, 1973, s. 135.
- **DASHWOOD, A., HACON, R.J., WHITE, R.** Guide to the Civil Jurisdiction and Judgements Convention. Kluwer Law and Taxation Publishers, Denventer, 1987.
- **DICKINSON A.** European Private International Law: Embracing New Horizons or Mourning the Past? Journal of Private International Law 2/2005, s. 197 a násl.

- **FAWCETT, J.,** Evasion of Law and Mandatory Rules in Private International Law. Cambridge Law Journal, 1990, No. 49, s. 44 a násl.
- **Febtuman, R.,** Civil Jurisdiction and Third States: Owusu and After, Common Market Review, 2006, No. 42, s 241 a násl.
- **GILLES, L.** A Review of the New Jurisdiction Rules for Electronic Consumer Contracts within the European Union, Law and Technology 10/2001, s. 221-222.
- **HAUPT, S.** An Economic Analysis of Consumer Protection in Contract Law. German Law Journal, vol 4, no. 11, s. 1137 a násl.
- **HARRIS, J.** Jurisdiction Clauses and Void Contrcts, European LAw Review, 2009, Vol. 23, Issue 3, s. 279 a násl.
- **HÔRNLE, J.** Country of Origin Regulation in Gross-Border Media: One step behind the Freedom to provide Services, ICLQ, 1/2005.
- **HRADIL, J.** Právní rozhledy 1/2006.
- **JUENGER, F., K.** The Lex Mercatoria and the Conflict of Laws. In: Carbonneau, T. Lex Mercatoria and Arbitration. Kluwer Law International: Haague, 1998.
- **JANSA, L., OTEVŘEL P**., Softwarové právo, Brno, Computer Press, 2011.
- **JUENGER, F., K**. The Lex Mercatoria and the Conflict of Laws. In: Carbonneau, T. Lex Mercatoria and Arbitration. Kluwer Law International: Haague, 1998.
- **KNIGHT, C.** The Damage of Damages: Agreements on Jurisdiction and Choice of Law. Journal of Private International Law, Vo. 4, No. 2, s. 501 a násl.
- **KNIGHT, C.** Owusu and Turner: the Shark in the Water? Cambridge Law Journal, Vol. 66, Issue 2., s. 288 a násl.
- **LANDO, O.** Consumers Contracts and Party Autonomy in the Conflict of Laws. Nordisk Tidsskrift International Ret, No. 42, 1972, s. 208 a násl.
- **LANDO, O.** Optional or Mandatory Europenisation of Contracts. EUI Working Paper Law No. 7/99.
- **LOOS, M.** Towards a European Law of Service Contracts, European Rev of Private Law 2001, s. 565.
- **MICHAELS, R.** The New European Choice-of-Law Revolution. Tulane Law Review 2008, No. 5, s. 1607 a násl.
- **ONDŘEJ, J.** Vybrané otázky kolizní úpravy smluvních závazkových vztahů v ES/EU. Právní rozhledy, 2007, č.20.
- **PAUKNEROVÁ, M.** Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní – aktuální otázky. Právní rozhledy – příloha Evropské právo, 2003, č. 8.
- **PAUKNEROVÁ, M.** Overriding Mandatory Rules abd Czech law. Czech Yearbook of International Law. New York : Juris Publishing, 2010 , s. 81 a násl.
- **ROZEHNALOVÁ, N.** České mezinárodní právo soukromé – otazníky dnešní i budoucí (úvaha nad vývojem v oblasti mezinárodního práva soukromého v ČR z pohledu k přístupy k ES). Mezinárodní právní revue, 2001, č. 3.
- **ROZEHNALOVÁ, N.** Určení fora a jeho význam pro spory s mezinárodním prvkem. Bulletin Advokacie, 2005 č. 4 a 5.
- **ROZEHNALOVÁ, N.** Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Právní fórum 2005, č. 4 a 5.
- **ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J**. Nařízení č. 44/2001 (ES), o příslušnosti a uznávání s výkonu soudních rozhodnutí v občasných a obchodních věcech, Právní fórum, 2005 č. 4.
- **STAUDINGER, A.** From International Conventions to the Treaty of Amsterdam and Beyond. What has changed in Judicial Cooperation in Civil Matters? The European Legal Forum 6/2007, s. 257 a násl.
- **ŠILHÁN, J.** Evropské smluvní právo – současnost a perspektivy možného budoucího vývoje. Právní fórum, 2005, č. 11.

WILDERSPIN, M. The Rome I Regulation: communistarision and merdernisation of Rome Convention, ERA Forum: skripta iuris europaei 2008, rč. 9, č. 2.

ZPRÁVY

EVROPSKÁ KOMISE. Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o uplatňování nařízení Rady č. 44/2001, KOM 2009 174 v znění ze dne 21. dubna 2009.

POCAR F. Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Lugano, 30, října 2007 – důvodová zpráva profesora Fausta Pocara, Úřední věst. C 319, 23.12.2009, bod 105.

Tzv. **Jenardova zpráva**: Zpráva k Úmluvě ze dne 27. Září 1968 o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Úř. věst. C 59, 5. března 1979.

DAVID D, DIGRANDE S. a kol. Internetová ekonomika v zemích G20, The Boston Consulting Group, 2012.

WEBOVÉ STRÁNKY

www.apek.cz
www.beckonline.cz
www.europa.eu
www.europeanlaw.com
www.hcch.net
www.itpravo.cz
www.jinepravo.cz
www.lawinus.cz
www.lupa.cz
www.uncitral.org
www.wikipedia.org
www.wto.org
www.oecd.org

POUŽITÁ JUDIKATURA SDEU

Číslo rozhodnutí	**Označení rozhodnutí**
C-281/02	Owusu
C-90/97	Robin Swaddling
C-70/10	Scarlet Extended SA v. SABAM
C-29/76	LTU v. Eurocontrol
25/79	Sanicentral GMBH v. René Collin
C 387-98	Coreck Maritime GmbH v. Handelsvelm BV and Others
56/79	Siegfried Zelger v. Sebastiano

	Salinitri
C-214/8	Powell Duffryn v Petereit
313/85	Iveco Fiat v. Van Hool
C-128/11	UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp
C-533/07	Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch v. Gisele W. Lindhorst
C-440/97	GIE Groupe Concorde v Master of the Vesel Suhadiwarno Panjan
C-386/05	Color Drack GmbH proti Lexx International Vertriebs GmBG
14/76	De Bloos v. Bouyer
33/78	Somafer v. Saar-Ferngas
C-439/93	Lloyd's Register of Shipping v. Société Campenon Bernard
218/86	SAR Schotte GmbH v Societe Parfums Rothschild, Sarl.
139/80	Blanckaert and Willems v. Torst
187/87	Athanasios Kafelis v. Bankhaus Schroder and others,
21/76	Handelskwerkerij G.J. Bier BV v Mines de potasse d' Alsace SA, ,
C-68/93	Fiona Shevill, Ixora Trading Inc. Chequepoint SARL and Chequepoint International v Presse Alliance SA
C-51/97	Reunion Europeenne v. Spliethoff s. Bevarachtingskantoor BV
C-364/93	Antonio Marinari v. Lloyds Bank plc and Zubaidi Trading Company,
C-168/02	Rudolf Kronhofer a Marrianne Maier a další,
C-89/91	Shearson Lehman Hutton Inc v. TVB Treuhandgesekkschaft fűr Vermögensverwaltung und Beteiligungen GmbH
C-268/95	Francesco Benincasa v Dentalkit Srl.
C-464/01	Johann Gruber v. Baywa AG
150/77	Bertrand v. Paul Ott KG,
C-243/09	Pannom GSM Zrt v Erzsébet Sustikné Gyorfi,
C-99/95	Hans Hemann Mietz v, Intership Yachting Sneek BV,
C-96/00	Rudolf Gabriel